

POLSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ

ROCZNIK JUBILEUSZOWY
1930

WARSZAWA

Rocznik Jubileuszowy P. Z. P. N.

POLSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ

ROCZNIK JUBILEUSZOWY 1930

WARSZAWA
NAKŁADEM POLSKIEGO
ZWIĄZKU PIŁKI NOŻNEJ

Drukarnia Techniczna Sp. Akc., ul. Czackiego 3-5

PRZEDMOWA

Piłka nożna zdobyła sobie w Polsce czołowe miejsce wśród wszelkiego rodzaju sportów i chociażby kiedykolwiek w przyszłości musiała ustąpić swego pierwszeństwa innym sportom, — śmiało można stwierdzić, że zaszczytnie spełniła swe posłannictwo.

Ona to do niedawna była jedynym sportem rozpowszechnionym w całej Polsce, który potrafił zyskać sobie wielu sympatyków i stać się nieustannym bodźcem do szlachetnej rywalizacji o palmę pierwszeństwa, — o zwycięstwo na zielonej murawie.

Rozbudzenie tej „woli zwycięstwa" było już pierwszem zwycięstwem i zasługą piłki nożnej.

Za drugą jej zasługę należy poczytać fakt, że stała się ona krzewicielką lekkoatletyki, tej podstawy kultury fizycznej i jej estetyki. Mało tego — była ona opiekunką stawiającej pierwsze kroki lekkoatletyki, która zdołała uzyskać sobie prawo samoistnego bytu dzięki wprowadzeniu jej w charakterze bezpłatnych widowisk przed zawodami piłki nożnej.

Wreszcie trzecim — a rzekłbym — największym sukcesem piłki nożnej było to, że — jako gra zespołowa, wymagająca uzgodnienia wysiłków i wzorowej harmonji, — nauczyła podporządkowanic najtęższych nawet indywidualności dla wspólnego celu — Zwycięstwa.

Ta właśnie cecha: podporządkowanie zbyt wybujałego u nas indywidualizmu dla wspólnych wyższych celów — każe nam życzyć sobie, aby piłka nożna wśród rozkwitu innych sportów zachowała i nadal swe przodownictwo oraz każe nam spodziewać się, że każdy dobry piłkarz będzie zarazem dobrym i pożytecznym obywatelem.

WŁADYSŁAW BOŃCZA-UZDOWSKI
generał brygady, Prezes P.Z.P.N.

SŁOWO WSTĘPNE AUTORA

W bieżącym roku Polski Związek Piłki Nożnej skończył dziesięciolecie swej działalności. Dla uczczenia tego jubileuszu wydaje niniejszy „Rocznik" 1930 jak wydał „Rocznik" w 1926 na swoje pięciolecie.

Zasobniejsze związki zagraniczne i niektóre, więcej subwencjonowane związki polskie wydają swe roczniki za każdy rok oddzielnie. Nas nie stać niestety na to. Nie stać nawet na to, aby raz na pięć lat wydać rocznik obszerny i okazały swą szatą. Tyle palących potrzeb absorbuje nasze skromne fundusze, że wydawanie drogich wydawnictw równałoby się rozrzutności.

Nie dziw, że w takich warunkach trzeba było nietylko ścieśniać i streszczać opisy do minimum, ale co gorsze, wiele zagadnień wogóle pominąć milczeniem. Dodać muszę, że dysponowałem materjałem niekompletnym i to zarówno archiwalnym jak aktualnym. Tłumaczy się to tem, że w niektórych okresach praca kronikarska, zarówno PZPN, jak OZPN-ów i klubów, była w zaniedbaniu, wzgl. tem, że niektóre Okręgi i kluby dość opieszale i niedbale załatwiały nasze kwestjonarjusze.

Ucierpiała na tem niewątpliwie wartość naszego wydawnictwa. Śmiem jednak przypuszczać, że wydobyty ekstrakt na tyle oświetla genezę i historję naszego Związku, że uchroni przed zapomnieniem najważniejsze wydarzenia, uwypukli pomyślne wyniki działalności związków i klubów i temsamem zjedna naszemu ruchowi nowych adeptów i sympatyków.

Oby ich było jak najwięcej. Oby piękny, męski sport piłkarski stał się u nas tem, czem jest w Anglji i w Niemczech, t. z. sportem najszerszych mas, sportem, dającym nietylko sławę asom, ale także zdrowie i siły, radość życia i hart wszystkim tym, którzy inaczej tych cennych walorów zdobyć nie potrafią.

Jeżeli lektura tej broszury pogłębi wśród młodzieży to zrozumienie, że sport uprawia się przedewszystkiem dla zdrowia, a dopiero w drugiej linji dla sławy, będę sowicie wynagrodzony za długie godziny, poświęcone opracowaniu tej niemal trzydziestoletniej historji piłkarstwa polskiego. Zrozumienie to przyniesie w konsekwencji trwałość naszych sukcesów i triumfów, okryje blaskiem sławy imię polskie i da społeczeństwu tysiączne zastępy młodzieży zdrowej duchem i ciałem.

KAZIMIERZ GLABISZ
ppułk. dypl.

Zarząd P. Z. P. N. U góry prezes P. Z. P. N. gen. Bończa - Uzdowski, po bokach viceprezesi: mjr. Jachieć i ppłk. Glabisz, w środkowym rzędzie: inż. Kuchar, pp. Mallow (viceprezes) i Szenajch. U dołu inż. Przeworski, kpt. Świątek, mjr. Loth i kpt. Kroczyński.

PRZEDWOJENNA HISTORJA POLSKIEGO PIŁKARSTWA

Prahistorja polskiego piłkarstwa nie jest długa. W szeregu zachodnioeuropejskich państw istniały już od lat związki piłkarskie, rozgrywające swe mistrzostwa, gdy na ziemiach polskich jeszcze niemal nikt nie wiedział, co znaczy słowo „footbal". Wprawdzie już pod koniec XIX wieku kopano „nożną" w parku Jordana w Krakowie, kopano ją jednak podług samorodnych reguł, lub zgoła bez reguł. To też dopiero rok 1902, w którym po raz pierwszy zaczęto stosować przepisy angielskie, można uważać za rok narodzin piłkarstwa polskiego.

Kolebką jego był Lwów, a ojcami chrzestnymi byli prof. Piasecki, dr. Hemmerling i dr. Hojecki. Tamże powstają pierwsze kluby polskie: Czarni, Legja, Pogoń. Pełne trzy lata upłynęły, nim z początkowego chaosu wyłoniły się pierwsze silniejsze zręby organizacyjne i nim zorganizowano pirewsze rozgrywki — o puhar dr. Jordana, twórcy i prezesa Towarzystwa Zabaw Ruchowych. Nagrodę tę zdobyli Czarni przed „Kółkiem footbalistów" Sokoła.

Rok 1906 przynosi ponowny triumf Czarnych w „mistrzostwach" Lwowa i pierwszy występ propagandowy w Krakowie. Reprezentacja grodu podwawel. przygotowana przez dr. Tokarskiego, wystąpiła wonczas do boju w odświętnych mundurkach i czapkach sztubackich i oczywiście — przegrała. Gościna Czarnych była dla Krakowa momentem zwrotnym. Młodzież krakowską ogrania żywiołowy zapał do footbalu, powstają pierwsze kluby, na Błoniach coraz rojniej i gwarniej. Niebawem zwycięża też na całej linji rewolucja „kostjumowa", popierana wydajnie przez dr. Konczyńskiego. Temu zasłużonemu następcy dr. Jordana zawdzięcza Kraków także przeprowadzenie pierwszego turnieju, zakończonego zwycięstwem Mazura przed A. Z. S., Cracovią, Czerwonymi i Wisłą, oraz rewanżowego spotkania we Lwowie, rehabilitującego Krakowian w zupełności. Stopniowo ruch piłkarski zaczyna promieniować na „prowincję", i, mimo rozlicznych przeszkód, ogarnia coraz to inne miasta i miasteczka Małopolski.

Mniej więcej w tym samym czasie powstają pierwsze kluby piłkarskie, początkowo wyłącznie niemieckie, w byłym zaborze pruskim, zwłaszcza na Górnym Śląsku i w Poznańskiem. Młodzież polska początkowo stroni od tego ruchu. Tylko nieliczne jednostki wstępują do klubów niemieckich. Jako pierwszy, niemal wyłącznie polski klub powstaje w 1908 r. w Ostrowie gimnazjalny K. S. Venetia. Założycielami jego byli dr. Konarski, adwokat Scheitza i obecny wiceprezes P. Z. P. N., ppłk. Glabisz. Klub ten liczył na początku 47 Polaków i zaledwie 3 Niemców, niemniej musiał prowadzić swe agendy w jezyku niemieckim i, z braku przeciwników polskich (poza „Ostrovią"), utrzymywać kontakty z klubami niemieckiemi. Dopiero w 1911 powstaje, również w Ostrowie, pierwszy

samodzielny klub polski, Ostrowia. Rok później powstają w Poznaniu pierwsze czysto polskie kluby: Posnania i Warta (zawiązek „Posnanii" istniał już wcześniej bo od r. 1906. Kluby te, oczywiście, nie wstępują do niemieckiego związku piłkarskiego.

Analogicznie przedstawiają się pierwociny piłkarstwa w byłym zaborze rosyjskim. I tutaj zaszczepili go Niemcy, coprawda obok Anglików, i tutaj kolebką nie była stolica lecz Łódź. Po zorganizowaniu pokaźnej ilości „Fussball Klubów" i „Sport und Turn Vereinów" jak „Union", Lodzer Sport u. Turnverein, „Achilles", „Victoria", utworzono tam związek okręgowy (z urzędowym językiem niemieckim), zależny, raczej formalnie, od rosyjskiej Ligi Piłkarskiej. Pierwszym polskim klubem piłkarskim na terenie b. Kongresówki był Ł. K. S. Powstał on przy pomocy anglików Horocksa i Galawasa w roku 1908. Nieco później powstają „Widzew" i „Newcastle". W Warszawie bakcyle „footbalowe" zagnieździły się później. Jak wszędzie, tak i tam ofiarą ich padła najpierw młodzież gimnazjalna.

We wszystkich zaborach młody ruch piłkarski zwalczać musiał te same trudności: brak zrozumienia lub zgoła wrogie nastawienie władz szkolnych i starszego społeczeństwa, zupełny brak środków materjalnych, obojętność prasy, brak boisk, wytrawnych kierowników i t. d. Do tego dochodziły w b. zaborze rosyjskim i pruskim większe lub mniejsze szykany ze strony władz administracyjnych i wojskowych. W tych warunkach w wymienionych dwuch zaborach, do wojny, polski ruch piłkarski mógł tylko wegetować.

Tembardziej podziwiać trzeba rozmach organizacyjny młodych pionierów piłkarstwa polskiego po obu stronach kordonu niemiecko-rosyjskiego. W Poznańskiem rozbito szereg klubów niemieckich, w których było sporo graczy polskich, zaszczepiono footbal w kilku miasteczkach prowincjonalnych (Gniezno, Kościan) i założono w 1913 roku „Związek Polskich Towarzystw Sportowych", liczący na początku zaledwie 7 członków. W tym samym roku rozegrano pierwsze spotkanie z krakowską Wisłą i wystąpiono z inicjatywą, oczywiście wówczas nierealną, założenia ogólnopolskiego Związku Piłkarskiego.

W b. Kongresówce coprawda nie zdobyto prowincji i nie zorganizowano w Warszawie ani jednego klubu ,kontentując się istnieniem licznych zespołów dzikich i Sekcji Gier Ruchowych przy W. K. S., ale zato już w 1910 r., nawiązano kontakt sportowy z klubami krakowskiemi, sprowadzając do Warszawy K. S. Cracovię na dwa mecze pokazowe, a w 1914 roku sprowadzono nawet Spartę praską, która rozgromiła reprezentację Warszawy w stosunku 11 : 1. Lepiej rozwijał się ruch piłkarski w Łodzi, która w 1910 r. ma już 4 boiska i odtąd rozgrywa mistrzostwa. W 1910 r. zdobył je „Kraft", w 1911 r. „Newcastle", w 1912, 1913 i 1914 „Łódzki Klub Sportowy".

Zgoła inny był dalszy rozwój sportu piłkarskiego w b. zaborze austrjackim, szczególnie od roku 1910, kiedy to Cracovia, jako pierwsza. przystąpiła do Austrjackiego Związku P. N. Gdy po początkowych wahaniach i tarciach w ślady Cracovii poszły dalsze kluby, jak Czarni, Pogoń i Robotniczy Klub Sportowy Kraków, przystąpiono w 1911 r. do organizowania Związku P. N., mającego stanowić Okręg Austrjackiego Związku P. N. Związek ten zorganizowano ostatecznie w 1912 roku. Pierwszym prezesem został prof. Żeleński, fundator znanej nagrody przechodniej dla meczów Lwów—Kraków. Po przeniesieniu siedziby związku do Lwowa prezesem został inż. Christelbauer. W roku 1913 rozegrano po raz pierwszy mistrzostwo Galicji. Zdobyła je Cracovia. Związek liczył wonczas 4 kluby kl. A (Cracovia, Wisła, Pogoń i Czarni) i ponad 20 klubów kl. B. Dzięki częstym kontaktom z drużynami węgierskiemi, wiedeńskiemi i czeskiemi poziom gry czołowych zespołów podnosił się z każdym rokiem. Równolegle z tem rosło zainteresowanie społeczeństwa i prasy. Nic dziwnego, że w takich warunkach kluby konsolidowały się coraz więcej i że sam związek rozwijał się i krzepnął

Wybuch wojny światowej zniweczył niestety cały dorobek.

W tych dzielnicach, w których większość młodzieży stanęła pod bronią, t. z. w b. zaborze austrjackim i niemieckim, ruch sportowy zamarł niemal po wymianie pierwszych strzałów. Kontakty z zagranicą urwały się raptownie, nawet najsilniejsze kluby tyle że wegetowały. Dopiero pod koniec wojny puste boiska i błonia znów się ożywiły. W. b. Kongresówce, szczególnie w Warszawie, ruch piłkarski początkowo również zamarł, jednak po zajęciu stolicy przez Niemców zaczął się budzić i rozwijać w tempie przed wojną nieznanem. Jak grzyby po deszczu wyrastały nowe kluby, jak Polonia, Korona, Syrena, Pogoń, Wisła, Slavia i t. d. Zorganizowano ponadto reprezentacyjne drużyny wyższych uczelni oraz turniej o puhar Rylskiego. Równocześnie, szczególnie od 1917 r. podnosił się poziom piłkarstwa warszawskiego dzięki licznym rozgrywkom z silnemi drużynami legjonowemi i niemieckiemi wzgl. przybyciu do Warszawy graczy tej miary jak Kałuża, Poznański, Mielech, Bilor, Kowalski i t. d. W 1918 r. football zaczyna zdobywać prowincję: powstają pierwsze kluby w Sosnowcu, Pabjanicach i Lublinie.

Reasumując, rozwój piłkarstwa polskiego w poszczególnych dzielnicach był bardzo różnorodny: w b. zaborze austrjackim rozwinęło się on i osiągnął dość wysoki poziom już przed wojną, w b. Kongresówce silniejszy ruch przejawił się dopiero pod koniec wojny światowej, w b. zaborze pruskim dopiero po odzyskaniu niepodległości. Na kresach wschodnich ruch sportowy rozpoczął się dopiero po wojnie polsko-bolszewickiej, zatem najpóźniej. Te różnice tłumaczą w dużym stopniu fakt utrzymania supremacji przez kluby krakowskie i lwowskie przez długie lata powojenne. Pozostałe dzielnice nie rychło mogły odrobić ów handicap. Niemniej wszędzie football był awangardą ruchu sportowego wogóle, dał mu podwaliny, t. z. nastrój i środki. Spełnienie tej pionierskiej misji jest największą zasługą piłkarstwa naszego. Nie wolno o niej zapiminać.

Prezesi okręgowych Związków Piłki Nożnej.
W górnym rzędzie: por. Jarosz (Lublin), inż. Skibicki (Łódź), inż. Kochański (Pomorze), ppłk. Izdebski (I iga PZPN). W dolnym rzędzie: inż. Gorowic (Wołyń), Stürmer (Poznań), mec. Rusecki (Warszawa), prof. Dręgiewicz (Lwów), prof. Rybarczyk (Białystok).

DZIEJE POWOJENNE

Gdy pod koniec 1918 r. uciszyła się wrzawa wojenna na wszystkich frontach europejskich jedynie rewolucyjne wrzenia wstrząsały posadami państw zwyciężonych, wszystkie narody mogły przystąpić do odbudowy zniszczonych lub zdezorganizowanych warsztatów pracy. Jedynie na rubieżach wyzwalającej się Polski rozgorzały nowe boje, trwające na wschodzie aż do końca 1920 r., i kwiat młodzieży polskiej pośpieszył do szeregów, by bronić zagrożonej wolności i utrzymać dla Polski to, co polskie. Nie dziw, że w takich warunkach nie zdołano rychło i dobrze zorganizować różnych dziedzin naszego życia, wśród nich także ożywiającego się ruchu sportowego.

Przez cały 1919 r. odbywały się wprawdzie liczne zawody piłkarskie we wszystkich niezagrożonych, większych miastach i powstawały liczne nowe kluby, jednak ram organizacyjnych (na wzór zagranicy) nie zdołano im nadać. Dopiero w końcu tego roku (na 20 i 21 grudnia) zwołano do Krakowa pierwszy konstytucyjny zjazd delegatów 31 klubów piłkarskich celem stworzenia polskiego Związku Piłki Nożnej. Obradom przewodniczył późniejszy długoletni prezes P. Z. P. N., dr. Cetnarowski. Wynikiem tych obrad było uchwalenie zawiązania P. Z. P. N., przyjęcie statutu, opracowanego przez dr. Polakiewicza, dr. Weyssenhoffa i dr. Lustgartena, przyjęcie Krakowa jako siedziby związku, określenie granic 5 okręgów i wyłonienie komitetów dla zorganizowania tych okręgów. W skład tych komitetów konstytucyjnych weszli: dla Krakowskiego O. Z. P. N. — Weyssenhoff, Wojakowski, Kwaśniewski, Rose i Sas; dla Lwowskiego — Dudryk, Hipp, Jakubowski, Landau, Wechsler-Wierzbowski; dla Warszawskiego — Jeziorowski, Misiński, Polakiewicz, Szlesser; dla Łódzkiego — Guze, Hince, Joss, Krachulec i Krauze; dla Poznańskiego — Górecki, Jasiński, Paczkowski, Rotnicki i Włodarczyk. Warto również przekazać pamięci potomności skład pierwszego zarządu P. Z. P. N. Ukonstytuował się on następująco: prezes dr. Centarowski, wiceprezesi — dr. Weyssenhoff i kpt. Szkolnikowski, sekretarz — Dżułyński, skarbnik — dr. Wojakowski, kronikarz — dr. Lustgarten, członkowie bez mandatu — Bukowski, prof. Babulski, prof. Lohna, dr. Margulies i dr. Szeligowski, wreszcie przewodniczący poszczególnych wydziałów — inż. Rosenstock, dr. Weyssenhoff i Kowalski.

Zarząd ten rozwinął energiczną działalność. Niemniej wyniki jego pracy, taksamo jak pracy Okręgów, były znikome. Złożyły się na to różne przyczyny. Główną przeszkodą była jednak wojna, absorbująca najlepsze siły i dezorganizująca najlepsze poczynania. Władze wojskowe szły wprawdzie w miarę możności na rękę zamiarom zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej (naprzykład zwolniły na kurs kandydatów do reprezentacji państwowej, mającej po raz pierwszy wystąpić na Igrzyskach w Antwerpji), niemniej praca była bardzo ciężka i nie mogła dać pełnych rezultatów. Inwazja bolszewicka zmusiła P. Z. P. N. do rozwiązania owego kursu, zorganizowanego w Krakowie, a Polski Ko-

mitet Olimpijski do cofnięcia zgłoszenia udziału Polski w Igrzyskach. Nie zdołano również zorganizować rozgrywek o mistrzostwo, uchwalonych przez Walne Zebranie.

Dopiero w 1921 r., pierwszym roku pokoju, praca organizacyjna, sportowa i propagandowa nabrała prawidłowego rozmachu. Ilość członków pośrednich (klubów) wzrosła z 36 do 126, a graczy z 485 do 2.397. W tym roku zorganizowano i przeprowadzono po raz pierwszy mistrzostwa Polski w klasie A i B (obydwa zdobyła Cracovia), rozegrano pierwsze spotkanie międzypaństwowe (z Węgrami w Budapeszcie), zgłoszono akces do F. I. F. A., wydrukowano pierwsze wzorowe przepisy gry (opracowane przez dr. Weyssenhoffa), ulepszono statut, wydano Przegląd Sportowy, wychodzący wonczas w Krakowie, jako organ oficjalny Związku i t. d. Temsamem z chaosu zaczęły się wyłaniać zręby silnej organizacji. Warunki pracy były oczywiście nadal bardzo ciężkie, wobec braku boisk, środków materjalnych, ludzi i poparcia ze strony władz i szerszego społeczeństwa. Entuzjazm kilkudziesięciu działaczy i żywiołowy pęd młodzieży do sportu piłkarskiego wyrównały jednak te braki i stopniowo pokonywały owe trudności.

W r. 1922 szeregi P. Z. P. N. zasilone zostały wydajnie przez przyłączenie do macierzy Śląska, w której to dzielnicy sport piłkarski, coprawda opanowany przez Niemców, był już od lat bardzo rozpowszechniony. Pierwsze polskie kluby powstały tam dopiero w 1920 r., jednak już w 1922 r. ilość ich była bardzo poważna. Okręg ten, mający niebawem stać się największym okręgiem P. Z. P. N., ustanowiono na Walnem Zebraniu w lutym 1922 r., równocześnie z pierwszymi okręgami kresowymi; Wileńskim i Lubelskim. W ten sposób ilość okręgów wzrosła do ośmiu, a w rok później do dziewięciu (przez zorganizowanie O. Z. P. N. Pomorze). Z tą chwilą sieć organizacyjna objęła, przynajmniej de nomine, cały kraj. Podział ten, abstrahując od drobnych przesunięć granic niektórych okręgów, utrzymał się przez długie lata, bo dopiero w latach 1928 i 1929 utworzono nowe okręgi, mianowicie Ligę, Kielce i Polesie wzgl. Białystok i Wołyń.

Lata 1922—1924 cechuje stały rozwój i stopniowe krzepnięcie P. Z. P. N. Ilość graczy, klubów, rozgrywek, boisk i sędziów rosła z każdym rokiem, jak to wykazują

Reprezentacja Polski na boisku w Budapeszcie podczas swego pierwszego meczu z Węgrami w r. 1921
W otoczeniu graczy prezes PZPN dr. Cetnarowski.

tabele na str. 42, 43 i 45. W roku 1924 było już 510 klubów, ca 17.000 graczy, ca 2.100 rozgrywek o mistrzostwo i 203 sędziów. O.Z.P.N-y działały coraz sprawniej, nabierając rutyny i rozmachu, zaś sama centrala, kierowana wytrwale i umiejętnie przez dr. Cetnarowskiego, zjednywała sobie coraz więcej zaufania i poważania w kraju i zagranicą. Prawne podstawy jej pracy (Statut i Postanowienia) ulepszano niemal z każdym rokiem, wykorzystując własne doświadczenia wzory zagraniczne. Równocześnie porządkowano z wielką energją kwestję przynależności klubowej graczy, zaprowadzając kataster klubów i graczy, i podjęto pierwsze starania o ubezpieczenie graczy i zapewnienie im opieki lekarskiej. Rozgrywki o mistrzostwo szły normalnym trybem, przy coraz większej ilości uczestników, powodującej w niektórych okręgach konieczność organizowania ich w trzech klasach. Dzięki wzrostowi zaintersowania wśród szerszych mas rozszerzały się także możliwości większych klubów zarówno co do rozbudowy swych urządzeń jak i co do utrzymywania kontaktów z zagranicą. W rezultacie z każdym rokiem rosła ilość spotkań z przeciwnikami zagranicznymi, by osiągnąć punkt kulminacyjny w 1924 roku (patrz tabelę str. 35) Spotkania te rozgrywano przeważnie w kraju, co jest zrozumiałe wobec wówczas dość niskiego poziomu większości naszych zasobniejszych klubów. Niemniej już wówczas niektóre drużyny polskie (zwłaszcza Cracovia) wyrobiły sobie dobre imię zagranicą. Dość wspomnieć, że Cracovia gościła w Hiszpanji, Francji, Danji i Szwecji. Występy te były naogół pomyślne i przyczyniły się walnie do ugruntowania prestiżu polskiego piłkarstwa zagranicą. Ogólny bilans spotkań międzynarodowych był wprawdzie (w tym okresie) stale negatywny, poprawiał się jednak z roku na rok. Równolegle z tym wzrostem kontaktów klubowych z zagranicą szła rozbudowa kontaktów międzypaństwowych, forsowana skutecznie przez ówczesne zarządy P. Z. P. N. W roku 1923. nastąpiło oficjalne przyjęcie do F. I. F. A., a ilość spotkań międzypaństwowych doszła już w 1924. do sześciu, (patrz dział spotkania międzypaństwowe). Warto podkreślić, że reprezentacja piłkarska wyjechała wówczas na Igrzyska na wyłączny koszt P. Z. P. N. Fakt ten najlepiej świadczy o rozmachu i zdolnościach organizacyjnych ówczesnych sterników nawy P. Z. P. N. Rok 1924. był także pod innymi względami rokiem niejako szczytowym: sport piłkarski zdobywał sobie coraz szersze masy zwolenników, coraz nowe ośrodki. Zajmował zdecydowanie dominujące stanowisko wśród wszystkich sportów, uprawianych na ziemiach polskich. Dla wielu z nich był nadal pionierem i żywicielem, bo zdobywał jako pierwszy prowincję i dalekie kresy i umożliwiał klubom organizowanie innych działów sportu, wówczas jeszcze nie popularnych.

Nie brakło oczywiście także ciemnych plam na tym jasnym naogół obrazie pierwszego okresu istnienia P. Z. P. N.: tam zdarzył się wypadek, tracący poważnie zawodostwem, owdzie doszło do wybryków publiczności lub graczy, do nieszczęśliwych wypadków wskutek brutalnej gry, do ostrych animozyj klubowych i t. d. Ambicje osobiste powodowały lekkomyślne organizowanie klubików, nie mających racji bytu, brak prawdziwego nadzoru powodował tu i tam marnowanie talentów lub, co gorsza, zdrowie i t. d. Jednak naogół omawiany okres był okresem rozkwitu i dał społeczeństwu liczne zastępy zdrowej i twardej (duchem i ciałem) młodzieży.

Rok 1925 nie różnił się znacznie od poprzednich. Siedzibą Zarządu pozostał nadal Kraków, natomiast skład Zarządu zmienił się dość znacznie. Praca PZPN. szła jednak dalej utartym już torem. W tym roku wydano (dla uczczenia pięciolecia istnienia PZPN.) po raz pierwszy rocznik PZPN, obrazujący dosadnio dotychczasowy dorobek. A jednak: coś się psuło w „państwie piłkarskiem". Wbrew pozorom zewnętrznym świadczącym o dalszym rozwoju PZPN, pojawiają się pierwsze poważniejsze oznaki zastoju lub nawet dekadencji. Główną przyczyną tego stanu rzeczy był prawdopodobnie ówczesny

Honorowi członkowie P. Z. P. N.
dr. Edward Cetnarowski. *inż. Ludwik Christelbauer.*

kryzys gospodarczy, wpływający ujemnie na frekwencję i tem samem na rozmach związków i klubów. Sytuacja finansowa PZPN, okręgów i większości czołowych klubów pogorszyła się katastrofalnie. Preliminarz budżetowy PZPN. na rok 1925 jest poraz pierwszy negatywny a trzy deficytowe spotkania międzypaństwowe ten niedobór jeszcze powiększają. Rzecz inna, że wysoki deficyt, ze spotkań międzypaństwowych (razem 9400 zł.) spowodowany został także zbyt szerokim gestem organizatorów. Pozatem zaczynają się zaogniać stosunki z niektórymi OZPN., czego najcharakterystyczniejszym objawem było zgłoszenie (przez Lwowski OZPN) i początkowe przyjęcie wniosku o przeniesienie siedziby PZPN. od roku 1926 do Warszawy. Ta walka o siedzibę, prowadzona początkowo w bardzo podnieconej atmosferze, wypełnia jeszcze następne Walne Zebrania (z 5.IV.25 i 28.II.26). Niepokojącymi syptomami były również pierwsze procesy o zawodowstwo, tarcia z codopiero utworzonym P. K. S., słaby przyrost boisk i nowych ośrodków oraz nadmiar spotkań międzynarodowych, przeważnie niefortunnych, zarówno pod finansowym jak i sportowym względem.

Rok 1926 przynosi pewne odprężenie stosunków między opozycyjnymi OZPN-ami a Zarządem PZPN. Przyczyniło się do tego niewątpliwie w poważnym stopniu wprowadzenie do Zarządu PZPN. członków zamiejscowych. Także w innych dziedzinach można zaobserwować pewien postęp, zwłaszcza co do ilości graczy, sędziów i rozgrywek oraz co do wyników spotkań międzynarodowych. Niestety nie widać poprawy pod względem frekwencji publiczności i zdobywania nowych ośrodków. To też sytuacja finansowa Związku i większości klubów pozostała nadal bardzo ciężką, częściowo nawet się pogorszyła. Kluby dostosowały się naogół do zmienionych warunków, natomiast Zarząd PZPN., mimo przykrych doświadczeń, poprzedniego roku, rozbudował jeszcze swój program międzynarodowy (do 7 spotkań), zadłużając się przez to jeszcze więcej. Subsydja

rządowe, udzielone w tym roku po raz pierwszy, pokryły te niedobory tylko w skromnym stopniu. To też na następnem Walnem Zebraniu (w lutym 1927) podniosła się silna opozycja przeciw nadmiernej ilości spotkań międzypaństwowych.

Jeszcze silniejszą i więcej brzemienną w skutkach opozycję wywołała próba zatrzymania dotychczasowego systemu rozgrywek także na rok 1927. (patrz dział „Mistrzostwa międzyokręgowe Polski" str. 24). Kilkanaście czołowych klubów klasy A, zadłużonych wskutek nadmiernej ilości, przeważnie deficytowych spotkań międzynarodowych oraz wskutek przeprowadzenia szeregu inwestycyj, doszło do przekonania, że dotychczasowy system rozgrywek o mistrzostwo jest niesprawiedliwy, mało intratny i niekorzystny dla podnoszenia poziomu, i zwołało na 2.XII.26 r. pierwszą konferencję porozumiewawczą do Warszawy, z zamiarem przeforsowania zmiany systemu rozgrywek, przez stworzenie eksterytorjalnej Ligi, na wzór angielskiej czy włoskiej. Zręcznie prowadzona propaganda prasowa wytworzyła nastrój zasadniczo podatny dla zmian systemu rozgrywek, nie zdołała jednak przekonać większości Zarządu PZPN. i OZPN. o racjonalności ligowego projektu. Wyłoniono cały szereg innych projektów, jednak żaden z nich nie znalazł poparcia większości Walnego Zebrania PZPN, obradującego dnia 28.II.27 r. bardzo gorączkowo i chaotycznie. W rezultacie nie doszło do porozumienia z secesjonistami mimo interwencji Związku Polskich Związków Sportowych, (wykonanej zresztą dość nieudolnie i niezdecydowanie). Rozłam stał się faktem dokonanym. Liga, składająca się początkowo tylko z 14 klubów (patrz dział Mistrzostwa Międzyokręgowe, str. 24) rozpoczęła bardzo zręczną i intensywną kampanję, mającą na celu przeciągnięcie na swą stronę jak największej ilości klubów, narazie wiernych PZPN. i zapewnienia sobie poparcia władz. PZPN. odpowiedział 13.3.1927 r. dyskwalifikacją wszystkich klubów, działaczy, graczy i sędziów ligowych, protestami u władz rządowych, zakazem udzielania boisk i sędziów, zakazem, popartym przez F. I. F. A., rozgrywania spotkań z drużynami zagranicznemi i t. d. Mimo to Liga zyskiwała na terenie, przedewszystkiem dzięki poparciu niektórych władz i wzrostowi frekwencji na zawodach ligowych, osłabiając temsamem autorytet PZPN. w kraju i zagranicą. To też wszczęcie rokowań porozumiewawczych nie dało długo na siebie czekać. Nadzwyczajne Walne Zebranie PZPN. (z 22.5.27) ustanawia klasę państwową z 16 klubów, sankcjonując temsamem formalnie Ligę, i wybiera specjalną komisję porozumiewawczą dla zlikwidowania zatargu przy pomocy Z. Z. W skład tej komisji weszli pp.: Essman, Kobos, Zabłocki i Michałowicz, później Rusecki. Pertraktacje z Ligą ciągnęły się jednak w nieskończoność. Najważniejszą rolę odegrali w nich ze strony PZPN. pp.: Kobos i Rusecki. Rokowania te skończyły się naogół kapitulacją PZPN. Nadzwyczajne Walne Zebranie PZPN, kierowane chęcią dojścia do porozumienia za wszelką cenę, przyjęło 18.12 1927 większość tez, ustalonych przez komisję porozumiewawczą. Dnia 15.I 1928 utworzono nowy PZPN (z pozostawieniem Ligi jako okręgu eksterytorjalnego) i zaakceptowano nowy Statut. Temsamem rozłam został, przynajmniej formalnie, zlikwidowany.

Konsekwencje tego rozłamu przejawiały się jednak jeszcze przez dłuższy czas. Były one przeważnie szkodliwe dla rozwoju piłkarstwa polskiego: rewolucja ligowa skompromitowała nas w oczach zagranicy i całego polskiego świata sportowego, uniemożliwiła wysłanie ekspedycji piłkarskiej na Igrzyska Olimpijskie w 1928 r., przerwała niemal zupełnie nasze długoletnie kontakty z zagranicą, zachwiała egzystencją szeregu klubów nie przyjętych do Ligi, zdezorganizowała na czas dłuższy całą pracę organizacyjną i propagandową związku, osłabiła kontakt lepszych klubów ze słabszemi, zwłaszcza kresowymi, wzmocniła tendencję silniejszych klubów do ściągania graczy i t. d. Dodatnimi rezultatami były bodaj jedynie: wyrównanie, zahartowanie i podniesienie naszej czołowej klasy, sanacja finansowego położenia PZPN i niektórych klubów czoło-

wych oraz przeniesienie siedziby Związku do Warszawy. Rewolucja „ligowa" nie pozostała także bez wpływu na losy P. K. S. Zostało ono, w następstwie likwidacji rozłamu, zupełnie usamodzielnione.

Reasumując, rok 1927 załamał stałą linję rozwojową PZPN.: poraz pierwszy od swego istnienia PZPN. nie zorganizował mistrzostw międzyokręgowych, ilość gier o mistrzostwo i spotkań międzynarodowych spadła raptownie, ilość czynnych zgłoszonych graczy zmalała w sposób niespotykany, kontakt głównych ośrodków z kresami urwał się niemal zupełnie, w ewidencji graczy powstał chaos, stan finansowy PZPN. stał się beznadziejnym.

To też nowy Zarząd PZPN, obrany na Walnem Zebraniu dnia 15.I 1928, stanął przed bardzo trudnem i odpowiedzialnem zadaniem. Zmiana siedziby zmieniła siłą rzeczy całkowicie jego skład. Ster objęli przeważnie zupełnie „nowi" ludzie, pochodzący, w przeciwieństwie do dotychczasowego stanu rzeczy, ze wszystkich dzielnic Polski (patrz tabela na str. 57).

Nowy Zarząd PZPN. naogół wywiązał się dobrze ze swego zadania. W ciągu 1928 roku uporządkowano niemal zupełnie ewidencję graczy, rejestrując ca 17.000, a skreślając ca 10.000 nieczynnych, zmarłych i t. d., wykończono nowy Statut, uzdrowiono sytuację finansową (coprawda tylko dzięki subwencji P. U. W. F. w wysokości 13.000 zł. i pomocy Ligi), zorganizowano dwa nowe Okręgi (Kielecki i Poleski), przeprowadzono znów mistrzostwa międzyokręgowe, wzmocniono kontakty z zagranicą, nabyto nowy lokal biurowy i t. d. Ilość klubów, należących do PZPN wzrosła do 595, ilość spotkań o mistrzostwo do 4664, ilość sędziów do 517. Równocześnie poprawił się znacznie ogólny bilans spotkań międzypaństwowych i międzynarodowych, coprawda niezbyt licznych. Innemi słowy, rok 1928 uważać można jako pomyślny etap historji PZPN.

Rok 1929 przyniósł w niektórych dziedzinach dalszą poprawę. Rozpoczęto go z wielkim rozmachem, uchwalając relatywnie bardzo wysoki budżet (55.420 zł. w dochodach a 52.429 w rozchodach) mimo wzrostu zadłużenia Okręgów w stosunku do PZPN. do

Powitanie drużyn Rumunji i Polski na boisku w Bukareszcie w r. 1927.

globalnej sumy 11.000 zł. Niestety ten śmiały preliminarz budżetowy okazał się nierealny; z 10 pozycyj dochodowych zaledwie 2 dały 100% pokrycia, ogólny dochód dał zaledwie 60% preliminowanej sumy, a zadłużenie Okręgów wzrosło do 19.776 zł. W takich warunkach budżet PZPN. stał się niemal tylko wegetacyjny, swoboda ruchów została skrępowana, o udzielaniu większych subsydjów słabszym środowiskom czy organizowaniu większych imprez nie mogło być mowy. Tem dziwniejsze, że rok tak trudny pod względem finansowym przyniósł dalszy postęp organizacyjny i sportowy; ilość klubów wzrosła do 621, ilość zarejestrowanych graczy do 25.500, ilość boisk do 260, ilość Okręgów do 13. Równocześnie poprawił się ponownie bilans spotkań międzynarodowych, wzrosła wydajność pracy większości O. Z. P. N-ów, unormowały się stosunki z Ligą. Pomocy ze strony czynników rządowych czy samorządowych w tym roku nie udało się uzyskać. Tembardziej trzeba podkreślić znaczenie zorganizowania przez PZPN., mimo obojętności większości Okręgów, wystawy działu piłkarskiego na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu, nagrodzonej listem pochwalnym Zarządu PWK. Innemi słowy rok 1929 przyniósł niemal zupełne zlikwidowanie następstw rozłamu, temwięcej, że wobec zmniejszenia Ligi do 12 klubów ożywiły się kontakty naszych czołowych klubów z zagranicą oraz kontakty klubów ligowych z klubami niższych klas. Oczywiście nie brak było także objawów ujemnych, jak zmniejszenie frekwencji publiczności w niektórych środowiskach, znaczne zatamowanie dopływu młodzieży szkół średnich przez podtrzymanie zakazu Ministerstwa Oświecenia Publicznego przynależenia uczniów szkół średnich do klubów, tarcia w niektórych OZPN, obniżenie się poziomu gry lub estyki sportowej niektórych ośrodków i t. d. Naogół jednak rok 1929 był rokiem postępu i dorobku, był zakończeniem kryzysu, wywołanego rozłamem i wzrostem popularności innych gałęzi sportu.

To też Walne Zebranie r. 1930 wybrało Zarząd w składzie niemal niezmienionym, krępując jednak znaczenie jego możliwości pracy przez znaczne ograniczenie źródeł dochodowych przy równoczesnem nałożeniu nowych obowiązków. Jeżeli mimo umorzenia większości długów OZPN rok 1930 nie skończył się poważnym deficytem, to przyczyny tego należy szukać w najdalej posuniętej oszczędności, w otrzymaniu szeregu subwencyj i w zorganizowaniu dochodowych imprez międzynarodowych Pod względem organizacyjnym r. 1930 był niewątpliwie rokiem znacznego postępu, większego niż w latach poprzednich. Największy wzrost wykazuje ilość zarejestrowanych graczy: przybyło ich około 8.000, wobec czego ogólna ich cyfra wynosi 33 600. Z pośród Okręgów największym dorobkiem na tym polu poszczycić się mogą Śląski (2.000), Warszawski (1.440), Krakowski (1.030), Lwowski (800), Łódzki (870) i Poznański (770). Najwięcej graczy liczy obecnie OZPN. Śląski (6.912), dalej idą Warszawski (4.640), Lwowski (4.180), Krakowski (3.861), Łódzki (3.480), Poznański (3.030), Kielecki (2.500), Pomorski (1.480) i Liga (1.360). Pozostałe OZPN-y liczą od 170—550 zarejestrowanych graczy. Mniej gwałtownie, jednak także znacznie wzrosła ilość klubów, mianowicie do pokaźnej cyfry 663. Pod tym względem kolejność OZPN-ów jest następująca: Śląski (120). Warszawski (102), Łódzki (70) Lwowski (69), Poznański (62), Kielecki (59), Krakowski (58), Pomorski (31), Białostocki (21). Pozostałe liczą od 11—18 klubów. Fakt, że ilość klubów wzrosła relatywnie znacznie mniej niż ilość zarejestrowanych graczy jest objawem pomyślnym, świadczącym bowiem o tem, że okres organizowania słabych, nieżywotnych klubików się skończył i że istniejące kluby się wzmocniły. Stosownie do wzrostu ilości graczy (drużyn) wzrosła także ilość spotkań. Dokładnych cyfr narazie brak, pewnem jest jedynie, że O. K. S.-y obsadziły ogółem 5.500 zawodów. Podołały temu zapotrzebowaniu jedynie dzięki temu, że równocześnie wzrosła ilość egzaminowanych sędziów do 600. Mimo braku danych dokładnych z wszystkich OZPN. już obecnie nie ulega wątpliwości, że wzrosła

Fragment powitania drużyn polskiej i austrjackiej w Dniu Jubileuszu P.Z.P.N. w r. 1930 w Krakowie.

znacznie ilość boisk, a zmalała ilość nieszczęśliwych wypadków, walkowerów, protestów i kar. Objawy te oraz coraz lepsza i wydajniejsza praca OZPN-ów świadczą dobitnie o skrzepnięciu naszej organizacji, o poprawie jej dyscypliny wewnętrznej i sprężystości organizacyjnej. Jako poważny dorobek 1930 roku trzeba także podkreślić zorganizowanie przy pomocy PUWF. i PW. oraz WOZPN. pierwszych od istnienia PZPN. kursów dla instruktorów i kierowników sekcyj piłkarskich. Gdy się ponadto uwzględni, że w 1930 r. zorganizowano (dla celów propagandowych) rozgrywki o puhar dla wschodnich Okręgów, ustanowiono i nadano odznaki i dyplomy, wydano nowy Statut, Postanowienia i Przepisy oraz Rocznik PZPN i szereg regulaminów, to można bez przechwałek stwierdzić, że zrobiliśmy poważny krok naprzód.

Równolegle z postępem na polu organizacyjnym nastąpiła także poprawa pod względem czysto sportowym. Przebieg mistrzostw Ligi i większości OZPN świadczy o wyjątkowem wyrównaniu klasy, zaś bilans naszych spotkań międzynarodowych o ponownem podniesieniu poziomu naszych czołowych zespołów. Z pięciu spotkań międzypaństwowych wygraliśmy trzy, osiągając po raz pierwszy pozytywny bilans bramkowy ogółu naszych spotkań międzypaństwowych, zaś z pośród 112 spotkań międzynarodowych naszych Okręgów i klubów wygraliśmy 51, przegrywając tylko 44 i uzyskując ogólny stosunek bramek 322 : 299. Jako pomyślny objaw podkreślić trzeba również wzrost ilości naszych spotkań międzynarodowych, powodujący poprawę naszego prestiżu zagranicą. Rzecz inna, że także w tym roku olbrzymią większość stanowiły spotkania, rozgrywane w kraju, i że nasze drużyny występowały jedynie na boiskach austrjackich, czeskich, niemieckich i łotewskich. Najlepszym bilansem spotkań międzynarodowych poszczycić się może W. K. S.

Legja (Warszawa), to też jej przyznano Puhar Wędrowny Pana Ministra Spraw Zagranicznych, w tym roku po raz pierwszy ufundowany.

Mimo tak oczywistego postępu na polu organizacyjnym i sportowym naturalnie nie brak niektórych objawów zastoju, niedociągnięć lub wykoszlawień przewodniej idei naszego ruchu. Fanatyzm klubowy jeszcze nie jest zupełnie wytępiony. Tu i tam brak prawdziwego nadzoru nad zdrowiem moralnem i fizycznem narybku, tu i tam toleruje się rosnące wymagania materjalne czołowych graczy, tu i tam zaniedbuje się ideową stronę naszego ruchu, goniąc jedynie za zyskami, sławą lub taniemi efektami. Praca wielu kierowników nastawiona jest wyłącznie wzwyż (na zwycięstwa i kasę) zamiast iść także w szerz i głąb, zgodnie z naszą dewizą „niesiemy siły i zdrowie masom". Trzeba również stwierdzić, że w niektórych ośrodkach, przed laty zdobytych, zamarł zorganizowany ruch piłkarski i że w innych boryka się z olbrzymiemi trudnościami. Tłumaczy się to tem, że niektóre władze, zwłaszcza szkolne, odnoszą się niezbyt przychylnie do piłkarstwa, tamując dopływ młodzieży szkolnej i nie udzielając subwencyj takich, jak innym działom sportu.

Niemniej można z dumą, choć bez przechwałek, stwierdzić, że piłkarstwo polskie dobrze zasłużyło się sprawie fizycznej odrodzenia narodu i jego sławie, dając mu dziesiątki tysięcy zdrowych, odważnych, wytrzymałych i karnych obywateli i rozgłos jego tężyzny zagranicą.

Przedewszystkiem jednak piłkarstwo polskie spełniło beznagannie rolę pioniera i zywiciela większości innych działów sportu, zdobywając dla idei odrodzenia fizycznego głuchą wieś i zapadłe miasteczka oraz finansując organizację i rozwój licznych sekcyj, uprawiających inne sporty.

W ciągu dziesięciu lat istnienia naszego związku zrobiliśmy mimo przejściowych załamań olbrzymie postępy pod względem organizacji, dyscypliny i poziomu. Ponieważ niemal równolegle poprawiły się warunki techniczne uprawiania naszej pięknej gry, t. z. przybyło dobrych boisk, więc możemy patrzeć w przyszłość z ufnością i spokojem.

Polska posiadała w r. 1922 — 140 boisk oparkanionych, w r. 1921 216 boisk, zaś w roku 1929 boisk klubowych było 250, wojskowych — 147, a samorządowych i komitetów w. f. — 332, razem więc 729 boisk. Przez rok 1930 cyfry te wzrosły mniej więcej o 8 proc., wobec czego obecnie posiadamy około 800 boisk do piłki nożnej.

Piłkarstwo polskie rozwija się i rozwijać się będzie wzwyż i wszerz — dla dobra młodego pokolenia i całej Ojczyzny. Zwalczy wszelkie przeszkody, hamujące jego rozrost, jak zwalczyło ich sporo w ubiegłych latach.

Zwalczy je i temsamem zachowa i utwierdzi swe dominujące stanowisko w polskiem życiu sportowem.

MISTRZOSTWA MIĘDZYOKRĘGOWE

Rok 1921.

Jak już wspomniano, wojna polsko-bolszewicka uniemożliwiła rozegranie mistrzostw w 1920 r., wobec czego rozegrano je po raz pierwszy w roku 1921.

Wobec istnienia zaledwie 5 Okręgów rozgrano finał w jednej grupie, obejmującej wszystkich mistrzów okręgowych. Mistrzostwo zdobyła bezapelacyjnie Cracovia, potwierdzając temsamem swoją bezwzględną supremację w piłkarstwie polskiem. Zdobyła ona 15 punktów (na 16 możliwych) i świetny stosunek bramek, 37 : 7. Drugie miejsce zajęła Polonia warszawska (10 punktów), trzecie Warta poznańska (8 punktów), czwarte Pogoń lwowska (6 punktów). Ł. K. S. odegrał smutną rolę dostarczyciela punktów, zdobył bowiem zaledwie 1 punkt i 7 : 31 bramek.

Hegemonja Cracovii potwierdzona została także przebiegiem mistrzostwa klasy B, rozegranego wonczas po raz pierwszy i ostatni. Zdobyła je Cracovia II przed Union—Łódź, A. Z. S. Warszawa i Pogonią II.

K. S. Cracovia (Kraków) — mistrz Polski w r. 1921 i 1931. Zdjęcie z r. 1922.

Rok 1922.

Rok ten przyniósł zmianę systemu rozgrywek końcowych. Wobec powiększenia ilości okręgów do ośmiu podzielono mistrzów okręgowych na dwie grupy, północną i południową. Finał rozegrali mistrzowie obu grup pomiędzy sobą. W grupie północnej faworytem była Warta, w grupie południowej Cracovia. Warta nie zawiodła i zdobyła mistrzostwo Północy bezapelacyjnie, mając 12 punktów i 23 : 6 bramek, przed Ł. K. S. (6 punktów), Polonją (4 punkty) i Strzelcem—Wilno (2 punkty). Gorzej powiodło się Cracovii. Zdobyła ona wprawdzie 10 punktów i 34 : 7 bramek, jednak pierwsze miejsce przypadło Pogoni dzięki lepszemu stosunkowi bramek (37 : 6), zdobytemu wskutek większej ambicji, włożonej w spotkania ze słabymi mistrzami Śląska i Lublina. Przedstawiciele tych dwuch Okręgów nie odegrali żadnej roli, zdobywając zaledwie po dwa punkty na sobie. Dość wspomnieć, że W. K. S. Lublin zdobył w spotkaniach z Pogonią i Cracovią zaledwie 1 bramkę, tracąc ich 28, zaś Ruch (Wielkie Hajduki) zdobył 2 bramki, tracąc ich aż 33.

Finał między mistrzami obu grup miał przebieg wysoce dramatyczny. Pierwsze spotkanie, rozegrane w Poznaniu, skończyło się 1 : 1, w drugiem spotkaniu Warta prowadziła jeszcze 20 minut przed końcem 3:0, by ostatecznie przegrać 3:4!

Mistrzem została zatem Pogoń—Lwów.

Rok 1923.

Przedwczesne i dość przypadkowe wyeliminowanie Cracovii w półfinale mistrzostw roku 1922 dało asumpt do ostrej kampanji przeciw dotychczasowemu systemowi rozgrywek. Liczne projekty reformatorskie spełzły jednak na niczem i w rezultacie jedynie podział na grupy uległ pewnej zmianie, zresztą przewidzianej już w 1922 roku.

W grupie wschodniej, obejmującej Lwów, Warszawę, Lwów, Lublin i Wilno, faworytem była oczywiście Pogoń. W grupie zachodniej oceniano szanse Warty i nowego mistrza Krakowa, Wisły, jako równe. Pogoń zdobyła istotnie mistrzostwo Wschodniej grupy w imponującym stylu, wygrywając wszystkie spotkania i zdobywając 12 punktów i 42 : 3 bramki. Drugie miejsce zdobyła Polonia (8 punktów). Dla mistrza Polski nie była groźną, przegrała bowiem obydwa spotkania (1 : 5 i 1 : 6). Trzecie miejsce zajęła Lauda wileńska (3 punkty), o ostatnie W. K. S. Lublin (1 punkt).

W grupie zachodniej różnice poziomu były daleko mniejsze i wynik był niepewny do ostatniej chwili. Ostatecznie mistrzostwo zdobyła Wisła (9 punktów) przed Wartą (8 punktów) i Ł. K. S. (7 punktów). Niewdzięczną rolę dostarczyciela punktów odegrała tutaj Iskra Siemianowice, która nie zdobyła ani jednego punktu.

Olbrzymia różnica klasy między mistrzami starych a nowych Okręgów została zatem ponownie stwierdzona.

Finał między mistrzami obu grup miał przebieg niemniej emocjonujący niż w r. 1922. Pierwsze spotkanie wygrała Pogoń w stosunku 3 : 0, rewanżowe spotkanie przyniosło zwycięstwo Wisły, coprawda tylko w stosunku 2 : 1. Decydujące spotkanie, rozegrane na neutralnem boisku, w Warszawie, skończyło się po niebywale ciężkiej i wyrównanej walce i po przedłużeniu gry zwycięstwem Pogoni w stosunku 2 : 1. Wobec tego Pogoń zatrzymała dumny tytuł mistrza Polski.

Rok 1924

Wobec przygotowań do Olimpjady i wyjazdu naszej reprezentacji na czas dłuższy za garnice kraju nie rozegrano w tym roku mistrzostw międzyokręgowych.

L. K. S. Pogoń (Lwów) — mistrz Polski w latach 1922—26.

Rok 1925.

Wobec konieczności dopuszczenia mistrza Okręgu Pomorskiego do rozgrywek międzyokręgowych utworzono w tym roku zamiast 2 grup 3 grupy, liczące po trzy drużyny. Do I grupy zaliczono Wisłę, Ł. K. S. i Amatorski K. S. (Król. Huta), do II. grupy Wartę, Folonię i Toruński K. S., do III. grupy Pogoń lwowską, Pogoń wileńską i Lubliniankę. Podział ten wywołał liczne sprzeciwy i w istocie nie był idealny, przesądzając z góry wejście Pogoni lwowskiej do finału.

W I. grupie zwyciężył na zielonej murawie Ł. K. S. (6 punktów) przed Wisłą (4 punkty) i A. K. S. (2 punkty). Przy zielonym stoliku zwyciężyła jednak ostatecznie Wisła, której przyznano walkower za mecz przegrany z A. K. S.

W II. grupie zwyciężyła, zgodnie z tradycją, Warta (6 punktów) przed T. K. S., który był rewelacją (4 punkty) i Polonią (2 punkty).

W III. grupie Pogoń lwowska była oczywiście bezkonkurencyjna, to też zdobyła 8 punktów i 12 : 1 bramek. Słabi jej rywale podzielili się pozostałemi punktami.

Finałowe rozgrywki były taksamo emocjonujące, jak w poprzednich latach, coprawda tylko między Pogonią a Wartą, bo Wisła przegrała wszystkie spotkania. Ostatecznie zwyciężyła ponownie, po raz trzeci Pogoń, pokonując w ostatnim spotkaniu Wartę na jej własnem boisku w stosunku 4 : 1. Dzięki temu zdobyła Pogoń 7 punktów, Warta 5 punktów, a Wisła 0 punktów.

Rok 1926.

System rozgrywek nie uległ zmianie. Jedynie skojarzenie przeciwników w poszczególnych grupach półfinałowych było inne.

W grupie zachodniej zwyciężyła bez trudu Warta (8 punktów 18 : 4 bramek) przed Turystami i Ruchem (Wielkie Hajduki).

W grupie południowej taksamo zdecydowanie zwyciężyła Pogoń, zdobywając wszystkie możliwe punkty. Cracovia zadowolić się musiała drugiem miejscem (4 punkty) przed Lublinianką, która nie zdobyła ani jednego punktu.

W grupie północnej zatriumfowała Polonia, zdobywając wszystkie możliwe punkty przed T. K. S. (4 punkty) i 1 p. p. leg. Wilno (0 punktów, 2 : 27 bramek).

Pierwsza kolejka finału przyniosła znów zażarty pojedynek pomiędzy starymi rywalami, Pogonią i Wartą, które zdobyły po 3 punkty. Druga kolejka natomiast przyniosła katastrofalne załamanie się Warty (przegrane 1 : 7 i 1 : 5) oraz świetny, nawet dla Pogoni groźny zryw bojowej Polonii. Pryzmat pozostał jednak nadal przy Pogoni, która zdobyła ostatecznie 6 punktów, podczas gdy jej rywalki zdobyły po 3 punkty. Wicemistrzem została Polonia, dzięki znacznie lepszemu stosunkowi bramek. Warta spadła, wbrew tradycji, na trzecie miejsce.

Rok 1927.

Wobec rozłamu nie rozegrano wogóle międzyokręgowych mistrzostw P. Z. P. N. Natomiast rozegrała je Liga. Wzięło w nich udział 14 klubów z 8 ośrodków, grając w jednej grupie i w dwóch kołach. Ponieważ za wyjątkiem Cracovii, wiernej P. Z. P. N., wszystkie czołowe kluby polskie w tych rozgrywkach uczestniczyły, były one de facto mistrzostwami P. Z. P. N.

Walka była bardzo zacięta i przyniosła dużo niespodzianek. Na półmetku pierwszą była Wisła (19 punktów) przed groźnym wonczas I. F. C. Katowice (18 punktów), Pogonią i Ł. K. S. (po 16 punktów). Lekceważony poprzednio T. K. S. zajął 5 miejsce, natomiast Warta rozczarowała zupełnie i znalazła się aż na 12 miejscu, dystansując jedynie Warszawiankę i Jutrzenkę.

Zacięta walka o pierwsze miejsce trwała między Wisłą a I. F. C. niemal do końca rozgrywek. Dopiero po przegranej w Katowicach (0 : 2) niemiecka drużyna się załamała i uległa zdecydowanie. Temsamem mistrzostwo zdobyła Wisła (40 punktów, 95 : 32 bramek) przed I. F. C. (36 punktów) i Wartą (32 punkty), która wspaniałym finiszem zdołała wyjść z 12 na 3 miejsce, dystansując nawet Pogoń (29 punktów). Pozostałe drużyny uplasowały się następująco: Legja (27 punktów), Turyści (27), Ł. K. S. i Polonia (po 25), Czarni i T. K. S. Hasmonea i Ruch (po 23), Warszawianka (18) i Jutrzenka (11 punktów).

Rok 1928.

Na skutek zgody między P. Z. P. N. a Ligą rozgrywki grupy ligowej przeprowadzono już o tytuł mistrza Ligi P. Z. P. N., czyli Polski. Mimo braku terminów w 1927 roku zdecydowano się ostatecznie na powiększenie ilości uczestników do 15, przyczem z poprzedniej stawki odpadła Jutrzenka, a doszły z klubów wiernych P. Z. P. N. Cracovia i Śląsk—Świętochłowice, jako mistrz klasy A.

Przebieg rozgrywek był niemniej emocjonujący niż w roku 1927, zwłaszcza ze względu na udział Cracovii. Początkowo prowadził zeszłoroczny wicemistrz, I. F. C. Katowice przed Wisłą i Wartą. Jednak już na półmetku prowadzenie objęła Warta przed Wisłą, I. F. C. i Cracovią, by dopiero na finiszu oddać je Wiśle. I. F. C. zawiódł, tak samo jak w roku poprzednim, przy końcu rozgrywek i spadł na 5 miejsce. Czerokrotny mistrz, Pogoń, wykazał dalszy spadek formy. Odwrotnie, dużą poprawę wykazała Legja w drugiej

kolejce, wychodząc z 9 na 3 miejsce. T. K. S. załamał się w połowie wskutek walkowerów i deficytów finansowych i wycofał się z dalszych rozgrywek.

Ostateczny wynik był następujący: 1) Wisła (42 punkty, 98 : 36 bramek), 2) Warta (40 punktów), 3) Legja (36), 4) Cracovia (35), 5) I. F. C. (35), 6) Pogoń (31), 7) Polonia (30), 8) Czarni (29), 9) Turyści (29), 10) Warszawianka (29), 11) Ł. K. S. (25), 12) Ruch (25), 13) Hasmonea (15), 14) Śląsk (12), 15) T. K. S. (6 punktów).

Z rozgrywek o mistrzostwo klasy A i wejście do Ligi zwycięsko wyszła Garbarnia (Kraków), zwyciężając w finale sześcioma punktami Ł. T. S. G. (4 punkty) i Polonię— Przemyśl (2 punkty).

Rok 1929.

Wobec spadku trzech najsłabszych drużyn i wejścia jednej (Garbarni) mistrzostwo Ligi rozegrano w zespole 13 klubów.

Przebieg walk przyniósł szereg niespodzianek. Największemi sensacjami były świetna forma Garbarni, słaba forma I. F. C. i początkowowe prowadzenie Ł. K. S., który w poprzednich mistrzostwach poważniejszej roli nie odegrał. Na półmetku czołowe miejsca zajęły stare rywalki: Wisła i Warta; przed outsiderami: Ł. K. S. i Czarni. Ostatnie miejsca zajęły Pogoń i Polonia, ongiś czołowe drużyny Polski.

Walka o prowadzenie wzięła w drugiej kolejce obrót wręcz przeciwny niż w 1928 r. Wisła załamała się na finiszu i spadła na trzecie miejsce. Pierwsze miejsce zajęła rewelacja sezonu, Garbarnia, straciła je jednak na korzyść Warty wskutek przyznania Warcie walkoweru za mecz przegrany z Turystami. Wyjątkowo zacięta walka toczyła się w tym

T. S. Wisła (Kraków) — mistrz Polski na r. 1927 i 1928.

K. S. Warta (Poznań) — mistrz Polski w r. 1929.

roku między słabszemi drużynami. Aż ośmiu klubom zagrażał spadek z Ligi niemal do końca rozgrywek. Gorzki ten los spotkał ostatecznie Turystów i I. F. C.

Końcowy wynik tych walk przedstawia się następująco: Warta (33 punkty, 59:34 bramki), Garbarnia (32 punkty, 62:43 bramki), Wisła (30 punktów), Legja (30), Ł. K. S. (29), Cracovia (28), Polonia (20), Warszawianka (20), Pogoń (19), Czarni (18), Turyści (17), I. F. C. (17 pkt.).

Mistrzostwo klasy A, a tem samem wejście do Ligi, zdobył zeszłoroczny wicemistrz klasy A, — Ł. T. S. G., po ciężkich walkach w finale, przed Lechją (Lwów), Naprzodem (Lipiny) i Ogniskiem (Wilno), które było tylko dostarczycielem punktów.

Rok 1930.

Ilość klubów ligowych zmniejszyła się do 12.

Wynik pierwszej kolejki zapowiadał triumf szkoły Cracovii, albowiem pierwsze dwa miejsca zajęły Cracovia i Legja przed Wartą i Wisłą. Pozostałe kluby okazały się znacznie słabszemi, nawet zeszłoroczny wicemistrz, Garbarnia. Na szarym końcu tabeli znalazła się od samego początku Warszawianka.

W drugiej kolejce świetnie finiszowała Polonia, zdołała jednak dojść tylko do 4-go miejsca i to tylko dzięki zupełnemu załamaniu się Warty na finiszu. Między czołową czwórką zacięta i niepewna co do wyniku walka trwała niemal do końca. Najprędzej odpadła Warta, załamawszy się po przegranej z Wisłą. Legja mimo świetnego finiszu musiała się zadowolić 3 miejscem. Ostateczna decyzja zapadła dopiero w ostatnim terminie rozgrywek Cracovia utrzymała 1 punkt przewagi i temsamem zdobyła mistrzostwo po raz drugi, po dziesięcioletniej przerwie. Zdobycie wicemistrzostwa przez Wisłę, a szóstego

miejsca przez Garbarnię potwierdziło na nowo supremację Krakowa. Drużyny lwowskie zajęły miejsca środkowe. Znacznie większy był sukces Warszawy, której dwie czołowe przedstawicielki zajęły 3 i 4 miejsce, podczas gdy Warszawianka zdołała w ostatniej chwili uratować się przed spadkiem, spychając Ł. T. S. G. na ostatnie miejsce.

Do końcowych międzygrupowych rozgrywek o mistrzostwo klasy A i wejście do Ligi weszły Legja (Poznań), Lechja (Lwów), Amatorski K. S. (Król. Huta) i 82 p. p. (Brześć), który dopiero po dodatkowej rozgrywce zdobył mistrzostwo swej grupy przed 42 p. p. (Białystok). Przedstawiciel kresów okazał się, jak zwykle, tylko dostarczycielem punktów. Legja poznańska miała świetny start, załamała się jednak w połowie drogi i zrezygnowała z dalszych rozgrywek. Ostatecznie mistrzostwo zdobyła Lechja lwowska (9 punktów), mając o 1 punkt więcej niż Amatorski K. S.

Zestawienie ogólne piłkarskich mistrzostw Polski.

Rok	Mistrz	Wicemistrz	3 miejsce
1921	Cracovia—Kraków	Polonia—Warszawa	Warta—Poznań
1922	Pogoń—Lwów	Warta—Poznań	Cracovia—Kraków
1923	" "	Wisła—Kraków	Warta—Poznań wzgl. Polonia—Warszawa
1924	—	—	—
1925	Pogoń—Lwów	Warta—Poznań	Wisła—Kraków
1926	" "	Polonia—Warszawa	Warta—Poznań
1927	Wisła—Kraków	1. F. C. Katowice	" "
1928	" "	Warta—Poznań	Legja—Warszawa
1929	Warta—Poznań	Garbarnia-Kraków	Wisła—Kraków
1930	Cracovia—Kraków	Wisła—Kraków	Legja—Warszawa

STOSUNKI Z ZAGRANICĄ

Kontakty z zagranicą są najlepszym wykładnikiem prestiżu i popularności danej gałęzi sportu, a równocześnie najlepszym sprawdzianem jej poziomu i najskuteczniejszym środkiem propagandowym i dydaktycznym. Rzecz jasna, że momenty polityczne lub gospodarcze często powodują znaczne odchylenia. Dzieje PZPN. są pod tym względem wysoce charakterystyczne, bo wykazują nietylko znaczne wahania napięcia tych kontaktów, ale także anormalne układanie się ich kierunków. Znamienne jest naprzykład wyraźne załamanie się linji rozwojowej stosunków z zagranicą w latach 1927 i 1928, znamienny również brak spotkań międzypaństwowych z Niemcami mimo długich granic wspólnych i bardzo licznych spotkań klubów obu związków. Zupełny brak kontaktów z Litwą i Rosją podkreśla jeszcze wyraźniej ten wpływ momentów politycznych na ukształtowanie się stosunków sportowych z zagranicą.

SPOTKANIA MIĘDZYPAŃSTWOWE.

Oficjalne przyjęcie do F. I. F. A. nastąpiło dopiero w 1923 r., niemniej już w 1921 r. rozegrano nasze pierwsze spotkanie międzypaństwowe. Związek Węgierski zaprosił naszą reprezentację do Budapesztu, wprowadzając nas w ten sposób po raz pierwszy oficjalnie na arenę międzynarodową. Debjut udał się nadspodziewanie dobrze. Jeszcze lepiej wypadł drugi nasz występ, w Sztokholmie, gdzie nasza jedenastka wygrała. Mur, odgradzający nas od szerokiego świata został przełamany. Fakt ten zostanie wielką zasługą nietylko dzielnych naszych graczy, ale także prezesa, dr. Cetnarowskiego, który potrafił obydwa spotkania doprowadzić do skutku mimo licznych trudności. Trzeciem państwem, z którem nawiązaliśmy oficjalny kontakt, była Rumunja. Dalej idą: Jugosławja (także w 1922 r.), Finlandja i Estonja (w 1923), Stany Zjednoczone Ameryki Płn. (1924), Czechosłowacja i Turcja (1925), Norwegja (1926), Austrja (1929) i Łotwa (1930). Z tych 12 państw sąsiadują z nami bezpośrednio zaledwie trzy. Fakt ten świadczy korzystnie o inicjatywie i zręczności organizacyjnej poszczególnych zarządów PZPN. Brak spotkań z pozostałymi trzema sąsiadami, Niemcami, Rosją i Litwą, nie jest następstwem zaniedbań PZPN.

Z wymienionemi powyżej dwunastoma państwami rozegrano dotychczas ogółem 42 spotkania: 8 z Węgrami, 7 ze Szwecją, 6 z Czechosłowacją, 4 z Finlandją, po 3 z Rumunją, Estonją i Turcją, po 2 z Jugosławją, Ameryką Północną i Austrją, wreszcie po 1 z Norwegją i Łotwą.

19 spotkań rozegrano w kraju, 23 zagranicą. Stosunek ten stwarza znaczny handicap dla naszych przeciwników. Niemniej ogólny bilans spotkań jest dla nas korzystny, przynajmniej co do ilości zdobytych i straconych bramek.

W kraju wygraliśmy 9 spotkań, przegrywając 6 i remisując 4 razy. Zagranicą wygraliśmy 7 razy, przegrywając 12 spotkań i wychodząc 4 razy na remis.

Ogólny bilans (16 zwycięstw, 18 przegranych i 8 nierozstrzygniętych) jest stosunkowo pomyślny, zważywszy, że zaledwie 9 państw europejskich ma pozytywny stosunek zwycięstw do przegranych. Pozytywny stosunek bramek (86:83) naszych spotkań międzypaństwowych, pozornie potwierdza to wrażenie, że wyniki naszych reprezentacyj kwalifikują ją do lepszej połowy reprezentacyj europejskich. Trzeba jednak pamiętać o tem, że nasi dotychczasowi przeciwnicy należą przeważnie do słabszych oraz, że silniejsi (Węgry i Czechosłowacja) pod koniec wystawiali przeciw nam tylko amatorskie zespoły.

Drużyny U. S. A. i Polski na boisku Agrykola (Warszawa) w r. 1924.

Przeciwnicy	Spotkań	Wygr.	Remis	Przegr.	Stos. bramek
Polska-Węgry	8	1	—	7	7:23
„ -Szwecja	7	3	1	3	13:18
„ -Czechosłowacja .	6	—	1	5	7:12
„ -Finlandja . . .	4	2	1	1	13:8
„ -Estonja	3	2	1	—	6:1
„ -Rumunja . . .	3	—	3	—	5:5
„ -Turcja	3	3	—	—	10:2
„ -Jugosławja . . .	2	1	—	1	4:3
„ -Ameryka Płn. . .	2	—	1	1	5:6
„ -Austrja Amat. .	2	2	—	—	6:2
„ -Norwegja . . .	1	1	—	—	4:3
„ -Łotwa	1	1	—	—	6:0

Tak czy owak można jednak z dumą stwierdzić, że z pośród 12 naszych przeciwników jedynie dwaj (Węgry i Czechosłowacja) wykazali zdecydowaną przewagę nad nami, podczas, gdy aż 6 państw mają zdecydowanie negatywny bilans spotkań z Polską. Warto również podkreślić zdobycie przez Polskę w 1930 roku Puharu środkowo-europejskiego dla amatorów przed Austrją, Węgrami i Czechosłowacją.

Ani w tem zestawieniu, ani w dalszych, nie uwzględniono spotkań międzypaństwowych, nieoficjalnych, nie zgłoszonych do F. I. F. A., jakie pod nazwą „Polska kombinowana" rozegrano ze Szwecją, Estonją, Turcją i m. Rennes. Z tych 4 spotkań wygrano 2 i przegrano 1, zdobywając 9 bramek i tracąc 10.

Bardzo pouczające jest zestawienie wyników naszej reprezentacji, osiągniętych w pierwszych i w drugich połowach gier. Przeczy ono ogólnem mniemaniu, że nasze zespoły nie wytrzymywały tempa. W pierwszych połowach zdobyto ogółem 35 bramek, tracąc 45, natomiast w drugich połowach zdobyto ogółem 51 bramek, tracąc zaledwie 38. Fakt ten świadczy wymownie z jednej strony o początkowej nerwowości, z drugiej strony o wspaniałej ambicji, bojowości i wytrzymałości większej części naszych reprezentacyj.

Bilans spotkań w poszczególnych latach był bardzo nierównomierny: Początek był bardzo pocieszający i obiecujący: na 10 spotkań, rozegranych w latach 1921—1923, przegrano zaledwie 4 i zdobyto stosunkowo dobry stosunek bramek (17 : 18). W następnych latach (1924—1925) powodziło się naszej reprezentacji znacznie gorzej. Na 12 spotkań wygrała ona tylko 3, przegrywając aż 7 razy i zdobywając kompromitujący stosunek bramek 13: 30. Następny rok przyniósł pozornie radykalną poprawę, bo cztery zwycięstwa na trzy przegrane i doskonały stosunek bramek 12 : 14). Ogólny stosunek bramek pozostał jednak nadal negatywny, bo 52 : 62. Okres „Ligi", t. z. lata 1927—1930, dał w sumie na 12 spotkań 6 wygranych, 4 przegrane i 2 remis oraz 34 : 21 bramek. Z dniem 26.X.1930, po raz pierwszy od istnienia P. Z. P. N. ogólny bilans bramek stał się pozytywny. Ufajmy, że pozostanie pozytywny na zawsze i to nietylko dzięki doborowi słabszych przeciwników.

Co się tyczy ilości spotkań w poszczególnych latach, to najwięcej (siedem) rozegrano w roku 1926. Na drugiem miejscu (po 6) figurują lata 1924 i 1925, na trzeciem miejscu (po 5) lata 1923 i 1930. Szczegóły patrz tabela na str. 35 (chronologiczne zestawienie spotkań międzypaństwowych). Jak z tego zestawienia wynika ilość spotkań międzypaństwowych zmalała znacznie od chwili stworzenia Ligi, absorbującej nadmierną ilość terminów na rozgrywki mistrzowskie. Rozegranie aż 5 spotkań międzypaństwowych w r. 1930 umiżliwione zostało tylko dzięki wykorzystaniu „Dnia P Z. P. N." i rozegrania dwuch spotkań międzypaństwowych (z Czechosłowacją i Łotwą) w jednym terminie.

Rekord widzów ustanowiony został na meczu z Austrją w Krakowie w Dniu Jubileuszu PZPN — 16.000 osób.

Ze statystyki wynika, że grało w 1930 roku w reprezentacji jeszcze 10 „repów" wstawianych do reprezentacji już przed rozłamem. Tymi niestrudzonymi, żelaznymi reprezentantami są: Kałuża, Sperling, Reyman, Staliński, Bułanow, Adamek, Chruściński, Balcer, Ciszewski i Wojciechowski.

Ogółem grało w barwach państwowych do rozłamu 79 graczy na 29 spotkań, po rozłamie 62 graczy, w tem 35 nowych, na 13 spotkań. Najwięcej eksperymentalnemi, t. zn. rozgrywanemi przeważnie nowicjuszami były następujące, przeważnie przegrane mecze: z Rumunją (1 : 1) i Płn. Ameryką (2 : 3) po 7 nowicjuszy, z Estonją 2 : 0) i Rumunją (3 : 3) po 6 nowicjuszy, z Finlandją (3 : 5), Czechosłowacją (1 : 2 i 2 : 3) po 5 nowicjuszy. Jak powyższe zestawienie wykazuje nadmierna eksperymentalność nie popłaca. Przeciętny zastrzyk „młodej krwi" wynosił 2—3 graczy nowych na mecz. Dawkę tę stosuje naogół obecny kapitan związkowy, i to z powodzeniem, jak wykazuje praktyka.

Olimpijska drużyna polska w r. 1924 na Stadjonie paryskim.

Pod względem ilości rozegranych spotkań międzypaństwowych I-sze miejsze dzierży Wacław Kuchar (Pogoń—Lwów), który w przeciągu 8 lat grał aż 26 razy, nie licząc spotkań nieoficjalnych. W tym okresie pominięto go zaledwie 8 razy. Był on zatem niemal stałą podporą naszej reprezentacji i niezawiódł ani razu. To też ambicja i hart tego zasłużonego i wszechstronnego sportowca stały się niemal przysłowiowe. Na drugiem i trzeciem miejscu figurują dwa asy „Cracovii", Sperling i Kałuża. Pierwszy z nich grał 21 razy, drugi 20 razy, od 1921 do 1930 roku. Rrzadki przykład stałego utrzymanie się w szczytowej formie. Na czwartem miejscu idzie „król strzelców reprezentacji', podpora poznańskiej Warty, Staliński, który grał 15 razy.

Dalej figurują:

Spojda		14	spotkań
Gintel, Batsch, Karasiak i Reyman	po	12	„
Hanke		11	„
Adamek		10	„
Cikowski, Zastawniak II, Chruściński i Balcer	po	9	„
Synowiec, Fryc, Garbień, Domański, Görlitz, Kotlarczyk I, Pazurek I, Bułanow i Ciszewski	po	8	„
Martyna		7	„
Wiśniewski, Słonecki, Kisieliński (Pol.) i Fontowicz	po	6	„
Loth II, Styczeń, Miller, Kozok, Wojciechowski i Mysiak .	po	5	„
Olearczyk, Cyll, Gieras, Kowalski, Kubiński i Wypijewski .	po	4	„
Śliwa, Kaczor, Markiewicz, Czulak, Seichter (Crac.), Tupalski, Giebartowski, Lubina, Milde, Kahan, Nawrot, Gałecki i Kotlarczyk II.	po	3	„
Dr. Mielech, Klotz, Popiel, Schneider, Przybysz, Fichtel, Szakiewicz, Czajkowski, Pychowski Zwierz II, Szumiec, Durka Zastawniak I, Seichter (Polonia), Deutschman, Rusinek, Szaller, Smoczek i Steuerman	po	2	„

Marczewski, Einbacher, Krumholz, Kogut, Przeworski, Niziński, Prymke, Dużniak, Zimowski, Krupa, Amirowicz, Otto, Śledź, Kmiciński, Malczyk, Pohl, Loth I, Wieliszek, Sobota, Cichecki, Flieger, Redler, Bill, Konieczny, Ptak, Wójcik, Luksemburg, Przykucki, Krygier, Łańko, Bajorek, Makowski, Nowakowski, Ziemian, Szczepaniak, Koźmin, Malik, Radojewski, Nagraba, Kisieliński (Wisła) i Konkiewicz . . . . po 1 spotkaniu

Pod względem uczestniczenia w zwycięstwach reprezentacji kolejność przedstawia się następująco: Kuchar (8 zwycięstw), Kałuża, Sperling, Karasiak i Balcer (po 6 zwycięstw), Spojda, Reyman, Adamek i Pazurek (po 5 zwycięstw), Staliński, Batsch, Hanke, Garbień, Domański, Chruściński, Bułanow i Martyna (po 4 zwycięstwa), Zastawniak II, Görlitz, Kotlarczyk I, Kozok, Ciszewski i Fontowicz (po 3 zwycięstwa).

Królem strzelców jest Staliński, który zdobył 10 bramek. Dalej idą Batsch (9 bramek), Kałuża (8), Kuchar, Balcer i Reyman (po 6), Kozok, Pazurek i Nawrot (po 5), Steuerman (4), Garbień, Kowalski, Adamek, Sperling i Ciszewski (po 2). Po 1 bramce zdobyło 12 graczy, a mianowicie: Klotz, Duźniak, Miller, Chruściński, Czulak, Tupalski, Sobota, Wójcik II, Martyna, Smoczek, Malik, Kisieliński II.

Najwięcej bramek, bo 18 strzelili gracze Wisły, następnie Cracovii i Pogoni (po 17), Warty (10), Legji (8), Garbarni (5), Hasmonei (4), Polonji (2). Gracze innych klubów zdobyli tylko po 1 bramce. Licząc Okręgami, najwięcej bramek zdobyli gracze krakowscy (42 bramki) przed lwowskimi (21 bramek).

Pod względem pierwotnej przynależności klubowej najwięcej graczy reprezentacyjnych pochodzi z Cracovii, która dostarczyła aż 24 repów. Na drugiem miejscu idzie Wisła (17 graczy), dalej Warta (11 graczy), Pogoń lwowska i Polonia warszawska (po 10 graczy), Ł. K. S. i Legja (po 8 graczy). Inne kluby dostarczyły od 1 do 3 graczy. Dzieląc Okręgami, znów stwierdzimy supremację Krakowa, który zasilił reprezentacje 48 graczami, podczas gdy Warszawa dała zaledwie 21, Lwów 15, Poznań i Łódź po 11, a Śląsk 8.

Na jeden mecz Pogoń raz dała aż 9 graczy (1925 r. z Węgrami), a Cracovia 8 graczy (1922 r. z Jugosławją).

Hegemonję Krakowa podkreśla jeszcze silniej zestawienie pozycyj, zajmowanych we wszystkich spotkaniach międzypaństwowych przez graczy poszczególnych klubów wzgl. Okręgów. Gracze Cracovii wystąpili ogółem 133 razy, gracze Pogoni 81 razy, gracze Wisły 75 razy, gracze Warty 48 razy, gracze Polonji 27 razy, gracze Legji 26 razy. Gracze, przynależni do innych klubów wystąpili mniej niż 20 razy. W zestawieniu powyższem uwzględniono każdorazową przynależność poszczególnych graczy.

Wśród Okręgów i pod tym względem prowadzi zdecydowanie Kraków (225 pozycyj) przed Lwowem (92), Warszawa (64), Poznaniem (48), Łodzią (31) i Śląskiem (16), przyczem do rozłamu Warszawa zajmowała zaledwie 4 miejsce. Po rozłamie Warszawa zajęła 2 miejsce, podczas gdy Lwów spadł na 4 miejsce. Objaw ten w zupełności odpowiada spadkowi formy drużyn lwowskich wzgl. podniesieniu się poziomu drużyn warszawskich, spowodowanem coprawda w znacznym stopniu przez „imigrację" wybitnych graczy prowincjonalnych.

Pouczające jest również zestawienie ilości gier reprezentacyjnych podług przynależności dzielnicowej graczy. Wykazuje ono, że gracze klubów Małopolskich (krakowskich i lwowskich) zajmowali do roku 1926 (włącznie) 74% wszystkich pozycyj, od roku 1927 już tylko 52%. Cyfry te świadczą wymownie o tem, że punkt ciężkości naszego piłkarstwa i jego najwyższy wyraz nadal znajduje się w Krakowie, że jednak supremacja tej kolebki naszego piłkarstwa ostatnio znacznie zmalała.

Legjonowa drużyna piłkarska „Legja" była w okresie wojny najlepszym zespołem polskim.

Puhar wędrowny Ministerstwa Spraw Zagranicznych przeznaczony dla klubu, który wykaże się najlepszemi wynikami z klubami zagranicznemi. W r. 1930 puhar zdobyła Legja.

Reasumując, Polska nie potrzebuje się wstydzić wyników swej reprezentacji piłkarskiej. Wręcz przeciwnie. Po dziesięcioletnich walkach z 12 przeciwnikami nasi dzielni wybrańcy zdobyli pozytywny bilans bramek, kwalifikując się temsamem do pierwszej klasy europejskiej i wykazując stałą poprawę wyników. Tylko nieliczne inne działy sportu polskiego (wioślarstwo, hokej na lodzie, szermierka, narciarstwo, boks i lekka atletyka) poszczycić się mogą takiemi wynikami. To też możemy być dumni z naszych najlepszych. Ich umiejętności, hart i ambicja spowodowały to, że także na polu propagandy zagranicznej piłkarstwo polskie „dobrze zasłużyło się Polsce".

Chronologiczna tabela spotkań międzypaństwowych.

Data	Przeciwnik	Miejsce spotkania	Wynik	Sędzia
18.12.21	Węgry	Budapeszt	0 : 1 (0 : 1)	Grätz (Czechosłowacja)
14. 5.22	Węgry	Kraków	0 : 3 (0 : 2)	Grätz (Czechosłowacja)
28. 5	Szwecja	Sztokholm	2 : 1 (1 : 0)	Meissel (Austrja)
3. 9	Rumunja	Czerniowce	1 : 1 (1 : 0)	Schmidt (Austrja)
1.10	Jugosławja	Zagrzeb	3 : 1 (1 : 1)	Retschury (Austrja)
3. 6.23	Jugosławja	Kraków	1 : 2 (0 : 1)	Retschury (Austrja)
2. 9	Rumunja	Lwów	1 : 1 (1 : 1)	Koppehel (Niemcy)
23. 9	Finlandja	Helsingfors	3 : 5 (1 : 3)	Silber (Estonja)
25. 9	Estonja	Talin	4 : 1 (2 : 0)	Ecklöf (Finlandja)
1.11	Szwecja	Kraków	2 : 2 (1 : 1)	Vertes (Węgry)
18. 5.24	Szwecja	Sztokholm	1 : 5 (0 : 1)	Boas (Holandja)
26. 5	Węgry	Paryż	0 : 5 (0 : 1)	Mutters (Holandja)
10. 6	Stany Zjedn.	Warszawa	2 : 3 (2 : 2)	Ivancsics (Węgry)
29. 6	Turcja	Łódź	2 : 0 (2 : 0)	Ivancsics (Węgry)
10. 8	Finlandja	Warszawa	1 : 0 (0 : 0)	Zenisek (Czechosłowacja)
31. 8	Węgry	Budapeszt	0 : 4 (0 : 3)	Plhak (Austrja)
23. 5.25	Czechosłowacja	Praga	1 : 2 (1 : 1)	Braun (Austrja)
19. 7	Węgry	Kraków	0 : 2 (0 : 0)	Braun (Austrja)
30. 8	Finlandja	Helsingfors	2 : 2 (0 : 1)	Högberg (Norwegja)
6. 9	Estonja	Talin	0 : 0 (0 : 0)	Silberg (Estonja)
2.10	Turcja	Konstantynopol	2 : 1 (1 : 1)	Bauwens (Niemcy)
2.11	Szwecja	Kraków	2 : 6 (1 : 6)	Cejnar (Czechosłowacja)
6. 6.26	Czechosłowacja	Kraków	1 : 2 (1 : 1)	Göro (Węgry)
4. 7	Estonja	Warszawa	2 : 0 (1 : 0)	Vertes (Węgry)
7. 8	Finlandja	Poznań	7 : 1 (3 : 1)	Cejnar Czechosłowacja)
22. 8	Węgry	Budapeszt	1 : 4 (0 : 3)	Fabris (Jugosławja)
12. 9	Turcja	Lwów	6 : 1 (1 : 0)	Cejnar (Czechosłowacja)
3.10	Szwecja	Sztokholm	1 : 3 (0 : 3)	Smödveig (Norwegja)
10.10	Norwegja	Oslo	4 : 3 (0 : 1)	Andersen (Danja)
19. 6.27	Rumunja	Bukareszt	3 : 3 (0 : 2)	Stepanowski (Czechosłowacja)
10. 6.28	Stany Zjed.A.P.	Warszawa	3 : 3 (1 : 0)	Cejnar (Czechosłowacja)
1. 7	Szwecja	Katowice	2 : 1 (1 : 1)	Bauwens (Niemcy)
27.10	Czechosł. Zaw.	Praga	2 : 3 (0 : 2)	Braun (Austrja)
28.10	Czechosł.Amat.	Praga	0 : 1 (0 : 1)	Grundl (Austrja)
2. 6.29	Węgry Amat.	Poznań	5 : 1 (1 : 1)	Van Praag (Belgja)
4. 8	Czechosł. Amat.	Kraków	2 : 2 (2 : 1)	Langenus (Belgja)
6.10	Austrja Amat.	Graz	3 : 1 (1 : 0)	Fabris (Jugosławja)
11. 5.30	Węgry Amat.	Budapeszt	1 : 3 (0 : 1)	Fuchs (Niemcy)
15. 6	Austrja Amat.	Kraków	3 : 1 (2 : 0)	Birlem (Niemcy)
28. 9	Szwecja	Sztokholm	3 : 0 (2 : 0)	Aalto (Finlandja)
26.10	Łotwa	Warszawa	6 : 0 (3 : 0)	Birlem (Niemcy)
26.10	Czechosł. Amat.	Praga	1 : 2 (1 : 1)	Fuchs (Niemcy)
		Razem	86 : 83	

Spotkania nieoficjalne:

20. 5.24	Szwecja	Sztokholm	1 : 7 (0 : 4)
29. 5	m. Rennes	Rennes	3 : 1 (1 : 1)
2. 9.25	Estonja	Talin	3 : 0 (2 : 0)
6.10	Turcja	Konstantynopol	2 : 2 (2 : 1)
		Razem . . .	9 : 10

SPOTKANIA MIĘDZYMIASTOWE I MIĘDZYKLUBOWE

Kontakty naszych okręgów i klubów z zagranicą układały się nieco inaczej niż oficjalne stosunki międzypaństwowe. Z klubami, należącemi do związków, z którymi nie rozegraliśmy dotychczas zawodów międzypaństwowych (np. Niemcy, Hiszpanja, Bułgarja), kluby nasze rozegrały setki spotkań i odwrotnie nie rozegrały ani jednego spotkania z klubami, należącemi do związków, których reprezentacje walczyły już z reprezentacją polską (Norwegja, Ameryka Północna). Fakt ten świadczy nietylko o tem, że nasze stosunki międzynarodowe częściowo układały się anormalnie, ale także o tem, że dużą część kontaktów międzynarodowych nawiązywano przypadkowo czy dorywczo. Dalsza różnica polega na tem, że w przeciwstawieniu do spotkań międzypaństwowych spotkania międzyklubowe były w olbrzymiej większości jednostronne, t. zw. rozgrywane w kraju. Objaw ten dowodzi, że popularność naszych czołowych zespołów zagranicą nie była i nie jest duża. Ten brak popularności tłumaczy się nietyle niskim poziomem naszych drużyn, ile brakiem odpowiedniej propagandy z naszej strony wzgl. niekorzystnem naszem położeniem geograficznem. Do tego dochodzi, że wprowadzenie zawodostwa w Austrji, Czechosłowacji i na Węgrzech zaostrzyło konkurencję. Tak czy owak, trzeba objektywnie stwierdzić, że popularność naszych zespołów klubowych w ostatnich latach

Zespoły Łotwy i Polski (w białych koszulkach) po meczu na stadjonie Legji w Warszawie, wygranym przez Polskę 6 : 0.

nie wzrosła, jeżeli nie zmalała. Nie ulega bowiem wątpliwości, że obecnie żadna z drużyn polskich nie cieszy się zagranicą taką wziętością, jaką cieszyła się ongiś Cracovia i poniekąd także Pogoń. Wystarczy wspomnieć dawniejsze wyprawy Cracovii do Hiszpanji, Francji, Danji i Szwecji i przeciwstawić temu fakt, że w bieżącym roku zaledwie 4 drużyny ligowe (Polonja, Legja, Warta i Garbarnia) grały zagranicą i to niemal tylko z drugorzędnemi przeciwnikami.

Także pod względem intensywności kontaktów z zagranicą istnieje pewna różnica pomiędzy stosunkami międzyklubowemi a międzypaństwowemi. O ile spotkań międzypaństwowych było najwięcej w latach 1924—1926, a najmniej w r. 1927, o tyle zawodów międzyklubowych było najwięcej w r. 1924, a najmniej w r. 1926. Ten ostatni fakt tłumaczy się tem, że ruina finansowa klubów, spowodowana nadmiarem spotkań międzynarodowych w latach 1924 i 1925, objawiła się wcześniej niż ruina ówczesnego P. Z. P. N. i temsamem o rok wcześniej spowodowała rerdukcję programu międzynarodowego. Dokładnych cyfr za poszczególne lata nie warto przytaczać, bo z czasów przedrozłamowych posiadamy jedynie dane, dotyczące spotkań ważniejszych, czyli nie obejmujące spotkań pogranicznych klubów o znaczeniu lokalnem. Uwzględniając tylko te spotkania, trzeba stwierdzić, że rozłam względnie utworzenie Ligi spowodował zmniejszenie ilości zawodów międzynarodowych o 60%, a temsamem osłabił poważnie nasze kontakty z zagranicą Dopiero ostatni rok przyniósł pewne ożywienie, coprawda w niektórych ośrodkach (w Warszawie i na Śląsku). Wystarczy przypomnieć, że w roku 1924 rozegrano około 200 poważnych zawodów międzynarodowych, gdy w ostatnich latach ilość takich zawodów nie przekraczała skromnej cyfry 50. Odwrotną ewolucję wykazują spotkania pogranicznych klubów, zwłaszcza śląskich, z sąsiedniemi drużynami zagranicznemi. Tutaj zaznacza się stały wzrost, zatamowany dopiero w ostatnich miesiącach bojkotem ze strony niemieckich klubów.

Charakterystyczny jest również fakt, że aż do rozłamu najwięcej zawodów rozgrywano z drużynami austrjackiemi, podczas gdy w ostatnich czterech latach najliczniejszą „klijentelę" stanowiły drużyny niemieckie, coprawda przeważnie pograniczne. Tak np w 1929 r. rozegrały nasze kluby 125 spotkań z klubami niemieckiemi, a tylko 40 z klu-

Zespół Polski, który walczył w Pradze w r. 1930 z Czechosłowacją w tym samym dniu, w którym inna reprezentacja walczyła w Warszawie z Łotwą

bami innych państw Również w 1930 r. spotkania z drużynami niemieckiemi stanowiły 55% wszystkich spotkań międzynarodowych, mimo bojkotu niemieckiego, przeprowadzonego od listopada, i przeciążenia drużyn śląskich rozgrywkami o mistrzostwo. Objaw ten tłumaczy się tem, że sprowadzanie zawodowych drużyn z Wiednia, Pragi czy Budapesztu staje się coraz ryzykowniejsze wobec wzrostu ich wymagań finansowych i zmniejszenia się frekwencji publiczności w niektórych ośrodkach.

Po drużynach austrjackich i niemieckich, czyli na trzeciem miejscu idą kluby czeskie i węgierskie. Kontakty z klubami innych państw, przeważnie dorywcze, były nieliczne, zarówno przed rozłamem jak i po utworzeniu Ligi. Mimo to popełniono tutaj szereg bardzo niezręcznych pociągnięć, świadczących o nieorjentowaniu się naszych klubów w poziomie drużyn zagranicznych. Wystarczy przypomnieć sprowadzenie do Polski beznadziejnie słabych drużyn Gallji paryskiej i Phillipsa z Holandji.

Pomijając państwa centralne, polskie drużyny grały dotychczas w Hiszpanji, Francji, Danji, Szwecji, Finlandji, Estonji, Łotwie, Jugosławji, Rumunji, Bułgarji i Turcji. Były to przeważnie drużyny Cracovii, Warty i Polonji. Odwrotnie w Polsce debjutowały drużyny szwedzkie, holenderskie, francuskie, rumuńskie, łotewskie i palestyńskie, nie licząc licznych występów drużyn austrjackich, węgierskich, czeskich i niemieckich. Sprowadzenie drużyn innych państw nie opłacało się. Co się tyczy ogólnego bilansu spotkań w poszczególnych latach, to aż do roku 1926 włącznie był on stale negatywny. Tak np. w r. 1924 drużyny nasze wygrały zaledwie 34 spotkania, przegrywając 141, podczas gdy w ostatnich trzech latach wygrały 34 na 19 wzgl. 65 na 59, wzgl. 58 na 46. Ta wyraźna poprawa naszego bilansu niestety tylko do pewnego stopnia świadczy o podniesieniu się poziomu. Trzeba bowiem pamiętać o tem, że gros spotkań w ostatnich latach stanowią spotkania ze słabymi przeciwnikami, a nie z ekstraklasą europejską, jak to miało miejsce do 1926 r.

Jeżeli idzie o bilans spotkań z drużynami poszczególnych państw, to jest on zdecydowanie negatywny odnośnie spotkań z drużynami austrjackiemi, węgierskiemi, czeskiemi i hiszpańskiemi. Objaw ten trafnie odzwierciadla istotny stosunek sił. Bilans spotkań z drużynami niemieckiemi jest natomiast prawie dla wszystkich lat pozytywny. Tak np. w r. 1929 nasze drużyny zdobyły na niemieckich 383 bramki, tracąc 350, zaś w roku 1930 stosunek ten jeszcze się poprawił, albowiem wypada 204 bramki zdobyte na 128 straconych. Sukcesy Warty ,Wisły i Legji, odniesione w Niemczech świadczą o tem, że także czołowe zespoły niemieckie nie przewyższają poziomu naszych najlepszych drużyn.

Z poszczególnych klubów bezwzględnie najlepsze wyniki miały Cracovia, Pogoń i Warta. Polonja walczyła z bardzo zmiennem szczęściem, Wisła rozgrywała stosunkowo mało spotkań międzynarodowych, zaś Legja wybiła się na czoło dopiero w r. 1930, zdobywając nawet na ten rok Puhar Ministra Spraw Zagranicznych. W niektórych latach dobre wyniki miały także Ł. K. S. oraz I. F. C. (Katowice) i B. B. S. V. (Bielsk),

Z pośród ośrodków najwyższy kontakt z zagranicą przed rozłamem utrzymywały Kraków, Lwów, Warszawa, Łódź, Poznań (niemal tylko Warta) i Bielsko. W ostatnich latach najwięcej zagranicznych drużyn gościło na Śląsku, w Warszawie i Krakowie (za wyjątkiem 1930 r.).

W międzynarodowych spotkaniach międzymiastowych największe sukcesy święciły bezwzględnie reprezentacje Krakowa (16 gier) i Lwowa (5 gier), a następnie Śląska (12 gier) i Warszawy (8 gier). Łódź grała tylko 2 razy, a Poznań i inne po 1 razie. Ogółem na 48 meczów, 21 wygrano, 9 remis, a 18 przegrano. Stosunek bramek 117 : 86.

POLSKIE KOLEGJUM SĘDZIÓW PIŁKI NOŻNEJ

Początkową organizację sędziów piłki nożnej w Polsce stanowią Okręgowe Kolegja Sędziów, istniejące przy Okręgowych Związkach Piłki Nożnej. Są to instytucje o nieskrystalizowanym jeszcze charakterze organizacyjnym, ściśle włączone do Okręgowych Związków Piłki Nożnej.

Jednolita organizacja sędziów piłki nożnej w Polsce zaczęła istnieć od dnia 24/25 lutego 1924 roku, kiedy to na Walnem Zgromadzeniu Polskiego Związku Piłki Nożnej zostali wybrani do Wydziału Spraw Sędziowskich Polskiego Związku Piłki Nożnej pp.: Mjr. Józef Szkolnikowski, jako przewodniczący, oraz Andrzej Rutkowski i Stanisław Ziemiański, jako członkowie. Wydział Spraw Sędziowskich Polskiego Związku Piłki Nożnej, jak wskazuje jego nazwa był instytucją ściśle zależną od Polskiego Związku Piłki Nożnej i podległą w ostatecznych rozstrzygnięciach decyzjom Zarządu P. Z. P. N. Siedzibą Wydziału Spraw Sędziowskich jest Kraków. Wydział Spraw Sędziowskich Polskiego Związku Piłki Nożnej, jako naczelna organizacja sędziów piłki nożnej w Polsce, ma za zadanie obsadzanie wykwalifikowanemi siłami zawodów piłkarskich klubów nale-

Polska reprezentacja przed meczem ze Szwecją (2:2) w r. 1923 w Krakowie.

żących do Polskiego Związku Piłki Nożnej; rozszerzanie swych kadr przez przyjmowanie do swego grona jednostek posiadających odpowiednią znajomość przepisów gry w piłkę nożną; propagowanie sportu piłki nożnej przez organizowanie odpowiednich kursów i prelekcyj; interpretację przepisów gry w piłkę nożną; nawiązywanie i utrzymywanie kontaktu z pokrewnemi organizacjami zagranicznemi.

Na skutek konfliktu z Zarządem Polskiego Związku Piłki Nożnej, osoby przodujące dotychczas w Wydziale Spraw Sędziowskich Polskiego Związku Piłki Nożnej ustępują, a na ich miejsce w listopadzie 1924 roku Zarząd Polskiego Związku Piłki Nożnej wyznacza p. mjr. Engla jako przewodniczącego, dr. Zacharskiego jako sekretarza i Adama Obrubańskiego jako członka.

Dnia 26 kwietnia 1925 roku następuje częściowe uniezależnienie się organizacyj sędziowskich od Polskiego Związku Piłki Nożnej, względnie Związków Okręgowych Piłki Nożnej, przez utworzenie Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, którego Zarząd wybrany na Walnem Zgromadzeniu Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej ukonstytuował się w sposób następujący: pp. mjr. Engel — prezes, dr. Lustgarten — viceprezes, dr. Zacharski — sekretarz, członkowie — Kosicki i Strzelecki. Na temże Walnem Zgromadzeniu został uchwalony Statut Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, na którym wzorują się regulaminy Okręgowych Kolegjów Sędziów Piłki Nożnej.

W roku 1926 Polskie Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, zachowując swą nazwę doznaje ograniczenia w posiadanej autonomji, stając się ponownie jakgdyby Wydziałem Polskiego Związku Piłki Nożnej. Walne Zgromadzenie Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej w dniu 14.III 1926 roku wybiera Zarząd w składzie: pp. Adam Obrubański — prezes, Andrzej Rutkowski — viceprezes, Alojzy Łaba — sekretarz, Edmund Kosicki i Zygmunt Krachulec — członkowie.

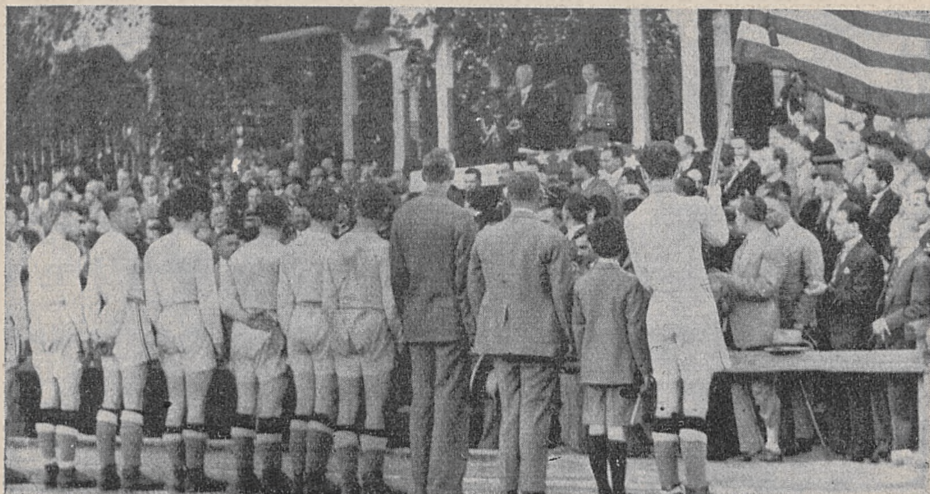
W roku 1926 powstają kilkakrotnie tarcia między P. K. S., a Zarządem P. Z. P. N., który chce ograniczyć autonomję P. K. S. i stworzyć ponownie Wydział Spraw Sędziowskich przy Polskim Związku Piłki Nożnej; w zatargach tych Polskie Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej odnosi sukces, zachowując dotychczasowe warunki istnienia.

W roku 1927 Zarząd Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej stanowią: pp. Obrubański Adam — prezes, kpt. dr. Niedźwirski Emil — viceprezes, Łaba Alojzy — sekretarz, Janusz Mallow i Pańkow — członkowie.

W czasie rozłamu w Polskim Związku Piłki Nożnej Polskie Kolegjum Sędziów zachowuje stanowisko ściśle neutralne i deleguje sędziów tak na zawody Polskiego Związku Piłki Nożnej, jak i Ligi. Celem sprecyzowania stanowiska Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, wobec rozłamu w Polskim Związku Piłki Nożnej zostało zwołane w dn. 10.IV 1927 r. Walne Zgromadzenie Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, na którem, ze względów formalnych, postanowiono przeprowadzić w porozumieniu z Polskim Związkiem Piłki Nożnej, całkowite uniezależnienie się Polskiego Kolegjum Sędziów względnie Okręgowych Kolegjów Sędziów od Polskiego Związku Piłki Nożnej względnie Okręgowych Związków Piłki Nożnej.

Memorjał Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej w sprawie uniezależnienia się organizacyj sędziowskich od O. Z. P. N. spotyka się z przychylnem przyjęciem na Walnem Zgromadzeniu Polskiego Związku Piłki Nożnej w dn. 22.V 1927 r., wynikiem czego jest uchwała tegoż Walnego Zgromadzenia przeprowadzająca i uznająca całkowite uniezależnienie się Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej od Polskiego Związku P. N.

Na podstawie uchwały, została zawarta między Polskiem Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej a Polskim Związkiem Piłki Nożnej umowa, gwarantująca współpracę tych instytucyj na polu sportowem.

Amerykańska drużyna piłkarska pozdrawia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej na meczu z Polską w Agrykoli (Warszawa) w r. 1928.

W dn. 18.IX 1927 r. zostaje zwołane Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej, które uchwala rozwiązanie dotychczasowego Kolegjum Sędziów i zorganizowanie nowego pod nazwą Polskie Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej. Dla przeprowadzenia reorganizacji zostaje wybrana Komisja Administracyjna Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej z siedzibą w Warszawie w składzie: pp. Mallow Janusz, kpt. Loth Stefan i Posner Albert.

Komisja Administracyjna po przeprowadzeniu reorganizacji Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej złożyła swe mandaty na Walnem Zgromadzeniu Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej w dniu 5 lutego 1928 roku, na którem został uchwalony statut nowej organizacji Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej (zatwierdzony przez państwowe władze administracyjne) oraz wybrany Zarząd w składzie: pp. Mallow Janusz — prezes, Grabowski Jerzy — viceprezes, Posner Albert (Mosiński Zbigniew) — sekretarz, Hanke Zygmunt i Rutkowski Andrzej — członkowie.

Od tej chwili datuje się dalsza normalna praca organizacyj sędziowskich w Polsce. Siedzibą Zarządu Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej jest Warszawa, będąca jednocześnie siedzibą Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej. Prace Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej zmierzają w kierunku rozwoju i propagandy polskiego sportu piłkarskiego tak w kraju jak i zagranicą. W zamierzeniach tych Polskie Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej ściśle współpracując z Polskim Związkiem Piłki Nożnej, przeprowadza kursy i egzaminy dla nowowstępujących członków, mające na celu zasilenie organizacyj sędziowskich odpowiednio uzdolnionemi i fachowemi siłami; organizuje nowe ośrodki piłkarskie w Polsce przez tworzenie w nich Kolegjów ewentualnie Podkolegjów Sędziów; przeprowadza wykłady kształcące i zaprawę sportową dla swych członków celem usprawnienia poziomu fachowego i kondycji fizycznej sędziów; propaguje i stara się o wpojenie graczom i publiczności zrozumienia roli sędziego i dba o odpowiednie podniesienie jego autorytetu na boisku; nawiązuje wreszcie kontakt z zagranicą w celu wprowadzenia sędziów polskich na boiska obce.

W roku 1929 Zarząd Poolskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej stanowią pp. Mallow Janusz — prezes, inż. Grabowski Jerzy — viceprezes, Mosiński Zbigniew (Glinkin Grzegorz) — sekretarz, Hanke Zygmunt i por. Jarosz Dyonizy — członkowie. Prace Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej w tym roku zmierzają nadal w kierunku spełnienia postawionych zamiarów, oraz osiągnięcia usprawnienia działalności maszyny organizacyjnej.

Rok 1930 zastaje na czele Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej Zarząd w składzie: pp. Mallow Janusz — prezes inż. Grabowski Jerzy (por. Decowski Marjan) — viceprezes, por. Decowski Marjan, (Mosiński Zbigniew) — sekretarz, Glinkin Grzegorz, (Walczak Mieczysław) — skarbnik, Rutkowski Andrzej i Tomaszewski Roman — członkowie.

Na zakończenie nieco danych statystycznych; dane te niestety nie są zupełnie kompletne i nie obejmują wszystkich dziedzin pracy, za cały okres istnienia organizacyj sędziowskich w Polsce, a to dlatego, że ścisłe ujęcie prac tego rodzaju zostało właściwie zapoczątkowane dopiero w 1928 roku. W każdym razie dadzą one pojęcie o rozwoju działalności Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej.

Ilość obsadzonych zawodów.

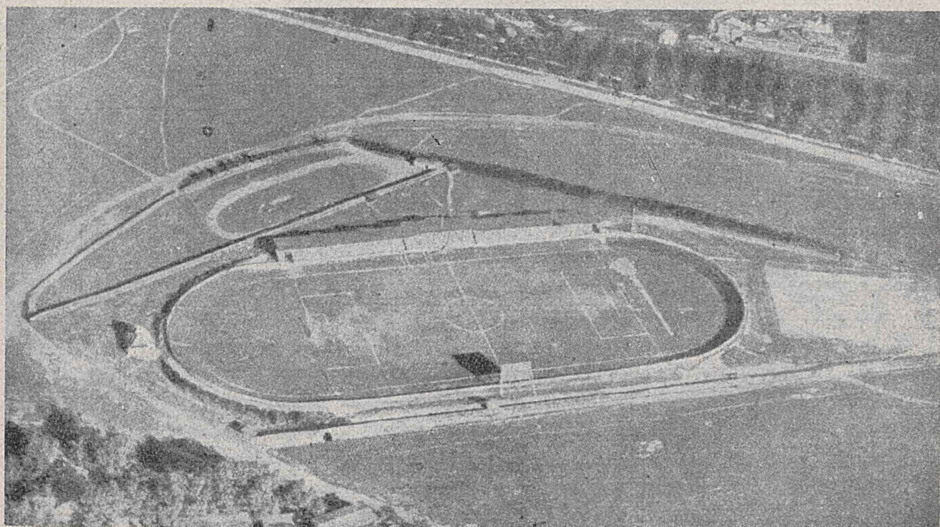
O. K. S.	Rok 1928		Rok 1929		Rok 1930	
	Ilość zawodów	Przeciętnie na 1 sędz.	Ilość zawodów	Przeciętnie na 1 sędz.	Ilość zawodów	Przeciętnie na 1 sędz.
Brześć n/Bugiem . . .	—	—	15	2	20	2
Częstochowa	492	13	493	9	495	10
Grodno	—	—	92	5	108	4
Katowice	1187	13	1160	13	1180	13
Kraków	529	10	665	15	660	11
Lublin	120	4	112	5	120	5
Lwów	578	5	575	6	580	6
Łódź	480	12	626	14	650	13
Poznań	531	11	528	11	530	11
Radom	—	—	—	—	20	3
Równe	—	—	15	3	30	3
Toruń	84	7	104	6	—	—
Warszawa	673	10	829	11	850	11
Wilno	102	5	70	4	95	5
Razem . . .	4776	9	5284	10	5338	9

W roku 1930 Polskie Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej obejmowało 11 Okręgowych Kolegjów Sędziów Piłki Nożnej oto: Białostockie (siedziba w Grodnie), Kieleckie (siedziba w Częstochowie), Krakowskie, Lubelskie, Lwowskie, Łódzkie, Poznańskie, Pomorskie (siedziba w Toruniu), Śląskie (siedziba w Katowicach), Warszawskie, Wileńskie oraz 3 Podkolegja Sędziów Piłki Nożnej: Poleskie (siedziba w Brześciu n Bugiem), Radomskie, Wołyńskie (siedziba w Równem).

Zestawienie ilościowe Członków Polskiego Kolegjum Sędziów P. N.

OKS Rok	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Brześć n/Bugiem	—	—	—	—	—	—	7	10
Częstochowa	—	—	—	—	28	41	54	51
Grodno	—	—	—	—	—	—	20	23
Katowice	29	31	39	48	60	89	87	95
Kraków	36	38	43	65	49	56	48	60
Lublin	8	9	13	23	31	37	22	25
Lwów	24	28	47	56	71	102	93	102
Łódź	30	31	41	40	34	40	45	50
Poznań	16	19	21	30	39	49	47	49
Radom	—	—	—	—	—	—	—	7
Równe	—	—	—	—	—	—	5	9
Toruń	16	16	12	12	11	12	19	21
Warszawa	20	22	29	39	57	69	73	82
Wilno	2	3	5	13	14	22	18	20
Ogółem . . .	181	197	250	326	394	517	538	604

W roku 1929 długoletnie starania Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej zostają uwieńczone pomyślnym skutkiem i sędziowie polscy pojawiają się na boiskach zagranicznych, spotykając się z ogólnem uznaniem. Obecnie ze strony Polskiego Kolegjum Sędziów Piłki Nożnej są zgłoszeni do „Fèdèration Internationale De Football Association" jako sędziowie międzynarodowi pp. dr. Lustgarten Józef, Rutkowski Andrzej, inż. Grabowski Jerzy i Nawrocki Adam.

Boisko K. S. Cracovia z lotu ptaka.

HISTORJA OKRĘG. ZWIĄZKÓW P. Z. P. N.

1) **Krakowski O. Z. P. N.** Założony ponownie w dn. 1.XII.1919. Obejmował aż do 1927 r. całe Województwo Krakowskie, Śląsk Cieszyński i części Woj. Kieleckiego i Lwowskiego. W roku 1927 r. zmniejszono Okręg do granic Woj. Krakowskiego (bez powiatu Oświęcim). Tem tłumaczy się, że ilość klubów, która od 1919—1926 r. wzrosła z 18 na 123, spadła w ostatnich latach do 58. Analogiczne perypetje przechodziła ilość graczy zgłoszonych. Było ich w r. 1920 — 635, w r. 1926 — 6 423, w r. 1928 — 1 973 a 31.XII.1930 — 3 861)bez klubów ligowych. W ciągu ostatniego roku przybyło ponad 1 000 graczy, co świadczy o ponownem skrzepnięciu piłkarstwa Krakowskiego. Okręg Krakowski był obok Lwowskiego kolebką piłkarstwa polskiego, inicjatorem założenia P. Z P. N. i jego ostoją. Do dnia dzisiejszego dysponuje największą ilością doświadczonych działaczy i najlepszym narybkiem graczy oraz rozgrywa najwięcej spotkań międzymiastowych dotychczas 68, w tem szereg międzynarodowych). Drużyny krakowskie zdobyły dotychczas cztery razy Mistrzostwo Polski i w ostatnich latach ponownie objęły hegemonję w piłkarstwie polskiem. Mistrzostwo Okręgu zdobyły: Cracovia 5 razy (od 1919 — 1923), Wisła 3 razy (od 1924 — 1926), Garbarnia 1 raz (1928), Podgórze 1 raz (1929) i Wawel 1 raz (1930). Mistrzostwo rozgrywa się od początku w 3 klasach. Do Ligi należą trzy kluby krakowskie — Cracovia, Wisła i Garbarnia.

Prezesami byli pp.: Mjr. Szkolnikowski (1921), Dembiński (1922), Grojecki (1923), Dyr. Bieżeński (1924 — 1925), Mjr. Dr. Izdebski (1926 — 1928), Płk. Mond (1929 — 1930).

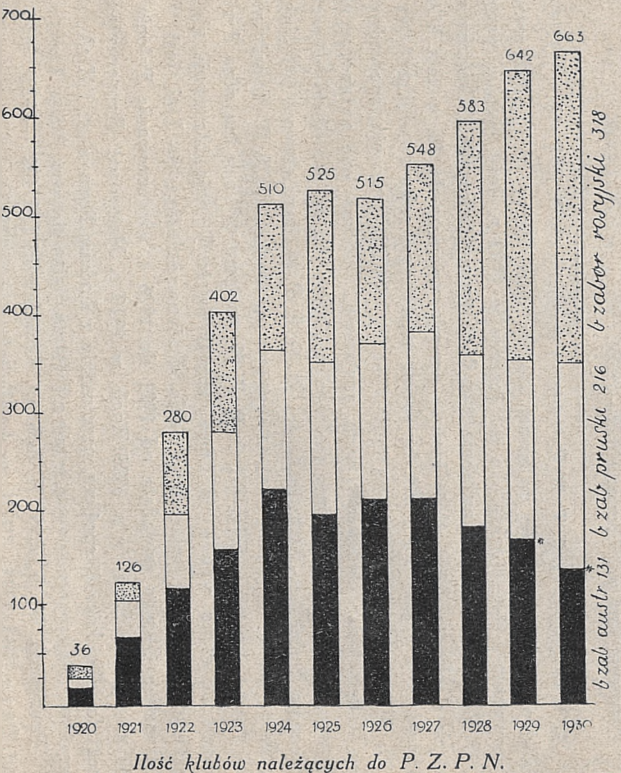
---

2) **Lwowski O. Z. P. N.** Wskrzeszenie Lwowskiego Okręgu nastąpiło w 1920 r. Związkiem jego było zaledwie 7 klubów. Inwazja bolszewicka i trudności powojenne spowodowały, że właściwy rozwój Okręgu rozpoczął się dopiero w 1922 roku. Ilość klubów wzrasta w tym roku do 29, w następnym do 44, a w 1925 już do 91. Wobec tak wielkiej ilości klubów i olbrzymiego obszaru Okręgu (3 województwa) przystępuje się do tworzenia Podokręgów. Następny rok przynosi dalszy wzrost ilości klubów do 98 Gorzej przedstawia się ilość zgłoszonych graczy (2 159). W roku rozłamu, 1927, znaczna ilość klubów bądź przeszła do Ligi, bądź wystąpiła, bądź się sfuzjowała. W roku 1928 następuje poprawa 96 klubów i 3 741 graczy). Wyodrębnienie Podokręgu Wołyńskiego i skreślenie szeregu kulbów powoduje w 1929 ponowny spadek ich ilości(do 65) Rok ostatni przynosi jednak ponowną poprawę (klubów 69, graczy 4 177).

Lwowski Okręg należy nietylko do założycieliP. Z. P. N. ale także do najwięcej zasłużonych jego członków. Obok Poznańskiego i Śląskiego Okręgu najlepiej opanował prowincję. Jego czołowa drużyna, Pogoń, przez długie lata stanowiła ekstraklasę polską, zdobywając 4 razy pod rząd mistrzostwo Polski — i aż do rozłamu stale mistrzostwo Okręgu. Wiecznym wicemistrzem aż do rozłamu byli Czarni. Po utworzeniu Ligi mistrzostwo Okręgu zdobyła raz PoloniaPrzemyśl i dwa razy Lechja Lwów.

W Lidze reprezentowały Lwów pierwotnie 3, później 2 kluby, ostatnio doszła Lechja.

Prezesami byli pp.: Dr. Hojnacki (1920—1921), Laskownicki (1922), Dr. Nieduszyński (1922 — 1923) i od 1924 r. do dnia dzisiejszego profesor Dręgiewicz.

Ilość klubów należących do P. Z. P. N.

30000
20000
10000
1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930
b zab austr 8600 b zabor pruski 11640 b zabor rosyjski 13342

Ilość graczy zgłoszonych do P. Z. P. N.

3) **Okręg Łódzki:** Założony formalnie w kwietniu 1920, faktycznie zaczął pracować w czerwcu 1921, obejmując początkowo województwa Łódzkie i większą część Kieleckiego a później tylko Woj. Łódzkie. Ilość klubów wynosiła w 1921 — 9, w 1925 r. 42, w roku rozłamu 11, w roku 1929 — 64. Obecnie Okręg liczy 72 kluby, w tem 2 ligowe, z których jeden spada do klasy A. Ilość zgłoszonych graczy wynosiło 181 w r. 1921, 1 173 w 1926., 2 605 w 1929. 3 580 w dniu 1.X.1930. Widoczny jest zatem stały postęp. Okręg Łódzki należy do najlepiej zorganizowanych i prowadzonych Okręgów.

Spotkań międzymiastowych rozegrano ogółem 28. Mistrzostwo Okręgu zdobyły: Ł. K. S. (od 1921 — 1925), Turyści (1926), Widzew (1927), Ł. T. S. G. (1928 — 1929) i W. K. S. (1930).

Prezesami byli pp.: dr. Grohmann (1920—1922), Mjr. Dżułyński (1923), Płk. Małachowski (1924) Mjr. Zabłocki (1925 — 1928) i Dyr. Skibicki (1929 — 1930).

---

4) **Poznański O. Z. P. N.** Założony ponownie w 1920 r., obejmował do 1922 roku województwa Poznańskie i Pomorskie. Niemniej liczył jeszcze w 1921. tylko 8 klubów. W następnym roku ilość klubów wzrasta do 34 a graczy do 500. Od 1923 r. Okręg obejmuje nie całe Woj. Poznańskie. W 1924 r. Okręg liczył 52 kluby i 1.700 graczy, zaś obecnie 63 kluby i 3 030 graczy. Tempo rozwoju zostało zatem w ostatnich latach nieco zahamowane. Mimo to Poznańskie O. Z. P. N. ma, obok Śląskiego, relatywnie najwięcej klubów „prowincjonalnych", t. z. najlepiej opanował mniejsze miasta i miasteczka Poziom gry poznańskich zespołów był i jest, poza Wartą, która od lat należy do polskiej ekstraklasy, niewysoki. To też aż do rozłamu dzierżyła Warta berło mistrzowskie Okręgu zupełnie bezkonkurencyjnie. W 1928 roku zdobyła je Pogoń — Poznań a w ostatnich dwuch latach Legja — Poznań, która jednak tylko w ostatnim roku odegrała poważniejszą rolę w rozgrywkach o wejście do Ligi.

Głównymi ośrodkami ruchu piłkarskiego są poza Poznaniem, Gniezno Ostrów i Leszno

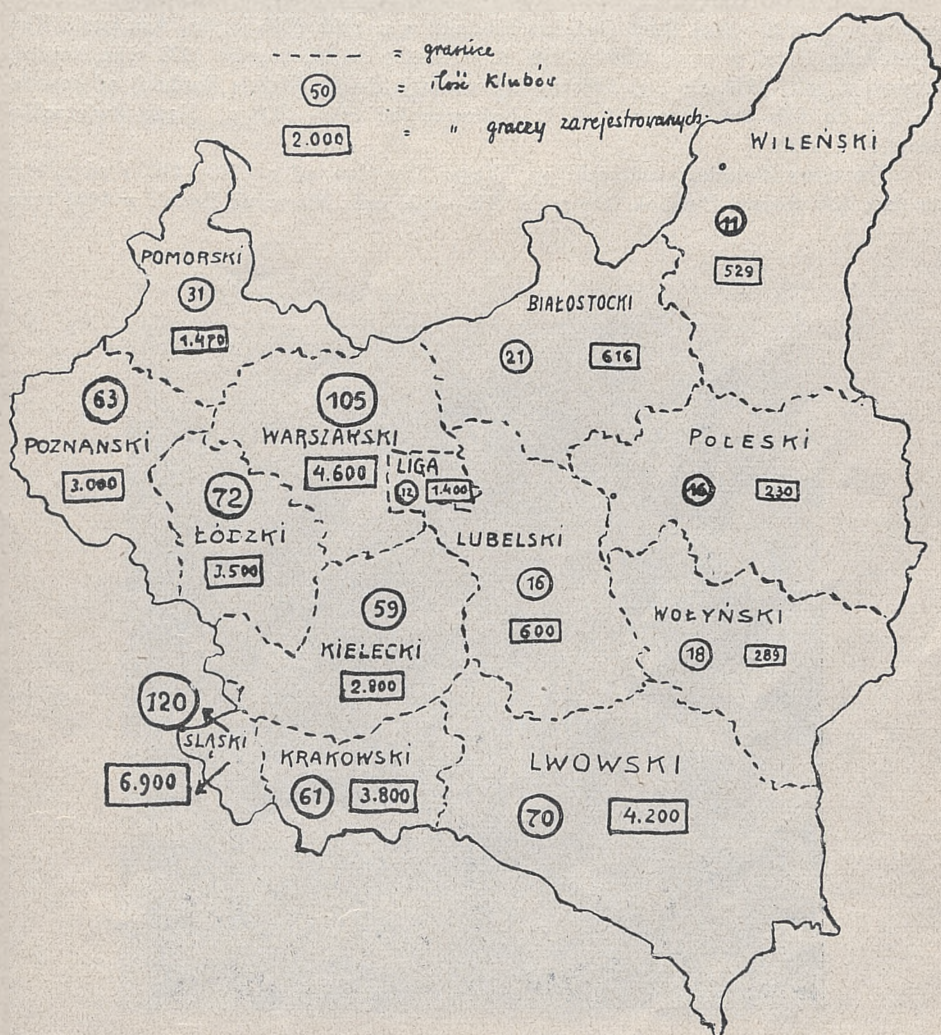
Prezesem jest p. Stürmer (1929—1930).

---

5) **Warszawski O. Z. P. N.** Założony i przyjęty do P. Z. P. N. w 1921 r. Początkowa działalność ograniczała się do samej stolicy, choć Okręg obejmował prawie całe Woj. Warszawskie i Białostockie. To też jeszcze w 1922 r. ilość klubów, przynależnych do W. O. Z. P. N., wynosiła zaledwie 9 a ilość graczy tylko 186. Silniejszy rozwój rozpoczął się dopiero w 1924. Ilość klubów wzrosła wówczas do 40, w tem kilka prowincjonalnych, ilość graczy do 1.087, by już w następnym roku powiększyć się do 46, wzgl. 1.733. W latach 1926. i 1927 nastąpił pozorny zastój w rozwoju, spowodowany odłączeniem Radomskiego Podokręgu wzgl. rozłamem. Ostatnie lata przynoszą natomiast wyjątkowo silny rozrost liczebny, zarówno w stolicy jak na prowincji. W rezultacie, mimo odłączenia Podokręgu Białostockiego, W. O. Z. P. N. liczy obecnie 102 kluby i 4.636 graczy (bez klubów ligowych) i temsamem jest po Śląskim O. Z. P. N. najsilniejszym Okręgiem Polski. Aż do rozłamu W. O. Z. P. N. posiadał tylko jedną silną drużynę, Polonję. Obecnie na czoło wybiła sią Legja, jednak także Polonja utrzymuje się nadal wśród czołowych zespołów polskich. Trzecią drużyną, należącą do Ligi, jest Warszawianka. Mistrzostwo Okręgu posiadała od 1921 do 1926 r. nieprzerwanie Polonja, w r. 1927 i 1930 zdobyła je Skra, w r. 1928 Ruch w 1929 r. Marymont. Reprezentacja Warszawy rozegrała kilkadziesiąt spotkań, przeważnie z Łodzią, Poznaniem i Krakowem, oraz kilka spotkań międzynarodowych. w tem z Talinem. Helsingforsem. Pragą, Lipskiem i Chemnitz.

Prezesami W. O. Z. P. N. byli pp. Kowalewski (od 1921—1923), mjr. armji francuskiej Esman (od 1924—1927), prof. Michałowicz (1928), kpt. Kobos (1928), Kuczewski (1929) i Rusecki (1930).

6) Śląski O. Z. P. N. Związek ten, obecnie najsilnieiszy ze wszystkich O. Z. P. N-ów, pod względem liczebnym, powstał w kwietniu 1920 r. jako Górnośląski Związek Piłki Nożnej i już po kilku miesiącach zjednoczył ponad 180 klubów, rozsianych po całym terenie plebiscytowym, stwarzając temsamem poważną zaporę dla agitacji niemieckiej wśród młodzieży. Siedzibą tego związku był Bytom. Po przyłączeniu części Górnego Śląska do Polski (w r. 1922) zakres pracy siłą rzeczy się zwężył. Trzeba było zlikwidować dotychczasowe agendy i siedzibę Związku przenieść do Katowic. Ilość przynależnych klubów stopniała do 23, wzgl., po przystąpieniu niemieckich klubów, zrzeszonych w t. zw. Wojewodschaftsverband) do 30. W tym samym roku nastąpiło przystąpienie do P. Z. P. N. Po pokonaniu początkowych trudności nastąpił w r. 1925 okres

Podział na okręgi w r. 1930.

świetnego rozwoju piłkarstwa śląskiego, zwłaszcza wszerz. Ilość przynależnych klubów wzrosła do 88, a w nastęnym roku do 108. Rozłam ligowy zdezorganizował i osłabił oczywiście także pracę ŚląskiegoO. Z. P. N. Ilość klubów spadła do 87, by jednak już w następnym roku, wskutek przyłączenia Śląska Cieszyńskiego i powiatu Oświecimskiego, wzrosnąć do 102, a w roku 1930 nawet do 120. Analogicznie przedstawiał się wzrost ilości zarejestrowanych graczy. Przed rozłamem było ich 3.500, obecnie jest ich ponad 6.900. Rzeczy oczywista, że także pod względem ilości rozegranych zawodów o mistrzostwo Śląski O. Z. P. N. dzierży prym wśród wszystkich Okręgów. Nie inaczej przedstawia się sytuacja na polu spotkań międzynarodowych. Coprawda olbrzymia większość tych spotkań rozgrywana jest z klubami niemieckiego Śląska i temsamem ma tylko lokalne znaczenie.

Mistrzostwo Okręgu zdobyły: Pogoń (Katowice) w r. 1920 i 1927, Iskra (Siemianowice w r. 1921 i 1923, Ruch (Wielkie Hajduki) w r. 1922, 1925 i 1926, Amatorski Klub (Królewska Huta) w roku 1924 i 1930, K. S. Katowice 06 w roku 1928 oraz Naprzód (Lipiny) w roku 1929. Do Ligi Państwowej należały: Ruch (Wielkie Hajduki) od powstania Ligi do dnia dzisiejszego, 1. F. C. Katowice (od 1927—1928 r.), Śląsk (Świętochłowice) w r. 1928

Prezesurę Związku piastowali: pp. Flieger Stanisław od r. 1920—1921 i od r. 1925 do dnia dzisiejszego, Budniok Alojzy do 1922—1923 oraz Niemczyk Rudolf w 1924 roku.

Domański ratuje pięścią podczas meczu z zawodowcami Czechosłowacji (2:3) w r. 1928 w Pradze.

7) **Lubelski O. Z. P. N.** Związek ten, założony w 1921 roku, z inicjatywy mjra Grabowskiego, przyjęty został do P. Z. P. N. w 1922 roku. Obejmował on początkowo województwa Lubelskie, Poleskie i Wołyńskie. Olbrzymie odległości, brak większych środowisk i boisk utrudniały i utrudniają w dalszym ciągu jego rozwój. Ilość przynależnych klubów wahała się od 14 do 32 (w 1927 r.). Obecnie po wyłączeniu województwa Wołyńskiego i Poleskiego, wynosi ona zaledwie 15. Ilość zarejestrowanych graczy wynosiła przeciętnie 500. Rolę pionierów odegrały tutaj kluby wojskowe.

Mistrzostwo Okręgu zdobyły: od r. 1921 do r. 1923 W. K. S. Lublin, od 1925—1926 K. S. Lublinianka, w latach 1927 i 1930 W. K. S. Unja (Lublin), w roku 1928 W. K. S. 22 p. p. (Siedlce), w r. 1929 W. K. S 9 p. a. c. (Siedlce). W rozgrywkach międzyokręgowych o mistrzostwo Polski przedstawiciele Lubelskiego O. Z. P. N. nie odgrywali poważniejszej roli, zgodnie z niskim poziomem ich gry.

Prezesami Związku byli kolejno: major Franciszek Grabowski, por. Roman Kopanicki, Tadeusz Mirski-Woleński i por. Dyonizy Jarosz.

Zawodów międzymiastowych rozegrano ogółem 12, przeważnie z Równem i (początkowo) z Warszawą.

Balcer atakuje obrońców austrjackich na meczu Polska—Austrja (3 : 1) w Krakowie w r. 1930.

Kozok strzela wyrównywującą bramkę na meczu z Czechami w r. 1929 w Krakowie.

Fragment pod bramką Estonji na meczu Polska—Estonja w r. 1926 w Warszawie.

8) **Wileński O. Z. P. N.** Założony w 1921 r. przyjęty do P. Z. P. N. w 1922 r. Obejmuje Województwa Wilno i Nowogródek. Mimo tak wielkiego obszaru i posiadania jednego wielkiego miasta okręg ten nie zdołał się rozwinąć, ani ilościowo ani jakościowo. Objaw ten spowodowany jest bądź olbrzymiemi odległościami, bądź brakiem lepszych przeciwników i, co za tem idzie, zainteresowania ze strony publiczności. Obecnie Wileński O. Z. P. N. liczy zaledwie 11 klubów i 530 zarejestrowanych graczy.

Mistrzostwo Okręgu zdobyły: w r. 1922 Strzelec—Wilno, w r. 1923 Lauda—Wilno, w r. 1925 Pogoń—Wilno, w r. 1926 W. K. S. 1 p. p. leg., w r. 1927 Makabi—Wilno, w r. 1928 W. K. S. 1 p. p. leg., w r. 1929 i 1930 Ognisko—Wilno. Kluby te nie odegrały ani razu poważniejszej roli w rozgrywkach o mistrzostwo Polski.

Prezesem jest płk. Wenda.

---

9) **Pomorski O. Z. P. N.** Po nieudanej próbie w r. 1921 Związek ten założono ostatecznie pod koniec 1922. Na początku roku 1923 nastąpiło przyjęcie do P. Z. P. N. pod nazwą Toruński O. Z. P. N. Obszar Okręgu obejmował początkowo prócz województwa Pomorskiego powiaty Bydgoszcz i Inowrocław (Woj. Poznańskiego) oraz cztery powiaty Województwa Warszawskiego, przyłączne później do Warszawskiego O. Z. P. N. Pod koniec 1923 r. ilość przynależnych klubów wzrosła do 20 (by na tym poziomie utrzymać się do 1928 r. Dopiero w ostatnich dwóch latach tempo rozwoju Pomorskiego O. Z. P. N. wzrosło. Obecnie Okręg liczy 31 klubów i 1.470 graczy (w r. 1924 było ich 570).

Mistrzostwo Okręgu zdobyły w latach 1923—1926 T. K. S., w latach 1928—1929 Polonja (Bydgoszcz), w r. 1930 nowoutworzony T. K. S. 29.

W Lidze Państwowej reprezentowane było Pomorze w latach 1927 i 1928 przez jedyną swoją silną drużynę, T. K. S. Klub ten załamał się finansowo w czasie rozgrywek ligowych, a w konsekwencji, uległ spadkowi i likwidacji.

Prezesami Okręgu byli: pp. Malze (1923—1925), ppłk. Czopór (1926—1927), inż. Kochański (1928—1930).

---

10) Kielecki O. Z. P. N. Okręg ten założono i przyjęto do P. Z. P. N. w 1928 r. Powstał on przez złączenie Podokręgów Sosnowiec i Częstochowa, przynależnych poprzednio do Krakowskiego, wzgl. Łódzkiego O. Z. P. N. W roku 1929 przyłączono Podokręg Radomski. Ilość klubów i graczy wynosiła w 1929 r., wzgl. 1.720, w r. 1930 wzrosła do 59, wzgl. 2.836. Siedzibą zarządu był początkowo Sosnowiec. W r. 1929, przeniesiono siedzibę do Częstochowy. Młody ten Okręg pracuje bardzo wydajnie, nie zdołał jednak dotychczas wciągnąć w ramy organizacyjne klubów kieleckich.

Mistrzostwo Okręgu zdobyły w r. 1928 Victoria Sosnowiec, w r. 1929 Radomskie Koło Sportowe, w r. 1930 Warta Zawiercie.

Prezesami Okręgu byli pp. inżynier Blay (w r. 1928) i mjr. dypl. Daniec (1929—1930).

Eksterytorjalny Okręg „Liga P. Z. P. N.". Liga powstała wskutek rozłamu 27.II 1927 r. jako Polska Liga Piłki Nożnej. Początkowo liczyła 14 klubów, rozgrywających mistrzostwo w jednej grupie. Po przystąpieniu ponad 100 klubów z różnych Okręgów zorganizowano dodatkowo 6 Lig okręgowych, które jednak przeważnie swych mistrzostw nie ukończyły. Ligi okręgowe skasowano z chwilą dojścia do porozumienia z P. Z. P. N., które nastąpiło 15.I.1928. Odtąd Liga obejmuje tylko jedną, eksterytorjalną grupę, liczącą w 1928 roku 15 klubów, a obecnie 12 czołowych klubów, pochodzących z 6 ośrodków. Graczy zarejestrowanych liczy Liga obecnie ca 1.400 (1.IX było 1.616).

Mistrzostwo Ligi zdobyły: Wisła Kraków (1927 i 1928), Warta —Poznań (1929) i Cracovia (1930).

Zespoły Estonji i Polski w r. 1926 w Warszawie.

Polska drużyna przed meczem z Czechosłowacją w Krakowie w r. 1929.

Prezesami Ligi byli: pp. gen. Górecki (1927), płk. Wasserab (1928) i ppłk. dypl. Izdebski (1929—1930). Wiceprezesami są obecnie pp. mjr. Szymański i mjr. Szwenk. Przewodniczącym Wydziału Gier i Dysc. jest mjr. dypl. Picheta.

---

12) **Białostocki O. Z. P. N.** Powstał w 1929 r. Poprzednio był podokręgiem W. O. Z. P. N. Obejmuje Woj. Białostockie. Pracuje w bardzo trudnych warunkach. Obecnie liczy 21 klubów i 616 graczy zarejestrowanych.

Mistrzostwo Okręgu zdobyły: w r. 1929 Cresovia—Grodno, w r. 1930 W. K. S. 42 p. p.—Białystok. W rozgrywkach międzyokręgowych kluby te nie odegrały poważniejszej roli.

Prezesem jest prof. Rybarczyk.

---

13) **Poleski O. Z. P. N.** Zorganizowany jako Podokręg Lubelski O. Z. P. N. w 1927 r., jako O Z. P. N. w 1929 r. Olbrzymie odległości i brak większych miast utrudniają normalny rozwój tego Okręgu. Liczy on obecnie 16 klubów i zaledwie 241 zarejestrowanych graczy. Siedzibą zarządu jest Brześć.

Mistrzostwo Okręgu zbobył zarówno w r. 1929, jak w r. 1930 r. W. K. S. 82 p. p.—Brześć.

Prezesem jest p. Tyszkiewicz.

---

14) **Wołyński O. Z. P. N.** Istnieje zaledwie od kilku miesięcy. Do r. 1929 był podokręgiem Lubelskiego a potem Lwowskiego O. Z. P. N. W 1929 został usamodzielniony jako autonomiczny Podokręg. Warunki rozwoju bardzo niekorzystne. Okręg ten liczy 18 klubów i 168 zarejestrowanych graczy. Siedzibą zarządu jest Równe. Głównemi ośrodkami są: Równe, Kowel, Łuck i Dubno.

Prezesem jest p. Górowiec.

MIĘDZYNARODOWA ORGANIZACJA PIŁKARSTWA

Międzynarodowa Federacja, Federation Internationale de Football Association (F. I. F. A.), założona została w maju 1904 r. Pierwotnie należało do niej zaledwie 7 związków państwowych. W r. 1914 liczyła już 24 członków, a obecnie liczy ich aż 47, mimo, że szereg państw, zwłaszcza anglosaskich do niej nie należy.

Prezesem F. I. F. A. jest J. Rimet (Paryż), sekretarzem honorowym Hirschmann (Amsterdam). Wiceprezesami są: Bonnet (Szwajcarja), Buero (Urugwaj), Ferretti (Włochy), Fischer (Węgry), Frenckell (Finlandja), Schricker (Niemcy) i Seeldrayers (Belgja).

Adresy europejskich związków, należących do F. I. F. A., są następujące:

Austrja: Oesterreichischer Fussball Bund (Wien, Tegetthoffstr. 3).

Belgja: Union Royale Belge des Societes de Football Association (Bruxelles, 14 rue Guimard).

Bułgarja: Bułgarska Nationalna Sportna Federatia (Sofia, pl. Slavejkov).

Czechosłowacja: Ceskoslovenska Associace Footballova (Praha I, Kozi Nam Cp. 915).

Danja: Dansk Boldspil Union (Copenhagen V, 87 Vestervoldgade).

Estonja: Eesti Jalgpall Liit (Tallin, Vene Tän. Ila krt. 10).

Finladnja: Suomen Palloliitto. Finlands Bollförbund (Helsinki, Cygnaeustgaten 8).

Francja: Federation Francaise de Football Association (Paris IX, 22 rue de Londres).

Grecja: Elliniki Podosferiki Omospondia (Athenes, rues Amerikis 19).

Holandja: Nederlandsche Voetbalbond (Haag, 21 Van de Spiegelstraat).

Hiszpanja: Real Federation Espanola de Futbol (Madrid, Carrera de San Jeronimo 31).

Islandja: Ithrottasband Islands (Reykjavik, P. O. Box 546).

Irlandja: Cumann Peile Saorstait Eeireann (Dublin, 46 Mary Street).

Jugosławja: Jugoslavenski Nogometni Savez (Beograd).

Litwa: Lietuvos Futbola Lyga (Kaunas, Laisves Aleja 46).

Luksemburg: Federation Luxemburgeoise de Sports Athletiques (Luxemburg, Case postale 108).

Łotwa: Latvijas Futbolo Savieniba (Riga, Valdemara Iela 65—67).

Niemcy: Deutscher Fussball Bund (Berlin N. W. 40, Alt Moabit 119)

Norwegja: Norges Fotballforbund (Oslo, Karl Johansgate 41).

Polska: Polski Związek Piłki Nożnej (Warszawa, ul. Wiejska 3).

Portugalja: Federacao Portuguesa de Football Association (Lisbona, Travessa de Gloria 22).

Rosja: Wsierossijskij Futbolnyj Sojuz (Moskwa). Należy tylko tytularnie jako stary związek przedwojenny.

Rumunja: Federatiunea Societatilor de Sport din Romania (Bucarest, 190 Calea Victoriei).

Szwecja: Svenska Fotboll Förbundet (Stokholm, Skeppsbron 40).

Szwajcarja: Schweizerischer Fussball und Athletik Verband (Bern, Schwanengasse II).

Turja: Turkiye Football Heyeti Muttehidessi (Constantinople, Emine Eunu, Richim Han 8).

Węgry: Magyar Labdarugok Szövetsege (Budapest V, Vilmos Csaszar ut 22).

Włochy: Federazione Italiana Giuoco del Calcio (Roma, Lungo Tevere in Augusta 3).

Do FIFA nie należą: Anglja, Szkocja, Walja, Północna Irlandja, Albanja, oraz szereg państwek, nie posiadających wogóle związków piłkarskich.

Z państw nieeuropejskich należą do F. I. F. A.: Argentyna, Boliwja, Brazylja, Chile, Costa Rica, Kuba, Indje Holenderskie, Guyana, Ecuador, Egipt, Japonja, Meksyk, Palestyna, Peru, Filipiny, Siam, Urugwaj i Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Mistrzostwo świata rozegrano dotychczas jeden raz w bieżącym roku w Montevideo. Zdobył je Urugwaj. Nieoficjalnemi mistrzostwami FIFA były pozatem turnieje olimpijskie, od 1908 r. rozgrywane. W 1908 i 1912 r. pierwsze miejsce zdobyła Anglja, w r. 1920 Belgja, w r. 1924 i 1928 Urugwaj. Drugie miejsca zdobyły: Danja (1908 i 1912), Czechosłowacja (1920), Szwajcarja (1924) i Argentyna (1928).

Najstarszemi związkami na świecie są: Anglja (od 1863 r.), Szkocja (1873), Walja (1875), Półn. Irlandja (1880), Danja i Holandja (1889), Belgja i Szwajcarja (1895), Włochy (1898), Niemcy i Urugwaj (1900), Węgry (1901), Norwegja (1902) i Szwecja (1904).

Kongresów FIFA było dotychczas dwadzieścia.

Bezskuteczna interwencja bramkarza czechosłowackiego na meczu z Polską w Pradze w r. 1930.

WYKAZ POLSKICH ZW. SPORTOWYCH

Związek Polskich Związków Sportowych, Warszawa, ul. Wiejska 11.
Polski Komitet Olimpijski, Warszawa, ul. Wiejska 11.
Członkowie:
Polski Związek Tow. Gimnastycznych „Sokół", Warszawa, ul. Szopena 3.
Związek Strzelecki, Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27.
Polski Związek Piłki Nożnej, Warszawa, ul. Wiejska 3.
Polski Związek Lekkoatletyczny, Warszawa, Wiejska 11.
Polski Związek Tow. Wioślarskich, Warszawa, ul. Foksal 19.
Polski Związek Narciarski, Warszawa ul. Żórawia 23.
Polski Związek Tow. Kolarskich, Warszawa ul. Oboźna 3.
Polski Związek Lawn-Tennisowy, Warszawa, ul. Widok 3.
Polski Związek Łyżwiarski, Warszawa, ul. Szopena 3.
Polski Związek Pływacki, Warszawa, ul. Szopena 15.
Polski Związek Szermierczy, ul. Wiejska 11.
Polski Związek Bokserski, Katowice, ul. Pocztowa 11.
Polski Związek Gier Sportowych, Warszawa, Al. Ujazdowska 22.
Polski Związek Żeglarski, Warszawa, ul. Czerniakowska 195.
Polski Związek Hokeja na Lodzie, Warszawa, ul. Szopena 15.
Polski Związek Atletyczny, Katowice, ul. Ks. Pośpiecha 13.
Polski Związek Motocyklowy, Katowice, Województwo .
Polski Związek Hokeja na Trawie, Poznań, ul. Łąkowa 10.
Polski Związek Jeździecki, Warszawa, Aleja Szucha 23.
Polski Związek Kajakowy, Warszawa.
Polski Związek Bobslejowy, Krynica.

Drużyna Polski w r. 1930 po zwycięstwie nad reprezentacją Austrji (3:1) na boisku Wisły w Krakowie.

SKŁAD ZARZĄDU P. Z. P. N.

Rok 1920-21: Prezes — dr. Edward Cetnarowski, wiceprezesi — dr. Jan Weyssenhoff i kpt. Józef Szkolnikowski, sekretarz — Orest Dżułyński, skarbnik — dr. Wacław Wojakowski, kronikarz — dr. Lustgarten, członkowie — Bukowski, prof. Babulsk prof. Lohna, dr. Margulies i dr. Szeligowski, przewodniczący Wydz. Spraw Sędz. — inż. Rosenstock, przewodniczący Wydz. Gier — dr. Weyssenhoff, przewodniczący Wydz. Kar — Kowalski.

Rok 1921-22: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — kpt. Szkolnikowski i kpt. Józef Figna, sekretarz — dr. Józef Lustgarten, skarbnik — Marjan Kopeć, kronikarz — Tadeusz Synowiec, członkowie bez mandatu — ś. p. dr. Bogdani, Bukowski, dr. Gleisner, kpt. Konkiewicz, dr. Weyssenhoff, przewodniczący Wydz. Spraw Sędziowskich — Adam Obrubański, przewodniczący Wydziału Kar i Zgłoszeń — Aleksander Dembiński, przewodniczący Wydziału Gier — kpt. Szkolnikowski.

W ciągu roku sekretarjat objął w miejsce dr. Lustgartena dr. Weyssenhoff.

Rok 1922-23: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — Aleksander Dembiński i Wilhelm Sliwiński, sekretarz — Obrubański, skarbnik — Kopeć, referent spraw zagr. — dr. Jentys, przewodniczący Wydziału Kar i Dysc. — Synowiec, przewodniczący Wydz. Spraw Sędziowskich — Obrubański, członkowie bez mandatu — prof. Figna, dr. Gleisner, kpt. dypl. Izdebski, dr. Lustgarten, dr. Margulies i Wojas Franciszek.

Rok 1923-24: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — dr. Goetel i mjr. Szwenk, sekretarz — Obrubański, skarbnik — Matuszewski, referent spraw zagr. — dr. Jentys, przewodniczący Wydz. Gier i Dyscypliny — Synowiec, przewodniczący Wydz. Spraw Sędz. — kpt. Konkiewicz, członkowie bez mandatu — dr. Pawlas, dr. Pniewski, inż. Zieliński, członkowie Komisji Trzech — kpt. szt. gen. Glabisz, Tadeusz Kuchar i Obrubański.

Rok 1924-25: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — dr. Goetel i inż Rączkowski, sekretarz — Obrubański, skarbnik — Wiktor Choczner, referent spraw zagranicznych — dr. Jentys, kapitan związkowy — Obrubański, przewodniczący Wydz Gier iDysc. — Synowiec, przewodniczący Wydz. Spraw Sędziowskich — kpt. Szkolnikowski, członkowie bez mandatu — mjr. szt. gen. Izdebski i Dembiński, kronikarz — Orzelski.

Rok 1925-26: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — płk. dr. Korolewicz, dr. Ujejski, sekretarz — dr. Wojakowski, skarbnik — Choczner, referent spraw zagr. dr. Szatkowski, kapitan związkowy — Kuchar, przewodniczący Wydz. Gier i Dysc. — mjr. Engel, kronikarz — Matuszecki, członek bez mandatu — dr. Gelisner.

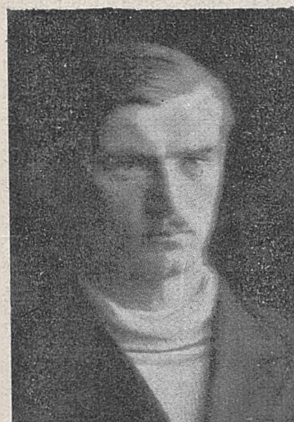
Rok 1926-27: Prezes — dr. Cetnarowski, wiceprezesi — dyrektor Klemensiewicz i mjr. Esman, sekretarz — dr. Wojakowski, skarbnik — Choczner, referent spraw zagr. — dr. Szatkowski, kapitan związkowy — Synowiec, przewodniczący Wydz. Gier i Dysc. — dr. Kwieciński, członkowie bez mandatu — Billig, dyr. Flieger, mjr. Dudryk i dyrektor Sonne.

Rok 1927-28: Prezes — dr. Cetnarowski, wicprezesi — dyr. Klemensiewicz i mjr. Esman, sekretarz — dr. Pałkowski, skarbnik — Choczner, referent spraw zagr. — Jakób Billig, kapitan związkowy — Synowiec, przewodniczący Wydz. Gier i Dysc. — dr. Wojakowski, członkowie bez mandatu — Flieger, dr. Kwieciński i Sonne.

Rok 1928-29: (Siedziba zarządu P. Z. P. N. przeniesiona do Warszawy) prezes — gen. bryg. Bończa-Uzdowski, wiceprezesi — adwokat Pratkowski i mjr. Dżułyński (później mjr. Jachieć), sekretarz — kpt. Machowicz (później dr Filipek), skarbnik — kpt. Korniak, referent spraw zagr. — mjr. Orski, kapitan związkowy — inż. Kuchar, przewodniczący Wydz. Gier i Dysc. — Antoszkiewicz, członek bez mandatu — Witoszyński.

Ciszewski zdobywa jedną z trzech bramek podczas meczu Polska — Szwecja na stadjonie olimpijskim w Sztokholmie w r. 1930.

W. Kuchar (Pogoń), Kałuża (Cracovia), Staliński (Warta) i Sperling (Cracovia) — nasi najbardziej zasłużeni reprezentanci.

Rok 1929-30: Prezes — generał bryg. Bończa-Uzdowski, wiceprezesi — mjr. dypl. Jachieć, mjr. dypl. Glabisz i dyr. Stanisław Flieger, sekretarz — kpt. Korniak. skarbnik — kpt. Świątek, referent spraw zagr. — Tadeusz Kuchar, kapitan związkowy — kpt. Loth, członkowie bez mandatu — Malinowski, Przeworski i Walczak (referent prasowy). W ciągu roku kooptowano na miejsce p. Fliegera p. Janusza Mallowa, a na miejsce kapitana Korniaka majora Kułakowskiego.

Rok 1930-31: Prezes — gen. bryg. Bończa-Uzdowski, wiceprezesi — mjr. dypl. Jachieć, ppłk. dypl. Glabisz i Mallow, sekretarz — kpt. Kroczyński, skarbnik — kpt. Świątek ,referent spraw zagr. — Kuchar, kapitan związkowy — mjr. Loth, członkowie bez mandatu — Andrzej Przeworski i Aleksander Szenajch (referent prasowy i kronikarz).

Wydział Gier i Dyscypliny — pp. mjr. dypl. Jachieć, ppłk. dypl. Krajewski, dyr. Kupczyk, Michałowski, Krug i Solarski.

Komisja Rewizyjna — pp. dr. Mękarski, mjr. Szneider, inż. Merliński, dr. Michałowicz.

SPIS KLUBÓW PIŁKARSKICH

Liga O. Z. P. N.

Adres: Warszawa, Krak. Przedmieście 20/22 m. 12.

LWÓW — L. K. S. Czarni: Założony w 1903 r. Posiada 3 boiska fotbalowe, 7 kortów tennisowych, strzelnicę małokalibrową i boisko do gier sportowych. Prezydjum: prezes — radca Höflinger, viceprezesi — pp. płk. Krasicki, Rogowski, dr. Laskownicki, dr. Landau, sekretarz — Frankowski. Adres: ul. Rutowskiego 8.

— L. K. S. Pogoń, ul. Rutowskiego 23.

KRAKÓW — K. S. Cracovia, ul. Długa 22.

— T. S. Wisła, ul. Karmelicka 10.

— K. S. Garbarnia, Ludwinów, ul. Barska 87.

WARSZAWA — K. S. Legja, ul. Myśliwiecka 4.

— K. S. Polonia, ul. Szczygla 1a.

— K. S. Warszawianka: Założony w 1929 r. Liczy obecnie 450 członków i posiada 7 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, tennisową, gier sportowych, bokserską, szermierczą i hokejową). Własne boisko w budowie. Skład predyzjum: pp. prezes — dr. K. Polakiewicz, viceprezesi — mjr. Arczyński, por. Suchorzewski, sekretarz — Mosin. Kierownik sekcji piłkarskiej — Z. Kupczyk. Adres: ul. Koszykowa 51.

ŁÓDŹ — Łódzki Klub Sportowy: Posiada 10 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, strzelecką, kolarską, tennisową, bokserską, pływacką, hokejową, gier sportowych i ping-pongową). Skład prezydjum: prezes — płk. Chilarski, viceprezesi: pp. Konopka i inż. Rau, sekretarz — p. Piątkowski. Członków rzeczywistych 786. Adres: ul. Piotrowska 174.

— Łódzkie Towarzystwo Sportowo-Gimnastyczne. Założone 1911 r. Posiada 4 sekcje (piłkarską, gimnastyczną, żeńską i męską, gier sportowych i lekkoatletyczną). Członków liczy 340. W roku 1928 i 1929 pierwsza drużyna była mistrzem klasy A, ŁOZPN. Po rocznym pobycie w Lidze (w 1930 r.) spada do klasy A, ŁOZPN. Adres: ul. Zakątna 82.

POZNAŃ — K. S. Warta, ul. Marcinkowskiego 26.

WIELKIE HAJDUKI — K. S. Ruch. Skrzynka pocztowa Nr. 17.

Krakowski O. Z. P. N.

Adres: Kraków, Studencka 4.

BIEŻANÓW — K. S. Bieżanowianka, klasa C, p. Jan Wolf Oryza, łuszczarnia ryżu.
BOCHNIA — Bocheński K. S., C, Proszowska 748.
CHRZANÓW — T. S. Fablok, A,
— K. S. Sokół, B, Kasa Skarbowa, p. Raczek R.
— SRWF. Jutrznia, C, Aleja Henryka.
— Ż. R. K. S. Kraft, C,
DĘBICA — Wisłoka S., ul. Konarskiego.
GLINIK MARJAMPOLSKI — R. K. S. Karpatia, C.
JASŁO — K. S. Czarni, B.

Założony w 1910 r. Posiada cztery sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, tennisową i narciarską). Liczy około 100 członków. Skład prezydjum: prezes — dr. Schönborn, wiceprezes — prof. Kuska, sekretarz — Adam Kukulski, skarbnik — Marjan Bracik. Adres: Asnyka 746.

— Ż. K. S. Makabi, C, Kościuszki.
JAWORZNO — T. S. Azotanja, C, „Azot".
— T. S. Victoria, C, „Gwarectwo".
KRAKÓW — W. K. S. Wawel, A.

Założony w 1919 r. Posiada dziewięć sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, kolarską, strzelecką, pływacką, szermierczą, hokejową, gier sportowych i bokserską). Posiada własne boisko i bieżnię. Prezesem jest płk. Mond, prezes KOZPN. Ardes: ul. Rajska 3.

— Ż. K. S. Makabi, A, Gertrudy 8.
— K. S. Korona, A, Sokalska 17.
— T. S. Krowodrza, A, Wójtowska 6.
— R. K. S. Legja, A, Kremerowicza 8.

Ten wszechstronny klub robotniczy, założony został w 1922 r. Liczy obecnie 416 członków, z czego 46 kobiet. Posiada dziewięć sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, ciężkotletyczną, gimnastyczną, kolarską, hokeja na lodzie, gier sportowych, pingpongową i szachową). Dysponuje własnem boiskiem. Skład prezydjum: prezes — Zygmunt Klemensiewicz (od 1924 r.), wiceprezesi — Stefan Kotarba i Statter Maksymiljan, sekretarz — Karol Zadora.

— K. S. Olsza, A, Urząd Ruchu p. Hirsz Eljasz.
— K. S. Podgórze, A, Salinarna 12.
— R. K. S. Sparta, A, Wolska 27.
— Z. K. S. Amatorzy, B, Miodowa9.
— K. S. Czarni, B, Potockiego 18.
— K. S. Grzegorzecki, B, Prochowa 3.
— Ż. K. S. Hakoah, B, Dietlowska 29.
— K. S. Jutrzenka, B, Lubicz 3.
— K. S. Łobzowianka, B.

Założony w 1926 r. Jest jedynym klubem sportowym XVI. dzielnicy Krakowa (Łobzowa). Dysponuje boiskiem na terenie Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty i pływalnią. Po dwuletnim pobycie w klasie C wszedł do klasy B i zdobył w niej wicemistrzostwo. Skład prezydjum: prezes — Piotr Niemczykiewicz, wiceprezesi — Frasik i Kotlarczyk, sekretarz — Sumera, skarbnik — Singer. Adres: ul. Juljusza Lea 95.

— K. S. Nadwiślan, B, Paulińska 3.
— K. S. Orlęta, B, Czysta 19.
— Policyjny K. S., B, Siemiradzkiego Kom. III P. P.
— R. K. S. Patria, B, Karmelicka 11.
— K. S. Pogoń, B, Skarbowa 2.
— K. S. Unja, B, pl. Zgody 15.
— Zwierzyniecki K. S., B, Emaus 9.
— K. S. Głuchoniemych, C, Halicka 17.
— Ż. R. K. S. Gwiazda, C, Brzozowa 16.
— Ż. K. S. Gewira, C, Kalwaryjska 28.
— Ż. K. S. Hagibor, C, Nowa 3.
— K. S. Łagiewianka, C, Łagiewniki 61.
— K. S. Orion, C, Prokocin 138.
— Pocztowy K. S., C, Główna Poczta.
— K. S. Polonia, B, Straszewskiego 18.
— K. S. Prądniczanka, C, Kraków, Prądnik Czerwony, Bosackie 70.
— Z. R. K. S. Siła, C, Starowiślna 36.
— Ż. T. S., C, Miodowa 35.
— K. S. ZFG., C, Grzegórzecka 69.
MOŚCICE — T. S. Mościce, C.
PROKOCIM — K. S. Świtezianka, C, Krokocim 149.
RZĄSKA — Lud. K. S. Warna, C.
SKAWINA — K. S.Skawinka, B, „Sąd Powiatowy".
SZCZAKOWA — K. S. Szczakowa, B, „Fabryka szkła".
TARNÓW — K. S. Tarnovia, A, Kaczkowskiego 2.
— Z. K. S. Metal, A, Kolonja Kolejowa.
— T. S. Jutrzenka, B, Cicha 3.
— Ż. G. K. S. Samson B, ul. Św. Ducha 3.
— Ż. M. S., B, Krakowska 64.
TRZEBINIA — K. S. Trzebinia, B, „Rafinerja".
WIELICZKA, — K. S. Wieliczanka, C, Ognisko Kolejowe.

Lwowski O. Z. P. N.

Adres: Lwów, ul. Potockiego 10.

BORYSŁAW — Ż. K. S. Kadimah, klasa B, kop. Premier.
— K. S. Strzelec, C, kop. Gazolina.
BRZEŻANY — Żyd. Klub Sportowy, B, Rynek.
CHODORÓW — K. S. Sokół, C, Krzywa 12.
JAROSŁAW — W. K. S. Ognisko, C, 10. D. A. K.
KOŁOMYJA — W. K. S. 49 p. p., B, 49, p. p.
— K. S. Hasmonea, C, Rynek 52.
LEWANDÓWKA — K. S. Tow. Szk. Lud., C, Miejska Nr. 10.
LWÓW — K. S. Lechja, A, Rutowskiego 23.
— Ż. K. S. Hasmonea, A, Skrzynka poczt. 267.
— L. K. S. Świteź, A, Mamarstynów — Ogrodnicka 1-3.
— U. T. S. Ukraina, A, Rynek 36.
— A. Z. S., B, Marszałkowska. Uniwersytet.

— K. S. Strzelec, B, Janowska 5.
— K. S. Biały Orzeł, B, Kleparowska 25b.
— D. S. Sokół II, B, Kętrzyńskiego 32.
— L. K. S. Grafika, B, Piekarska 18.
— ŻKS. Jutrzenka, B, Rynek 19.
— LKS. Lwowianka, B, Wulecka 2.
— Ż. K. S. Metal, B, Grodecka 22.
— Ż. K. S. Rekord, B, pl. Gołuchowskich 1
— L. K. S. Sparta, B, Magistrat.
— Ż. K. S. Kadur, C, Skarbkowska 15.
— S. P. N. Pocisk, C, Grodecka 121.
— K. S. Imperator, C, Kopernika 9.
— Ż. K. S. Syonid, C, Zniesienie 104.
— L. K. S. Maraton, C, Czeptyckich 43.
— L. K. S. Legja, C.
— K. S. Zenit, C, Balonowa 12.
— ŻKS. Bar-Kochba, C.
— K. S. Gladjator, C, Żółkiewska 20.
— P. K. S. Polonja, C, Morawska 32.
— K. S. Ruah, C, pl. Bernardyński 14.
— L. K. S. Świt, C, Łyczakowska 35.
— L. K. S. Tryumfator, C, Staszica 8.
NADWÓRNA — Z. K. S. Bystrzyca, C.
— Ż. K. S. Hakoah, C, Skrzynka poczt. 47.
— U. S. T. Beskid, C.
PRZEMYŚL — W. K. S. Polonja, A, Słowackiego. Kosz. 5. p.
— Klub Sportowy. 28, B, Poniatowskiego 5.
— K. S. Czuwaj, B, ul. 22 Stycznia 31.
— Ż. K. S. Hagibor, B, Skrzynka pocztowa 93.
— K. S. Ruch, B, Dworzec Kolejowy.
— K. S. Elektrownia, C, Targowica 3.
— Ż. K. S. Jutrzenka, C, Kopernika Nr. 48.
— U. K. S. Sian, C, Wilcza.
RZESZÓW — K. S. Resovia, A, Krakowska.
— Ż. T. G. Bar-Kochba, B, Trzeciego Maja 7.
STANISŁAWÓW — S. K. S. Rewera, A, Skrzynka poczt. 26a.
— Ż. K. S. Hakoah, B, Kościuszki 4.
— U. T. S. Prołom, B, Gołuchowskiego 54.
— S. K. S. Górka, B, Górka, Sokół II.
— SKS. Stanisłavovia, B, Zarwańska 18.
— K. S. Jedność, B, Deckerta 6.
— R. K. S. Tur, B, Kasprówka 40.
— Ż. K. S. Admira, C, Płk. Mościckiego 5.
— K. S. Strzelec, C, pl. Trynitarski.
— K. P. W. Ruch, C.
STRYJ — S. K. S. Pogoń, A, P. K. U. Por. Sobolta.
— K. P. W. Stryjanka, B, ul. Moraczewskiego 23.
— Ż. T. G. S. Dror, C, ul. 3 Maja 20.
— T. G. S. Hakoah, C, ul. Kazimierza 22.

TARNOPOL — Ż. K. S. Jehuda, B, ul. Sokoła.
— W. C. K. S. Kresy, B, Dowództwo 54 p. p.
— U. S. T. Podilla, C, ul. 3 Maja 3.
— Ż. K. S. Gordon, C, ul. Ruska 44.
— Żyd. Rob. K. S., C, ul. Szeptyckich 24.
WINNIKI — W. K. S. Zorza, C, p. Leszczyński.
ZŁOCZÓW — W. K. S. Janina, A, p. Z. Kubrycht
— Żyd. Tow. G. Sp., C, ul. Cicha 6.
— P. D. S. Strzelec, C, p. Indraczek.

Łódzki O. Z. P. N.

Adres: Łódź, ul. Piotrkowska 150.

BRZEZINY — Brzeziński K. S , klasa C, ul. Sienkiewicza 5.
KALISZ — Kaliski K. S., A, ul. Sukiennicza 2.
— W. K. S. Prosna, B, ul. Piłsudzskiego 24.
— Żyd. Tow. Gimn. Sp., B, ul. Wiejska 14.
— Ż. K. S. Hakoah, C, ul. Złota 15.
— R. K. S. Jutrzenka, C, ul. Piłsudskiego 39.
— K. S. ZMP. Orlę, C, Podgórze 12.
— R. K. S. Ognisko, C, ul. Górnośląska 3.
KOLUSZKI — Koluszki K. S., C, Stacja Kol.
— K. S. Pogoń, C, Zw. Zaw. Kolejarzy.
— K. S. Siła, C, ul. Kościuszki 5.
KONSTANTYNÓW — Konstantynowski K. S., C, ul. Długa 55.
ŁÓDŹ — Wojskowy K. S., A, ul. 4-goSierpnia 84.
— P. T. S. Bieg, A, ul. Karolewska 9.
— Ż. S. G. S. Hakoah, A, ul. Poitrkowska 83.
— K. S. Orkan, A, ul. Kowieńska 9.
— Klub Turystów, A, ul. Kilińskiego 145.
— S. S. Union, B.
Założony w 1898 roku. Posiada 9 sekcyj (piłkarską, kolarską, lekkoatletyczną, tennisową, motocyklową, automobilową, bokserską, hokeja na lodzie i ping-pongową). Najstarszą z nich jest sekcja kolarska. Sekcja piłki nożnej istnieje od 25 lat. Adres: ul. Przejazd 7.
— R. T. S. Widzew, A.
Założone w 1922 roku. Do kl. A należy od 1924 r. Posiada 5 sekcyj zorganizowanych i 2 znajdujące się w organizacji. Ilość członków — 208. W bieżącym roku wykończoon budowę własnego boiska. Adres: Rokicińska 54.
— Ż. S. G. S. Hasmonea, B, ul. Gdańska 40.
— Ż. K. S. Kadimah, B.
Powstał w 1923 roku. Posiada 7 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, gier sportowych, pływacką, hokeja na lodzie, szachową i ping-pongową. Członków czynnych 120. Prezesem od założenia jest inż. Wajnberg. Adres: Skrzynka pocztowa 350.
— T. S. Pogoń, B, Piotrkowska 249.
— S. S. K. M., B, ul. Trębacka 8.

— R. K. S. Tur, B, Naruszewicza 50.

— K. S. P. Zjedn. Zak. Scheiblera i Grohmana, B.

Założony w 1928 r. Posiada 7 sekcyj sportowych (piłkarską, lekkoatletyczną, szermierczą, kolarską, gier sportowych, pań i ping-pongową. Prezesem jest Tadeusz Kokeli, kierownikiem Koła Sportowego — Aleksander Kordasz. Adres: ul. Przędzalniana.

— ŻTGS. Barkochba, C, ul. Kolejowa 5.

— K. S. Gentleman, C.

Założony w 1928 r. Posiada 3 sekcje (piłkarską, gier sportowych i gimnastyczną). Składa się z pracowników firmy „Angielsko-Szwedzki Przemysł Gumowy „Gentleman". Adres: ul. Limanowskiego 156.

— K. S. L. Geyer, C, ul. Piotrkowska 317.

— Ł. K. S. Głuchoniemych, C, ul. N. Kątna 3.

— R. K. S. Huragan, C, ul. 6-go Sierpnia 94.

— K. S. Jutrzenka, C, ul. Zakątna 13.

— K. S. Kruschender, C, Pabjanice, ul. Zamkowa 3.

— Kolejowy K. S., C, ul. Kaliska, pokój 5.

Ż. R. K. S. Kraft, C, ul. Moniuszki 5.

— R. K. S. Morgensztern, C, ul. Brzezińska 23.

— K. S. Pracowników „Ikape", C, ul. Ogrodowa 17.

— K. S. Polska YMCA, C, ul. Piotrkowska 243.

— R. S. S. Sztern, C, ul. Moniuszki 1.

— P. T. S. Świt, C, ul. Franciszkańska 54.

— Stow. im. Słowackiego, C, ul. Rokicińska 91.

— K. S. im. Trumpeldora, C, ul. Kościuszki 10.

— K. S. Widzewska Manufaktura, B, ul. Rokicińska 81.

— W. W. J., C, ul. Kopernika 60.

MOSZCZENICE — Moszczeński K. S., C, koło Piotrkowa Tryb.

OPOCZNO — Opoczyński K. S., C, Kasa Chorych.

PABJANICE — P. K. S. Burza, A.

Założony w 1921 r. Posiada boisko i własny lokal. Obejmuje 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, kolarską i gier sportowych. Skład prezydjum: prezes T. Zobel, viceprezesi Laufer i Liebsch, sekretarz — p. Musiał, skarbnik — p. Jakubowski. Adres: ul. Narutowicza.

— P. T. Cyklistów, A, Bank Ludowy.

— T. G. Sokół, B.

— Ż. T. G. S. Makabi, C, Pabjanice, Skrzynka pocztowa 30.

— Ż. R. K. S. Sztern, C, ul. Konstantynowska 30.

— R. K. S. Tur, C, ul. Bagatela 8.

PIOTRKÓW — K. S. Concordia, B, Huta „Kara".

— R. K. S. Skra, C, Magistrat.

RADOMSKO — Ż. K. S. Hakoah, C.

RUDA PABJ. — Rudzki K. S., C, ul. Reymonta 49.

TOMASZÓW MAZ. — K. S. Hakoah, C, ul. Antoniego 12.

— R. S. W. F. Jutrznia, C.

— R. K. S. Lechia, C, ul. Wieczność 25.

— Z. M. P. Orlę, C, ul. Pałacowa 17.
— T. G. Sokół, C, ul. Mościciego 6.
— K. S. Tomaszowianka, C.
— N. K. S. Wiktorja, C, ul. Kolejowa 3/5.

TUREK — Turecki K. S., C.

WOLBÓRZ — K. S. Szczerbiec, C.

ZDUŃSKA WOLA — T. G. Sokół — C.
— R. K. S. T. U. R., C, Belwederska 13.
— Żyd. Tow. Gimn. Sp., C, Skład Apteczny.

ZGIERZ — T. G. Sokół, B, Przemysł Chemiczny.
— K. S. Oratorjum, C, ul. Wodna 34.

Poznański O. Z. P. N.

Adres: Poznań, ul. Skarbowa 21.

BOREK K. S. Wisła, klasa C.
Założony w 1912 roku pod nazwą „Wiktorja", zreorganizowany w 1916 r. Posiada własne boisko. Skład prezydjum: prezes Mieczysław Raczek, viceprezes p. Bensch, sekretarz p. Gregorowicz, skarbnik p. Przybylak. Adres: Rynek 4.

CHODZIEŻ — T .S. Mewa, C, ul. Św. Barbary 1.

CZEPIPŃ — K. S. Helios, C, (Rolnik).

GOSTYŃ — K. S. Kania, C.
Założony w 1923 roku, Członków liczy ponad 80. Posiada 3 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną i kręglarską). Skład prezydjum: prezes dr. Wójcik, viceprezes p. Mączyński, sekretarz p. Filarczyk, skarbnik p. Jezierski. Adres: ul. Św. Ducha.

GNIEZNO — K. S. Stella, A, ul. Sienkiewicza 27.
— K. S. Venus, B, ul. Podgórna 5.
Założony w 1925 r. Posiada 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, bokserską i gier sportowych). Liczy ponad 60 członków.
— S. S. O. Prąd, C, ul. Garbarska 3.
— K. S. Herkules, C, Fabryka Maszyn „Herkules".

GRODZISK — K. S. Dyskobolja, C.
Założony w 1921 r. Posiada 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, tennisową i gier sportowych). Liczy 140 członków, w tem 32 kobiety. Posiada piękny stadjon, wybudowany przez Wydział Powiatowy. Adres: ul. Grąbkowska.

GŁÓWNA (Poznań) — T. S. Polonja, B.
Założone w 1921 roku jako K. S. Orzeł. Przez kilka lat posiadało prócz piłkarskiej sekcji także sekcję lekkoatletyczną i bokserską. Liczy 90 członków. Prezesem jest p. Adamski, sektarzem p. Kubicki, skarbnikiem p. Lulka. Adres: ul. Wilsona 69.

JAROCIN — K. S. Wiktorja, A.
Założony w 1914 roku. Posiada własne boisko i korty tennisowe. Do klasy A. POZPN należy od 1929 r. Prezesem jest od 15 lat p. Franciszek Mikuła. Klub posiada trzy sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną i tennisową). Adres:: ul. Krakowska 56.

KOŚCIAN — K. S. Sarmacja — B.

Założony w 1922 roku. Posiada 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, ciężkoatletyczną, tennisową). Własne boisko. Członków ponad 150. Adres: ul. Wrocławska 16. Prezes p. Dr. Tomkiewicz.

— K. S. Fervor, C, ul. Wrocławska 12.

KOŻMIN — K. S. Biały Orzeł, C, ul. Wałowa 13.

KOSTRZYN — T. G. Sokół, C, Rynek 5.

KROTOSZYN — K. S. 56 pp., C, Dowództwo Pułku.

LESZNO — T. G. Sokół, A.

Sekcja piłki nożnej, założona w 1925 r. liczy ponad 100 członków i 4 drużyny. Pierwsza drużyna zdobyła w 1928 r. mistrzostwo kl. C, w 1929, vicemistrzostwo kl. B, a w bieżącym roku odegrała bardzo poważną rolę w mistrzostwach klasy A POZPN. Sekcja posiada własne boisko, okolone bieżnią. Adres: ul. Kościelna 1.

— K. S. Polonia, B, Rynek 4.

— K. S. Argo, C.

MOGILNO — K. S. Pogoń, C.

MUROWANA GOŚLINA — K. S. Concordja, C, Magistrat.

OBORNIKI — K. S. Sparta, B.

Założony w 1921 r. Liczy obecnie 70 członków. Należy do klasy B od 1929 r. Prezydjum stanowią: prezes p. R. Kasprzyca, viceprezes p. M. Jaworski, sekretarz p. E. Goy.

OSTRÓW — K. S. Ostrovia, A.

(Najstarszy klub prowincjonalny Wielkopolski).

— Ostrowski Klub Sportowy, A.

Założony w 1926 r. Z klasy C do klasy A przeszedł w przeciągu jednego roku. Klub posiada 6 sekcyj (piłkarską, lekkoatletycńzną, pływacką, tennisową, gier ruchowych i ping-pongową) i liczy przeszło 140 członków. Dysponuje własnem boiskiem. Prezesem jest (od założenia klubu) p. Wiktor Grzęda. Adres: ul. Raszkowska 17.

POZNAŃ — K. S. Posnania, A, ul. Podgórna 12, B. II. p.

(Najstarszy polski klub Poznania).

— K. S. Legja, A, ul. Górna Wilda 109.

(Mistrz klasy A POZPN).

— K. S. Sparta, A.

Założony w 1913 r. Posiada własne boisko i 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, pływacką i gier sportowych). Sekcja piłki nożnej liczy 5 drużyn. Prezesem od 1921 r. p. Sylwester Perkowski.. Adres: ul. Św. Marcina 59.

— K. S. H. Cegielski, A.

Założony dopiero w 1927 r. Liczy obecnie już ponad 800 członków, z których 400 należy do sekcji piłki nożnej. Klub posiada wszystkie potrzebne urządzenia sportowe i cieszy się wydajną pomocą dyrekcji fabryki. Ogółem istnieje obecnie 8 sekcyj. Prezesem Klubu jest inż. Kurzewski, kierownikiem sekcji p.n. p. Stanisław Bogusz. Adres: ul. Górna Wilda 152.

— K. S. Polonia, B, ul. Wilsona 69.

— K. P. W. Liga, B, Dworzec. Biuro zawiadowcy.

— K. S. Jutrznia, B.

— K. S. Korona, B.

Założony w 1921 r. Liczy 70 czynnych członków i posiada 4 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną, kolarską i gier sportowych). Boisko w budowie. Adres: ul. Łazarska 2a.

— K. S. Cybina, B, ul. Zagórze 13.

— K. S. Praga, B, nad Bogdanką 9.

— K. S. Olimpja, B, Zamek św. Józefa 6/III.

— K. S. Admira, B.

Założony w 1922 roku jako K. S. Strzelec. Obecną nazwę przyjął w 1926 roku. Ilość członków wynosi ca 100. Prezesem jest od 1923 r. p. Szczepan Slebioda. Adres: ul. Bosa 10a.

— K. S. Merkur, B, ul. Kosurskiego 14.

— T. S. Unja, C, ul. Marcelego Motte.

— P. K. S. Głuchoniemych, C, ul. Nadbrzeżna 11.

— K. S. Victoria, C, ul. Łazarska 5.

— K. S. Czarni, C, ul. Strzelecka 31.

— T. S. Maraton, C, ul. Pamelkowa 11.

— K. S. Drukarz, C, ul. Wielskie Garbary 11.

RAWICZ — Rawicki Klub Sportowy, B, Wały Batorego 20.

T. G. Sokół, C.

RASZKÓW — K. S. Raszkowianka, C.

SKALMIERZYCE — K. S. Pogoń, C, ul. Kaliska 26.

ŚREM — Śremski Klub Sportowy, C, ul. Mickiewicza 42.

ŚRODA — K. S. Pogoń, B.

Założony w 1926 roku. Posiada 4 sekcje. Ilość członków wynosi ca 100. Adres: „Starostwo".

SWARZĘDZ — Stowarzyszenie Sportowe, C, Tartak.

— K. S. Unja, C, Rynek 19.

ROGOŻNO — K. S. Wełna, C, ul. Wielka Poznayska.

— K. S. Pracowników Młynotwórni, C.

STAROŁĘKA — K. S. Blask, B.

SZAMOTUŁY — K. S. Szamotuły, C, Rynek.

STĘSZEW — K. S. Lipno, B.

Założony w 1926 roku. Liczy obecnie 180 członków (10% ludności miasteczka) i posiada 4 sekcje (piłkarską, lekkoateltyczną, bokserską i gier sportowych). Prezesem jest p. Waligóra. Adres: ul. Strzelecka 12.

WĄGRÓWIEC — K. S. Nielba, C, ul. Kolejowa 40.

Warszawski O. Z. P. N.

Adres: Warszawa, ul. Nowowiejska 2.

GRODZISK — Ż. K. S. Hagwurah, klasa C, Rynek 10.

— R. K. K. S. Pogoń. C, Skrzynka pocztowa Nr. 82.

MARKI — R. K. S. Marcovia, C, Poczta Marki, pow. warsz.

OTWOCK — Otwocki K. S., C, Andriollego 16.

PŁOCK — K. S. Kutnowianka, C.
— K. S. Makabi, C.
— K. S. Unja, C.
— K. S. Lech, B.
— K. S. Strzelec, C.
— K. S. Jutrznia, C.
— K. S.Kraft, C.
— K. S. Gwiazda, C.

PRUSZKÓW — R. K. S. Znicz, A, Stalowa 12.
— Ż. K. S., C, Kościuszki 27.

REMBERTÓW — K. F. Pocisk, B.
— R. K. S. Żar, C.

WARSZAWA, R. K. S. Skra, A, Okopowa 43/47.
— A. Z. S., A, Grójecka 39.
— R. K. S. Gwiazda, A, Dzielna 9.
— Ż. T. G. S. Makabi, A, Nalewki 2a.
— R. K. S. Marymont, A, Konwiktorska 3, m. 5.
— T. S. Ruch, A, Dworska 29.
— ŻTGS. Bar-Kochba, B, Szeroka 31.
— C. W. S., B, Terespolska 34/36.
— R. K. S. Czarni, B, Mylna 7.
— K. S. Drukarz, B, Miodowa 6.
— RKS. Elektryczność, B, Elektryczna 2.
— Ż. K. S. Hakoah, B, Brzeska 5, m. 17.
— R. K. S. Kordjan, B, Juljanowska 4.
— R. K. S. Lawina, B, Mała 5, m. 12.
— K. S. Orzeł, B, Strzelecka 26, m. 24.
— K. S. Reduta, B, Sitkowska 9, m. 1.
— Ż. K. S. Samson, B, Żabia 7, m. 4.
— R. K. S. Sarmata, B, Młynarska 2.
— K. S. Sokolęta, B, Widok 12.
— R. S. G. Świt, B, Ludna 16.
— Z. A. S .S., B, Namiestnikowska 7.
— Amatorski K. S. 26, C, 3-go Maja 8.
— K. S. Ceratowianka, C, Podchorążych 57, m. 51.
— K. S. Głuchoniemi, C, Ogrodowa 53.
— K. S. Hagibor, C, Króleska 43.
— Ż. K. S. Grochów, C, Męcińska 12.
— K. S. Jedność, C, Nowy Świat 49.
— SRWF. Jutrznia, C, Leszno 3, m. 5.
— R. K. S. Jur, C, Łomżyńska 8.
— K. S. Kongresówka, C, Puławska 59.
— K. K. M. P., C, Kościelna 8, m. 7.
— K. S. Laur, C, Gizów 31.
— K. S. Maraton, C, Św. Jerska 22, m. 32.
— K. S. Mazur, C, Dzielna, 50, m. 40.
— K. S. Orlęta, C, S-to Krzyska 44, m. 4.

— K. S. Ordon, C, Kartuska 2, m. 3.
— R. K. S. Przedświt, C, Chłodna 41.
— S. G. S. Potęga, C, Jagielońska 36/37.
— K. S. Przebój, C, Nowy Świat 17, m. 1.
— P. Z. L., C, Mokotów Lotnisko.
— R. K. S. Robur, C, Stalowa 65.
— R. K. S. Skoda, C, Elektoralna 53, m. 13.
— R. K. S. Solecki, C, Dobra 77 m. 22.
— K. S. Sparta, C, Chmielna 122, m. 40.
— K. S. Union, C, Pawia 20, m. 51.
— K. S. Weker, C, Grochowska 133.
— Ż. K. S. Wolanka, C, Wolska 129, m. 47.
— R. K. S. Watt, C, Grochowska 30.
— R. K. S. Zorza, C, Objazdowa 1.
— R. K. S. Żar, C, Targowa 64, m. 65.
— R. K. S. Żoliborzanka, C, Żolibórz. Schron. miejsk. bud. 2.
— Z. K. P., C, Marszałkowska 113, m 6.

WŁOCŁAWEK — K S. Cuiavia, C.
— T. G. S. Makabi, C.
— K. S. Jutrznia, C.
— Ż. K. S. Kraft, C.
— K. S. Gwiazda, C.
— K. S. Strzelec, C.
— R. K. S. Tur, C.

WOŁOMIN — K. S. Huragan, B, Wileńska 29, m. 9.
— K. S. Olimpja, C, Łąkowa 24.
— R. K. S. Siła, C, Ręczajska 38.

WYSZKÓW — K. S. Bug, C, Kościuszki 30.

ŻYRARDÓW — K. S. Żyrardowianka, B, Szkolna 6.
— K. S. Echo, C, Kościuszki 9.
— R. K. S. Gwiazda, C, 1-go Maja 35.
— Ż. K. S. Kraft, C, Mszczonowska 8.
— R. K. S. Siła, C, Piłsudskiego 5.

Śląski O. Z. P. N.

Adres: Katowice, ul. Pocztowa 11.

ANDRYCHÓW — K. S. Beskid, klasa C, Fa Beca Czeczowiczka.

BIAŁA — T. S. Biała Lipnik, A, Winiarnia.
— Bialski Klub Sportowy, B, Liga, Piłsudskiego 9.
— R. K. S. Skra, C.

BIELSKO — Bielitz-Bialaer Sport Verein, A.

Założony w 1907 r. Posiada 7 sekcyj (piłkarską, tennisową, lekkoatletyczną, pływacką, kajakową, narciarską i hokejową) i liczy około 500 członków. Sekcja piłki nożnej liczy 5 drużyn. Klub posiada własne boisko, bieżnię i korty tennisowe. Adres: Rynek 24.

— Ż. K. S. Hakoah, A, ul. Nad Ścieżką 5.
— D. F.C . Sturm, A, ul. Blüchowa, rest. Eispavillon.
— Sport-Club, B, Liga, ul. Sista.
— R. K. S. Siła, C, Kasa Chorych.

BIELSZOWICE — K. S. Zgoda, B, Liga, Kop. Bielszowice.
BREZSZCE — Robotniczy Kl. Sport., B, Gwarectwo Węglowe.
BRZĄCZKOWICE — K. S. Słupna, C, ul. D-ra Grażyńskiego 119.
BRZEZINKA — K. S. Powstaniec, B, Urząd Gminny.
— K. S. Wisła, B, Kościuszki 108.
BRZEZINY ŚL. — K. S. Brzeziny, B, Karola Miarki 2.
BYTKÓW — K. S. Bytków, B, Plac Wolności 1.
BYKOWINA — K. S. Powstaniec, B, ul. Wiejska.
CHEBZIE — K. S. Powstaniec, C, Restauracja Dworcowa.
CHORZÓW — K. S. Chorzów, A.
Założony w 1924 r. Posiada 3 sekcje. Sekcja piłkarska liczy 215 członków i posiada własne boisko na terenie P. F. Z. A. Adres: Państw. Fabr. Zw. Azot.
CHROPACZÓW — K. S. Czarni, B, Kowalska 1.
CHWAŁOWICE — I. K. S. Chwałowice, B.
CIESZYN — Ż. K. S. Makabi, C.
CZECHOWICE — Rob. Kl. Sportowy, A, Urząd Gminny.
CZERWIONKA — Klub Sport. 1923, B, Liga, pow. Rybnik.
DZIEDZICE — R. K. S. Grażyna, A, Kawiarnia Wiktora Wiecznego.
GISZOWIEC — Klub Sport. 1926, B, 3-go Maja 32.
GŁOŻYNY — K. S. Śląsk, C, pow. Rybnik.
GODULA — K. S. Poniatowski, B, ul. 3-go Maja 14.
IMIELIN — K. S. Pogoń, B, ul. 3-go Maja 2.

KATOWICE — K. S. Pogoń, A, Restauracja Zdrój.
— I. Fussball-Club, A, ul. Dworcowa 11. Hotel Central.
— K. S. 06, A, ul. Wojciechowskiego 135.
— K. S. Dąb, A, ul. Dębowa 1.
— Kolejowe P. W., A, Dyrekcja Kolei Państw.
— K. S. Diana, A, Zielona 26.
— Policyjny K. S., A, Pow. Komenda Policji, pokój 65.
— K. S. Bogucice 20, A, ul. Ludwika 15.
— K. S. Słowian, B, Liga, Sp. Akc. Ferrum.
— K. S. Naprzód-Załęże, B, Liga, ul. Narutowicza 5.
— K. S. Rozwój, B, ul. Wincentego Pola 1.
— K. S. Ligocianka, B, ul. Ligocka 4.
— K. S. Kat. Fabryka Maszyn, C, ul. Hutnicza.
— Żydowski Klub Sport., C, ul. Szopena 9.

KALETY — K. S. Małapanew, B, Natronat.
KAMIEŃ — K. S. Brynica, B, Szkoła Ludowa.
KĘTY — K. S. Sokół, C.
— K. S. Hejnał, C, Willa Matuli.

KNURÓW — K. S. Concordia, B, Rybnicka 46.
KOŃCZYCE K. S. Unja, B, ul. Wilczka 7.
KOSZTOWY — K. S. Unja, C, ul. Dworcowa 175.
KOPALNIA EMY — K. S. Błyskawica, B, Biuro Maszynowe.

KOPALNIA RYMER — K. S. Sokół, B, Pow. Rybnik.
KRÓL. HUTA — Amatorski K. S., A, Pocztowa 2.
— K. S. Kresy, A, Dyrekcja Skarboferm.
— Zjedn. Przyj. Sportu, B, Liga, ul. Juljusza Ligonia.
— K. S. Powstaniec, B, Średnia 11.
— K. S. Stadjon, B, ul. Kieleckiego 47.
— K. S. Wyzwolenie, B, Skarboferm.
— Ż. K. S. Hakoah, C, Rynek.
LESZCZYNA — Leszczyński K. S., B, Liga, ul. Żywiecka 616.
LIPINY — K. S. Naprzód, A, Skrzynka posztowa.
ŁAGIEWNIKI — K. S. Silesia, B, Sienkiewicza 2.
ŁAZISKA GÓRNE — K. S. Jednośċ, B, Casino — Zakłady Elektrotechniczne.
MARKLOWICE — K. S. Marklowice, C, Pow. Cieszyn.
MAKOSZOWY — K. S. Walka — B, Liga, Urząd Gminny.
MAŁA DĄBRÓWKA — K. S. 22, B, ul. Siemianowicka 9.
MICHAŁKOWICE — K. S. Jednośċ, B, ul. Ks. Stabika 4.
MIKOŁÓW — K. S. Stadjon, C, Miarki 14.
MIASTECZKO — K. S. Odra, B, Dworzec.
MURCKI — T. S. Murcki, B, Inspekcja Kopalń.
MYSŁOWICE — K. S. 06, A, ul. Szkolna 3.
— K. S. 09, B, Liga, ul. Piaskowa 6.
NIKISZOWIEC — K. Z. Nikisz 20, B, ul. Dąbrowskiego 3.
NOWY BYTOM — K. S. Pogoń, B, Liga, ul. Hallera 8.
NOWA WIEŚ — K. S. Wawel, B, Karola Miarki 13.
OLSZA — K. S. Trójkąt, C.
ORZEGÓW — K. S. Orzegów 27, B, Bytomska 54.
OŚWIĘCIM — T. S. Soła, A.
— ŻKS. Kadimah, B, Dworzec.
— R. K. S. Pobudka, B, Pow. Kasa Chorych.
PAWŁÓW — K. S. Piast, B, ul. Główna 81.
PARUSZOWICE — K. S. Silesia, B, ul. Stawowa 19.
PIOTROWICE — K. S. Esefka, B, Dyrekcja S. K. S.
PSZCZYNA — K. S. Pszczyna, B, Liga, ul. Damrota 3.
PSZÓW — Powstaniec, B.
RADZIONKÓW — K. S. Ruch, B, Pożarna 8.
RUDA — K. S. Slavia, B, Liga, ul. Kościelna 21.
— K. S. Naprzód, B, ul. Wielecka 2.
RYBNIK — K. S. Rybnik 20, B, Liga, ul. Mikołowska 51.
— Kol. K. S. Sarmata, B, ul. Hutnicza 20.
RYDUŁTOWY — K. S. Naprzód, B, Liga.
SIEMIANOWICE — K. S. 07, A, ul. Piastowska 19.
— K. S. Iskra, A, ul. Szaflera 14.
— K. S. Śląsk, B, Liga, ul. Wandy 56.
SKOCZÓW — K. S. Skoczów, C.
STARY BIERUŃ — K. S. Stary Bieruń, B, Firma Klein.
STRZYBNICA — K. S. Unja, B, Pow. Tarnowskie Góry.
ŚWIĘTOCHŁOWICE — K. S. Śląsk, A, ul. Kościuszki 9,
— K. S. Zw. Hallerczyków, B, ul. Wolności 23.
— K. S. Zgoda, B, ul. Długa 2.

ŚWIERKLANIEC — K. S. Świerklaniec, B, Pow. Tarn. Góry.
SZARLEJ — K. S. Odra, B, Liga, ul. Powstańców 1.
SZARLOCINIEC — K. S. Pogoń, C, Król. Hucka 11.
SZOPIENICE — K. S. Roździeń-Szop., B, Liga, ul. Rejtana 31.
— K. S. Kościuszko, B, Liga, ul. Warszawska 2.
— K. S. 24, B, ul. Warszawska 20.
TARNOWSKIE GÓRY — I. F. C., B, Liga, ul. Powstańców 19.
— K. S. Śląsk, B, Liga, ul. Karnał 1.
— Wojskowy K. S., B, 11 pp.
USTROŃ — K. S. Ustronja, C.
WEŁNOWIEC — K. S. Orzeł, A, ul. Wandy 8.
— K. S. 25, B, ul. Agnieszki 35.
WIELKA DĄBRÓWKA — K. S. Orkan, B, ul. 3-go Maja 61.
WIELKIE PIEKARY — K. S. Sparta, B, Urząd Gminny.
WIELKIE HAJDUKI — K. S. Haller, B, Dyrekcja Huty Bismarcka.
WODZISŁAW — K. S. Sokół, B.
ŻYWIEC — T. S. Koszarawa, A.

Założone w 1920 r. Posiada 3 sekcje (piłkarską, lekkoatletyczną i narciarską). Prezesem jest od 10 lat p. Foltyński, sekretarzem p. Grzywacz. Adres: Kościuszki 6.

— T. S. Soła, B, Liga, Zabłocie 353.

Lubelski O. Z. P. N.

Adres: Lublin, ul. Jezuicka 21, m. 4.

CHEŁM — W. K. S. 7 p. p. Leg., klasa A.

Powstała w 1928 roku z dawniejszego W. K. S. Od 2 lat należy do klasy A. Posiada 6 sekcyj, własne boisko i bieżnię, wybudowaną w 1930 r. Prezesem klubu jest ppłk. Zajączkowski, sekretarzem por. Tymkiewicz. Adres: Dowództwo 7 p. p. Legjonów.

LUBLIN — W. K. S. Unja, A.

Powstał jako W. K. S. w 1921 roku. Obecną nazwę przyjął w 1927 r. po fuzji z Lublinianką. Posiada 8 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, tennisową, narciarską, kolarską, bokserską, gier sportowych i hokeja na lodzie). Skład prezydjum prezes — płk. dypl. Endel-Ragis, wiceprezes — mjr. Burakowski, sekretarz — por. Zalewski, skarbnik kpt. Jura. Posiada własny lokal i boisko. Adres: P. K. U. mjr. Burakowski.

— A. Z. S., A, Uniwersytet.
— T. G. Sokół, A, Sąd Apelacyjny.
— ŻRKS. Hakoah, B, ul. Królewska 1 m. 5.
— ŻTGS. Hakoah, B.

Powstało w 1925 r. Liczy członków 180. Posiada 5 sekcyj sportowych. Skład prezydjum: prezes — Nisenbaum, sekretarz — Holcberg, skarbnik — Klajner. Adres: Zamojska 39.

— ŻRKS. Sztern, B, Staszyca 17.

— SZWF. Jutrznia, C, Ruska 16.
— Ż. A. Koło Sport., C, Dolna P. Marji 3.

SIEDLCE — W. K. S. 9 p. a. c., A, Dowództwo 9 p. a. c.
— W. K. S. 22 p. p., A, Dowództwo 22 p. p.
— ŻRKS. Gwiazda, B, Piłsudskiego 39.
— S. G. S. Kraft, B, Piłsudskiego 39.
— R. K. S. Tur, B, ul. Św.-Jańska.

Wileński O. Z. P. N.

Adres: Wilno, ul. Kolejowa 19.

BARANOWICE — Ż. T. G. S. Makabi, klasa B, Szeptyckiego 51.
— W. K. S. 78 p. p., A, Dowództwo 78 p. p.

LIDA — Pol. Klub Sport., B.
— K. S. Lidzkiej. Och. SP. C, Suwalska 95a.
— R. K. S. Kraft, C, Rynek 13.
— W. K. S. 77 p. p., A, Dowództwo 77 p. p.

NOWOGRÓDEK — Pol. Klub Sport., A, Komenta Rezerwy.

SŁONIM — Z. T. G. S. Makabi, B, Mickiewicza 14.

WILNO — K. K .S. Ognisko, A, Kolejowa 19.
— W. K. S. 1 p. p. Leg., A, Dowództwo 1 p. p Leg.
— Z. T. G. S. Makabi, A, Nowogródzka 8.
— P. Z. S. Lauda, A, Podzamcze Nr. 1.
— Ż. A. K. S., A. Orzeszkowej 7.
— W. K. S. 6 p. p. Leg., C, Dowództwo 6 p. p. Leg.
— K. S. Drukarz, C, Basztowa 8.
— R. K. S. Siła, B, Wielka 34.
— SRWF. Jutrznia, C, Beliny 4.

Pomorski O. Z. P. N.

Adres: Bydgoszcz, Urząd Pocztowy p. E. Cyrankiewicz.

BYDGOSZCZ — K. S. Polonja, klasa A .

Założony w 1920 r. Najstarszy klub polski w Bydgoszczy. Posiada 7 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, bokserską, kolarską, pływacką, gier sportowych i sportów zimowych). Sekretarjat: Fr. Łukowski, ul. Jackowskiego 19.

— K. S. Astorja, B.

Założony w roku 1924 i oprócz lekkoatletyki, boksu, szermierki, gier sportowych i sportów zimowych uprawia w przeważnej części piłkę nożną. Od lat trzech grywa w Pomorskiej B klasie. Liczba członków 127. Drużyn piłkarskich zawsze czynnych 4. Prezes — Ludwik Krupa, Bydgoszcz, ul. Szczecińska 4, sekretarz Jan Wawrzyniak, Bygdoszcz, Zacisze 2.

— O. P. N. Sokół, B, Gdańska 71a.
— K. S. Sparta, B, Sienna 2.
— K. S. Brda, C.

— O. P. N. Gwiazda, C, Lubelska 13a.
— K. S. Iron, C, Garbary 16.
— K. S. Kabel Polski, C, Gdańska 96.
— K. S. Legja, C, Jachcice, ul. Saperów 10.
— Ruch, C, Grunwaldzka 102.
— O. P. N. Sokół V., C, Śląska 2.
— O. P. N. Naprzód, C, Szubińska 8.

CHEŁMŻA — K. S. Pogoń, C, Cukrownia.

GRUDZIĄDZ — K. S. Olimpja, A, Tuszewska Grobla 18.
— G. K .S. Pracown. PPG., A, Fabryka.
— K. S. Grudziądz, B, Toruńska 6, m. 1.

INOWROCŁAW — K. S. Goplana, B, Św. Ducha 27.
— K. S. Zdrój, C.

NAKŁO — K. S. Czarni, C, Rynek 63.

NOWEMIASTO — K. S. Sparta, C.

OSTROMECKO — K. S. Ostromecko, C.

SOLEC — T. S. Unja, C, Kościuszki 5.

TCZEW — K. S. Olimpja, C, Lipowa 4.
— O. P. N. Sokół, C, Skarszewska 24.
— Kolej. K. S. Unja, C, Gdańska 40.
— K. S. Wisła, C.

TORUŃ — Toruński K. S. 29, A, Słowackiego 25.
— K. S. Zuch, B, Wodna 29.
— W. K. S. Gryf, C.
Założony w 1921 roku. Liczy 368 członków zwyczajnych i posiada 8 sekcyj (piłkarską, lekkoatletyczną, gier sportowych, hokeja, kolarską, strzelecką, ping-pongową i pań). Skład prezydjum: prezes płk. Prokop, wiceprezesi mjr. Baran, inspektor Gałuszka, mjr. Daniec, sekretarz kpt. Brózda, skarbnik por. Brzeziński. Adres: Kadra 8 baonu sanitarnego.

WEJHEROWO — K. S. Kaszubja, A, pl. Wejhera 11.

WĄBRZEŹNO — K. S. Pomorzanka, C, Polna 25.

Kielecki O. Z. P. N.

Adres: Częstochowa, II Aleja 32.

BĘDZIN — K. S. Sarmacja, klasa A, Bank Handlowy, ul. Sączewska.
— Ż. T. G. S. Hakoah, A, ul. Boczna 5.
— Policyjny K. S., B, Komisarjat Policji Państw.
— K. S. Zagłębianka, B, Magistrat.
— Ż. R. K. S. Kraft, C, ul. Kołłątaja 46.

BIAŁOBRZEGI — K. S. Pilica, C.

CZELADŹ — Czeladzki K. S., A, ul. Bytomska 18.
— K. S. Brynica, B, Magistrat.

CZĘSTOCHOWA — Częstochowski K. S., A, Aleja 29.
— R. K. S. Skra, A, ul. Ogrodowa 79.
— C. K. S. Warta, A, ul. Strażacka 1.

— K. S. Victoria 22, A, Firma „Wełna".
— K. S. Ascola, B, ul. II-ga Aleja 35.
— K. S. Częstochowianka, B, Rynek Wieliński 30.
— K. S. Orlę, B, ul. Senatorska 32.
— K. S. Turyści, B, ul. Strażacka 24/26.
— R. K. S. Błyskawica, B, ul. Warszawska 31.
— K. S. Concordia, C, ul. Kiedrzyńskiego 4.
— Policyjny K. S., C, ul. Narutowicza, Kom. P. P.

DĄBROWA GÓRNICZA — R G. K. S. Zagłębie, A, Będzin.
— T. S. Dąbrowa, B, ul. Konopnickiej 13.
— Ż. R. K. S. Kraft, C, ul. Sienkiewicza 1.
— Ż. K. S. Makabi, C.

FIRLEJ — K. S. Tur, C.

GRODZIEC — K. S. Solvay, B.

MODRZEJÓW — K. S. Samson, C, ul. Henyrka 4.

OLKUSZ — T. S. Vesta, B, Fabryka Olkusz.

RADOM — K. S. Czarni, A, Sąd Okręgowy.
— Ż. R. G. S. Barkochba, A, ul. Żeromskiego 25.
— Radomski K. S., A, ul. Piaski 26
— Ż. T. G. S. Makabi, B, Słowackiego 6.
— K. S. Broń, C, Wytwórnia Broni.
— K. S. Gwiazda, C.
— Ż. K. S. Jutrznia, C.
— T. G. Sokół, C.
— K. S. Strzelec, C.
— K. S. Tur, C.

SKARZYSKO — K. S. Granat, C.
— K. S. Tur. C.

SOSNOWIEC — K. S. Sosnowiec, A, Miła 3.
— Ż. T. G. S. Makabi, A, ul. Czysta 9.
— T. K. O. Świt, A, ul. Rybna 8.
— T. S. Victoria, A, ul. Bracka 2.
— K. S. Arja, B, ul. Małachowskiego 5.
— R. K. S. Ruch, B, ul. Piłsudskiego 9.
— T. S. Rozwój, B, Walcownia hr. Renard.
— K. S. Strzała, B, ul. 1-go Maja 24.
— Ż. R. K. S. Gwiazda, C, ul. Targowa 12.
— K. S. Kinereth, C, ul. 1-go Maja 10.
— Ż. K. S. Samson, C, ul. Prosta 10.

WIERZBNIK — K. S. Tur, B, Skrzynka pocztowa Nr. 6.

WOJKOWICE-KOMORNE — K. S. Saturn, C.

WOLBRUM — K. S. Sarmata, B, Fabryka Wyrobów Gumowych.

ZAGOŻDŻON — K. S. Proch, A, Państw. Wytwórnia Prochu.
— K. S. Viktoria, C, Państw. Wytwórnia Prochu.

ZAWIERCIE — K. S. Warta, A, p. Rutkowski, P. U. W. F.
— K. S. Jedność, C, Dom T. A. Z.

Białostocki O. Z. P. N.

Adres: Białystok, Skrzynka pocztowa 174.

BIAŁYSTOK — W. K. S. 42 p. p., klasa A, Koszary Traugutta.
— Ż. K. S., A, Nowy-Świat 12.
— Z. S. W. F. Jutrzenka, B, Magistrat.
— ŻSGS. Makabi, A, Jurowiecka 23.
— P. K. S. Sparta, B, Warszawianka 62.
— Ż. R. K. S. Kraft, C, Białostoczańska 10.
— P. W. Kolejowe, C, Żółtowska.
— R. K. S. Jutrzenka, C, Kraszewskiego 17.
BIAŁOWIEŻA — K. S. Orkan, C, Tartak Państwowy w Gródkach.
GRAJEWO — K. S. Grajewianka, B, Rajgrodzka 13.
— P. W. i W. F., C, p. Roman Terlecki.
GRODNO — S. K. S. Cresovia, A, Rydza Śmigłego 3.
— Ż. R. K. S. Kraft, A, Bonifraterska 7.
— Ż. S. G. S. Makabi, A, Dominikańska 26.
— W. K. S. 76 p. p., A, Koszary 76 p. p.
— Z. S. W. F. Jutrznia, B, Listowskiego 5 m, 2
ŁOMŻA — Ł. K. S. Łomża, B, Urząd prokuratorski.
— Z. K. S. Łomża, B, Senatorska 7.
SEJNY — Ż. S. G. S. Makabi, B, Piłsudskiego 36.
SUWAŁKI — Ż. S. G. Makabi, B, Skrzynka 23.
— K. S. Jutrzenka, C, Trzeciego Maja 18.

Poleski O. Z. P. N.

Adres: Brześć n/B, ul. Narutowicza 5, m. 3.

BRZEŚĆ — W. K. S. 82 p. p., klasa A, Koszary im. Marsz. Piłsudskiego.
— W. K. S. 9 Baon Tel., A, Twierdza.
— Żyd. Kl. Sport, ul. Dąbrowskiego 67.
— Ż. R. K. S. Kraft, B, Unja Lubelska Nr. 62.
— K. S. Kresy, B, Długa 16.
— K. S. Amatorzy, C, Kowalska 39.
— Ż. R. K. S. Gwiazda, C, Topolowa 9.
— K. S. Jutrznia, C, Listowskigeo 55.
— K. S. Sportowiec, C, ul. Listowskiego 32
— K. S. Sokół, C, Dąbrowskiego 46.
KOBRYŃ — K. S. Strzelec, B, Starostwo.
— Ż. K. S. Hasmonea, C, Przy T. O. Z.
PIŃSK — Ż. T. G. S. Hakoah, A, Bernardyńska 14.
— K. S. Polesie, B.

Wołyński O. Z. P. N.

Adres: Równe, — Skrzynka pocztowa 260.

DUBNO — W. K. S. 43 p. p., klasa A, 43 p. p. Leg.
— Ż. K. S. Hakoah, B, Aleksandrowicza 8.
— P. T. G. Sokół, B, Urząd Ziemski.
KOSTOPOL — K. S. Czarni, B, Kopernika 13.
KRZEMIENIEC — Krzemieniecki K. S., C, Kościelna 4.
— S. W. F. Toz, C. Pocztowa 11.
KOWEL — Ż. K. S. Hasmonea, B, Bank Ludowy.
— W. K. S. 50 p. p., A, P. K. U.
ŁUCK — W. K. S. 24 p. p., A, 24 p. p. mjr. Tomiak.
— Ż. K. S. Hasmonea, B, Skorupki 3.
— Policyjny K. S., B, Wojewódzka Kom. Pol. Państw.
RÓWNE — P. T. G. Sokół, A, Szkolna 117.
— WKS. Hallerczyk, A, 44 p. s. kres.
— Ż. K .S. Hasmonea, A, Zamkowa 14.
Założony w 1918 roku. Posiada 7 sekcyj (piłkarską lekkoatletyczną, kolarską, bokserską, pływacką i ping-pinga). Pierwsza drużyna piłkarska, zdobyła w 1929 r. mistrzostwo Podokręgu Wołyńskiego.
— T. O. Z. Równe, C, Szkolna 15.
— S. R. W. F. Jutrznia, C, Podgórna 5.
— K. S. Strzelec, C, Trzeciego Maja 79.
WŁODZIMIERZ WOŁYŃSKI — K. S. Amatorzy, B, Butkiewicza 2.
— Pol. Koło Sportowe, ul. Katedralna 5.

TREŚĆ

